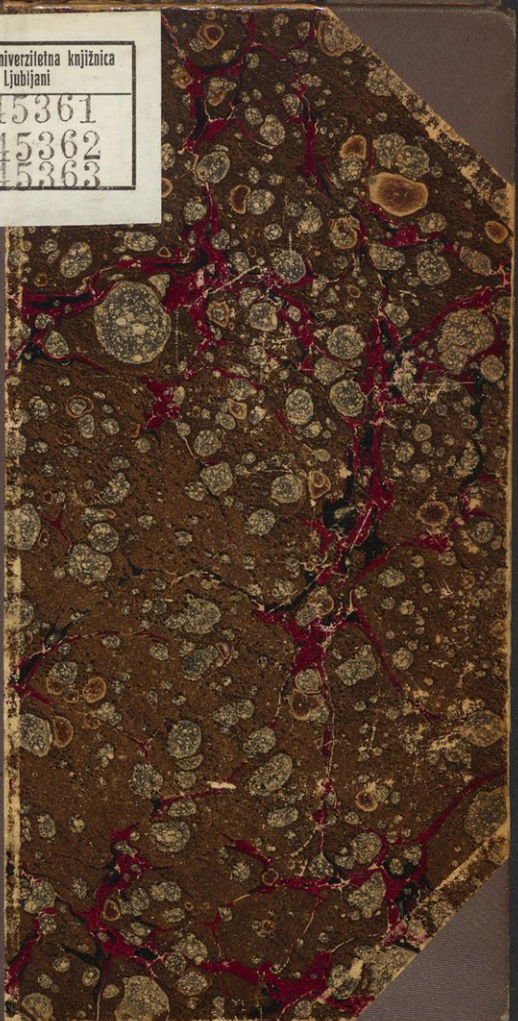

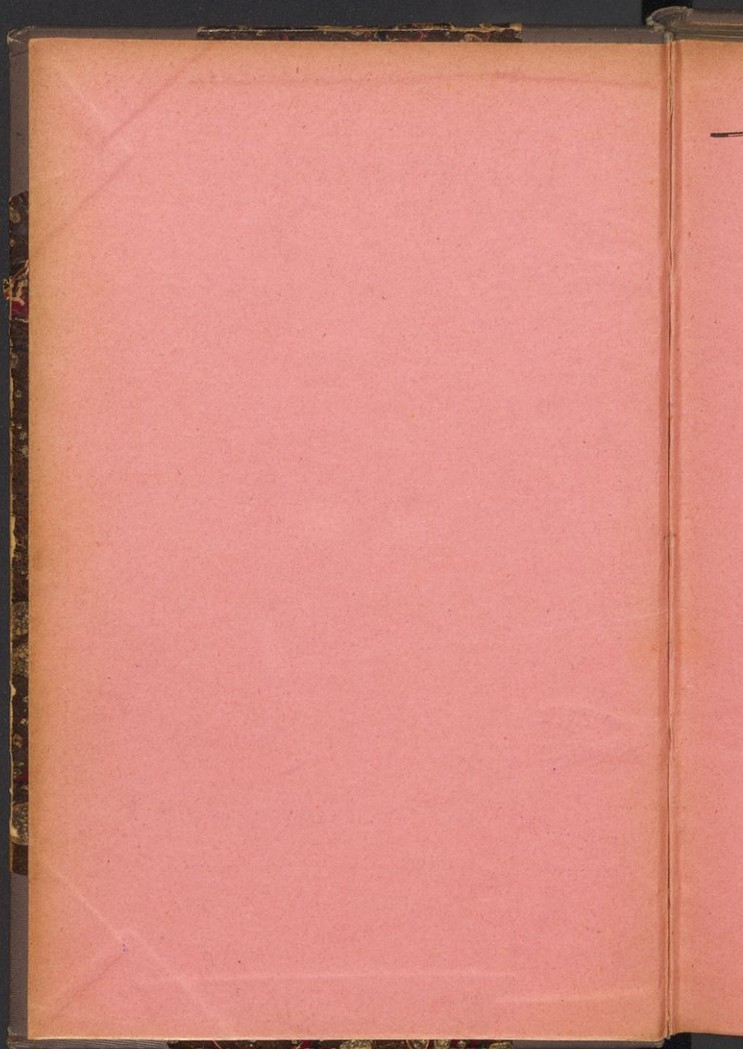
Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

45361

45362

45363

45362

DETELJICA

ali življenje
treh kranjskih bratov francoskih vojakov.

Spisal

Janez Cigler.

Drugi natisek.

Izdala in založila

Družba sv. Mohorja v Celovcu.

1894.

Tiskarna družbe sv. Mohorja v Celovcu.

Deteljica

ali

življenje treh kranjskih bratov francoskih vojakov.

Spisal

Janez Cigler.

↔ Drugi natisek. ↔

Izdala in založila

Družba sv. Mohorja v Celovcu.

1894.

Natisnila tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu.

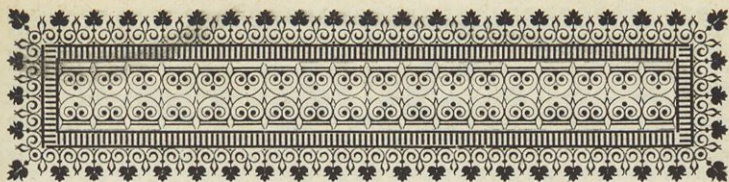
45362

45362

Z dovoljenjem visokočastitega ljubljanskega in krškega knezoškofijstva.

030030633

Uvod.

Kranjska dežela je bila od leta 1809. do leta 1813. pod francosko oblastjo. Gospodoval je v tistih letih sloviti francoski cesar Napoleon. S silno vojsko pridere Napoleon I. 1809. v avstrijsko cesarstvo, vzame veliko zemlje avstrijskemu cesarju, in dobi v svojo oblast tudi poglavitno mesto Dunaj ali Beč. Potem se je med francoskim in avstrijskim cesarjem sklenil mir; po pogojih tega primirja je prišla vsa kranjska dežela, kos hrvaške in kos koroške Francozom v roke. Vse te tri dežele je ukazal Napoleon imenovati »Ilirija«.

Napoleon je bil v vednih vojskah, zato je potreboval veliko vojakov. Tudi Ilirci so morali fante v vojake dajati. Leta 1812. je napravil vojsko z Rusom; v ta namen je iz vseh dežel svojega cesarstva vkup nagnal brez števila vojakov. Strašne trume vojakov vsake vrste so se valile v poljsko deželo, iz poljske pa v rusko proti Moskvi, poglavitnemu mestu ruskega cesarstva. K tej vojski je tudi vzel veliko Ilircev, ki so morali iti z Rusom se vojskovat, pa malo jih je prišlo srečno nazaj. Nekateri so bili ubiti, večina njih je pa zmrznila v hudi ruski zimi.

Prvi del.

I. Oče Jožef P. dá tri sine v vojake.

Rav blizu Ljubljane je bil pošten mož v očitni službi, spoštovan od gosposkih in kmetiških ljudij, Jožef P. po imenu.

Jožef P. je več let v zakonski edinosti srečno živel s svojo ženo Mico. Imela sta štiri zale in zdrave otroke, in vsi štirje so bili fantje. Prirastli so ravno ob tisti hudi francoski vojski in prišli k potrebni moči. Najstarejšega, Andreja po imenu, in za njim Luko vzeli so ob enem k vojakom. Tretji, Jakob, je bil učenec in je ravno stopil v peto šolo. Ko Jakob vidi, da sta mu dva brata že vojaka, misli si: „Saj vem, da je ne unesem; drugo leto pridem na vrsto, rajši grem letos sam. Kjer sta dva moja brata, naj bom pa še jaz!“

Preden se gre zapisat, nagovori tako-le svojega očeta Jožefa: „Dragi moj oče! Dobro vem, da ste zelo žalostni, ker sta vam bila ob enem dva sina, moja brata, vzeta k vojakom. Dobro vem, da boste žalovali še huje, če vam povem, da se jaz mislim sam radovoljno zapisati v vojake. Pa ljubi oče! tudi le premislite, vojakom uiti mi ni mogoče, ker drugo leto že dosežem leta, da me pokličejo k vojakom; namesto da bi šel drugo leto, grem raji letos sam prostovoljno, če vam je prav?“

Oče Jožef se zavzame in pravi: „Ljubi moj Jaka! kaj pa misliš? ali me tudi ti hočeš zapustiti? Dva tvoja brata, zdaj vojaka, pojmeta po svetu, Bog ve kam! Vem, da ju ne bom videl nikoli več; zdaj pa hočeš tudi ti mene, starega očeta in mater zapustiti. Vse svoje zaupanje stavljal sem v té, zato sem te dal v šolo; zdaj, oh! v taki hudi vojski greš k vojakom, vtopil se bom v solzah prevelike žalosti.“

Jakob odgovori nato svojemu žalostnemu očetu: „Pre-ljubeznjivi moj oče! ne zamerim vam, da ste tako žalostni, zakaj kri ni voda. Tudi meni je težko pri sreči, da morata moja dva brata biti francoska vojaka; ampak ker je božja volja tako, vedno mislim, mora že tako prav in dobro biti. Ravno iz ljubezni do svojih dveh bratov mislim se sam v vojake zapisati, zato da ne bosta prav tako močno žalovala, — smilita se mi. Ker bomo pa vsi trije vkup, bomo eden drugega tolažili. Brez vašega privoljenja, ljubi oče! vendar ne storim tega.“

Oče Jožef umolkne na te Jakobove besede in premišljuje, kaj bi rekel. Potem odgovori svojemu sinu tako-le: „Ljubi moj Jaka! žlahtno je tvoje srce; vem, da rad ne greš k vojakom, pa da to storiš le iz ljubezni do svojih bratov, zato da boš videl, kako se bo njima godilo, in meni vse pismeno sporočal; pojdi tedaj v imenu božjem! Nerad te pustim od sebe; grozno žalost in veliko bridkost čuti moje očetovsko srce, vendar ker toliko ljubiš svoje brate, pojdi torej ž njima. E! kjer sta óna dva, naj še ta bode!“

Drugi dan precej se gre Jakob P. v vojake zapisat, in prosi stotnika ali kapitana, naj ga dene k isti kompaniji, v kateri sta njegova brata Andrej in Luka. Stotnik je prav rad dovolil v to, ker je bil Jakob zal fant in pa še kot učenec prostovoljno prišel k vojakom. Jakob se je kmalu privadil orožje sukati ali vežbati se; tudi se je kmalu priučil francoskemu jeziku, katerega je že v šoli malo znal. Postal je zato kmalu desetnik ali korporal.

Vsi trije bratje iste kompanije, Andrej, Luka in Jakob P. gredó s tisto strašno vojskino trumo francoskih vojakov, ki so zagnili ruske dežele kakor ptice roparice. Veselo so šli naprej vrli francoski vojščaki, ker so Rusi le vedno bežali pred njimi in se jim umikali, le malokdaj so se jim postavili v bran. Vsi trije bratje so šli vkup do ruskega mesta po imenu Smolensk. V tem mestu zboli Andrej; moral je iti v bolnišnico, ker ni več mogel naprej. Luka in Jakob jo mahneta z drugimi tovariši vred proti Moskvi.

II. Andrej P., bolnik v Smolensku, strežaj generalu J.

Andrej P. je v mestu Smolensku dobil hudo vročinsko bolezen; kar ganiti se ni mogel več naprej. V bolnišnico ga zapeljejo, po moči ga zdravijo; toliko mu pomagajo, da umrl ni, vendar je zelo oslabel. Ko je Andreju že nekoliko odleglo,

pripeljejo v bolnišnico mladega zalega generala J., kateremu je ruska kroglica popolnoma zdrobila spodnje rebro na desni strani, da je komaj ostal živ. Zdravih strežajev ni bilo v bolnišnici, ker so vsi morali iti v boj; general J. pa, zelo ranjen, je potreboval posebnega strežaja. Andrej je bil tedaj odločen, ker je bil že malo k moči prišel, da ima generalu J. streči v boleznin in ga prekladati. Ranjeni general J. je bil žlahtnega stanú, in tudi Napoleon sam ga je spoštoval. Lepo in skrbno mu je stregel Andrej, karkoli je bilo mogoče. S časom se je Andrej dobro navadil francoskega jezika, ker je vedno moral z generalom govoriti, general pa družega ni znal ko francoski.

Grozno je želel general priti v svojo domačijo. Večkrat je tožil svojemu strežaju in milo vzdihoval rekoč: Glej Andrej! kako žalosten je moj stan. Jaz sem daleč daleč domá, prav iz Pariza sem. Imam še očeta in mater; bogati so moji stariši, veliko imajo premoženja; glej jaz — jaz pa sem tukaj tako reven, od vseh zapuščen, ranjen in trpim hude bolečine. Tukaj v ruski tuji deželi bom moral umreti, težko bom kedaj več videl svojo domovino, težko več kedaj objel svoje stariše. Kaj mi pomaga, da so mi stariši pripomogli toliko, da sem general, ko sem pa zdaj tako zapuščen in v taki nadlogi. Oh! ko bi moj oče in moja mati vedeli, kako se meni godi, gotovo bi se milo zjokali; toda tega jim še izporočiti ne morem iz tega pustega, mrzlega kraja!“

Lepo je Andrej tolažil ranjenega generala, in mu govoril prav prijazno, kolikor je mogel: „Dragi moj žlahtni general! nikar preveč ne žalujte, ampak dajte se potolažiti in spomnite se, da imamo dobrega Očeta v nebesih, kateri nobenega ne zapusti, in vsakomu rad pomaga, kdorkoli v njega zaupa. Trdno zaupajte v dobrotljivega nebeškega Očeta, in videli boste, da se vsa vaša nesreča v dobro izide. Glejte! meni se ravno tako godi. Tudi jaz imam še stariše, daleč sem od njih odločen, doma sem iz Ljubljane, poglavitnega mesta ilirske dežele. Nisem sicer ranjen, kakor ste vi; a huda vročinska bolezen me je položila na postelj, da sem komaj ostal pri življenju. Trdno sem zaupal v Boga in ga prosil iskreno, da bi me še ne poklical v mladih letih s tega sveta. Bog se me je usmilil in spet sem ozdravel. Ravno tako boste tudi vi še ozdraveli in videli svoje stariše, le trdno zaupajte v Boga!“

General pravi nato: „Andrej! ti me prav lepo učiš; vse ti verjamem, ker takih lepih besed mi še nobeden ni povedal kakor ti; pa vidiš, moja rana je prevelika, težko da se mi

zaceli, Boga pa tudi ne morem prositi, glej, ko ne morem moliti zavoljo velike bolečine.“

Andrej nato pravi: „Dragi moj gospod! vi ste učen mož; zvedeni ste v vojaških in tudi v drugih učenostih, sicer bi ne bili postali general; pa ne zamerite, če vam rečem, da se krščanskega nauka še niste kaj dosti naučili, ki je vendar vsakemu kristjanu zelo zelo potreben.“

General pravi: „Andrej, prav praviš, resnico govoriš. Ne zamerim ti ne, temveč hvaležen sem ti, da me tako lepo opominjaš. Res je, dokler je človek zdrav, pač malo misli na Boga, posebno v vojaškem stanu; nesreča še le človeka uči pri Bogu pomoči iskati.“

Andrej zdaj svetuje generalu, le iz srca k Bogu vzdihovati in s trdnim zaupanjem zdravja prositi. General sluša rad vse, kar bi v zdravju še slišati ne bil hotel, in zmanjševale so se bolečine njegove rane.

Nekega dne gre Andrej za svojega bolnika iskat boljših jedij, pa težko kaj dobi. Pride v bolnišnico nazaj ves plašen in prepaden, in reče svojemu generalu: „Gospod! kaj bo? kako bomo bežali! Vedite, da naša vojska je izgubljena; zvedel sem za gotovo od takih, ki so pribežali iz Moskve. Rusi so veliko mesto Moskvo požgali; naše vojake, ki nimajo ne jesti ne strehe, v hudi zimi neusmiljeno pobijajo in lovijo. Vse se pomika nazaj proti nemškim deželam. Rusi pritiskajo za našimi in jih podijo neusmiljeno. Naš cesar Napoleon je zapustil svoje vojščake v največji nadlogi in največji stiski in se je odpeljal na Francosko.“

General se grozno prestraši tega žalostnega sporočila in reče: „Oh! zdaj vidim, da je moja nesreča priklopela do vrha. Ruski meč bo konec storil mojemu življenju, in moje truplo bo gnojilo rusko zemljo. Ljubi Andrej! ker si meni tako dober in toliko postrežljiv, naj ti Bog obilno povrne vse to, kar mi dobrega storiš, če ti jaz ne bom mogel povrniti. Če pa jaz ostanem pri življenju, in tudi ti, povem ti, da hočem zvesto povrniti tvoj trud in tvojo skrb, ki jo imaš z menoj. Prosim te, pojdi hitro iskat voznika, da se odpeljeva, preden velika vojska ne prigrmi za nama. Obečaj vozniku dobro plačilo, saj imam še nekaj skritih zlatov, všitih v oblačilu.“

Andrej gre, išče dolgo časa in najde vendar usmiljenega moža, da odpelje za veliko plačilo bolnega generala in njegovega strežaja.

III. General in njegov strežaj ujeta.

Vsedeta se na sani general J. in njegov strežaj; toda general je mogel le ležati. Dva urna konjička dirjata naglo po poljski deželi proti mestu, ki se mu pravi Vilna. Vedno je general želel priti do Vilne, potem si je mislil kmalu priti na Nemško med dobre usmiljene ljudi. Že pridirjata blizu Vilne, kar prijaha od strani deset strašnih kozakov, ruskih konjikov. Kozaki ukažejo vozniku, da vozi v stran proti daljni vasi. Tam odloži voznik generala in strežaja. Kozaki mu nič ne storijo, le ukažejo mu se nazaj peljati domov, in mu ostro prepovedó, Francoze proti nemškim deželam prevažati; če ga še enkrat dobijo v tem opravilu, precej bo ustreljen. Generala in strežaja denejo v revno, pa mirzlo, nič zakurjeno bajtico. K sreči kozaki niso poznali, da je ranjeni vojak general, ker je bil zavit v strganih cunjah; Andreja pa je prosil, da bi nikomur ne povedal, da je bil njegov gospod general. „Le vedno govori“, reče mu, „da sem tvoj tovariš, sicer bodo kozaki neusmiljeno ravnali z menoj.“

Kozaki šo šli po noči po drugih potih in po drugih opravilih. Oba jetnika so v bajtici pustili brez vse straže, ker so videli, da uiti ne moreta, ker sta oba nadložna: eden zelo ranjen, drugi pa slaboten. Po noči vidita jetnika, da ju ne straži nihče. Tu pravi general svojemu strežaju Andreju: „Glej, kako lahko bi zdaj midva ušla, da bi jaz le malo mogel hoditi. Bog ve, kaj bodo zdaj Rusi storili z nama? Bog zna, kam naju poženo? Vem, da usmiljenja ne bo, ker nas zelo sovražijo, da smo prišli v njih deželo.“

Andrej pravi: „Tudi jaz se tega močno bojim, pa naj bo kakor hoče, le Bogu se izročiva; on, dobrotljiv nebeški Oče, naju ne zapusti, če trdno v njega zaupava in ga prosiva. Ne žalujte, dragi moj gospod! Kar bo vam, to bo meni; ne zapustim vas ne, dokler mi bo mogoče pri vas biti in vam streči, ker smilite se mi.“

Te besede Andrejeve so generala tako razveselile, da je občutil v sebi nekoliko moči z Andrejem zbežati in se odpraviti na cesto, s katere sta bila odpeljana. Upala sta tam dobiti družega voznika, ki bi jih pripeljal do Vilne, in potem bi se že spravila na Prusko. Andrej je precej privolil v to generalovo misel, gre iz bajtice, ogleduje in pazi, ali bi kje ne ugledal kake ruske straže; ker pa nikjer ne ugleda nikogar, gre nazaj in reče generalu: „Gospod, nobenega ni, da bi nama branil. Ali si upate kaj hoditi, vsaj malo, poj-

diva, beživa, morebiti je zdaj ravno prilika uiti hudi nesreči; na me se boste naslonili, pa pojdeva počasi, Bog naju bo spremljal. General napne vso moč in se spravi na noge. Čeravno težko, vendar naslonjen na svojega Andreja gresta počasi proti cesti v tamni noči. Kedar general ni mogel več prestopiti, zadel ga je Andrej na rame in ga nesel in hitel ž njim, kar je mogel, da sta pred dnevom prišla do ceste. Srečno in brez vsega napotka dosežeta cesto in se vsedeta oba zelo trudna; hiše pa tam ni bilo nobene. Kmalu ugledata po cesti več francoskih vojakov, ki so bežali pred kozaki, in jih vprašata, kako je z vojsko? Pa drugzega nista zvedela ko to: vsak beži, kdor more in kamor more; vse je izgubljeno. Kmalu se pripelje velik voz s štirimi konji poln bolnih in ranjenih vojakov. General prosi, da bi ga na voz vzeli in v Vilno peljali s seboj. Prostora že ni bilo na vozu; ker so pa bolniki spoznali svojega poprejšnjega generala, vzamejo ga vendar na voz in ž njim tudi Andreja.

V Vilni so že tudi zvedeli, da pojde vsa francoska vojska nazaj. Zvedelo se je, da je veliko mesto Moskva požgano, da vojaki trpijo grozno zimo in veliko pomanjkanje, in da se Rusom ne morejo več v bran staviti; vendar še ni šlo vse tako križem, kakor v drugih krajih bliže Moskve. Najel je general v Vilni voznika za dobro plačilo, da je njega in Andreja odpeljal na Prusko v mesto Kraljevec (Königsberg). Od ondot piše general svojim starišem v Pariz, in prosi, naj mu pošljejo denarjev, da bo mogel domov priti s svojim služabnikom. Pové ob kratkem, kako slabo in hudo se godi Francozom na ruski zemlji, da jih Rusi strašno podijo iz svoje dežele.

Preden je mesec pretekkel, dobi general J. denarjev od svojih starišev iz Pariza zadosti, da se je mogel po poštah skozi nemške dežele prepeljati na Francosko. Ko je prišel general do Draždan, reče mu Andrej služabnik: „Vi greste zdaj na Francosko v svojo domovino, jaz pa pojdem v Ilirijo, svojo domovino; ločiti se morava zdaj; jaz ne grem z vami naprej.“

General žalosten reče Andreju: „Ljubi moj Andrej! lepo te prosim, ne zapusti me. Dobro vem, da nisi več dolžen mi streči; pa Andrej! poslušaj moje besede: Ti si bil meni zvest v hudih nadlogah, in me nisi zapustil; ne zapusti me tudi zdaj, hvaležen ti bom vekomaj. Ne boj se, ne bom nikdar pozabil dobrot, katere si mi storil; preskrbel te bom, dokler boš živ. Posebno sem ti hvaležen, ker si me učil Boga spoznati in v njega zaupati. V Boga sem zaupal, kakor

si me ti učil, in Bog se me je usmilil, in me rešil iz sovražnikovih rok. Andrej! kjer bom jaz, tam boš tudi ti; več ne pojdeš od moje strani; dokler bom živ jaz tvoj gospod, pri meni boš povsod.

IV. Andrej P. v Parizu.

Po dolgih dneh se pripelje general J. s svojim služabnikom Adrejem v Pariz, poglavitno mesto francoskega cesarstva.

Neskončno je bilo veselje starišev mladega generala, da še vidijo svojega sina, prišedšega iz tolike nevarnosti. Srčno ljubeznjivo so ga sprejeli v svojo hišo, kakor le dobri stariši morejo sprejeti ljubljene sina. Z velikim veseljem je bila napolnjena hiša žlahtnih generalovih starišev, čeravno je njihov sin J. zdaj ranjen ležal v mehki postelji, Andrej služabnik pa bil vedno zraven njega.

Mladi general J. je ob toliki postrežbi v hiši svojih starišev prihajal vedno trdneji. Rana se mu je dobro zacelila, smel je zdaj glasno govoriti, pred ni smel nobene besedice glasno izreči zavoljo hude rane. V celi bolezni mu noben drugi človek ni smel streči, kakor Andrej; brez njega se general ni dal premakniti. Nekega dne popoludne sta bila oče in mati pri postelji svojega bolnega sina, ki reče svojemu Andreju: „Ljubi moj Andrej! pojdi zdaj malo gledat po mestu Parizu; da se pa ne izgubiš, dali bodo moj oče svojega hlapca s teboj. Opravljen sem za danes, pusti me zdaj samega, da se s svojimi stariši pogovorim. Razgleduj se po velikem mestu, katerega nisi še nikdar videl; ne bo ti žal videti tukaj marsikaterih rečij, kakoršnih v drugih mestih ni videti. Hodi brez skrbi, hlapec naj te spremlja, kamor koli hočeš iti, da le zvečer prideš domov.“

Ni si misliti veselja več, kakor ga je imel Andrej zdaj, ko je smel ogledovati mesto Pariz, in pa še hišnega hlapca imel za spremljevalca. Ves popoldan je Andrej hodil po mestu iz ene ulice v drugo. Čudil se je videč toliko in takih rečij, kakoršnih pred še nikdar videl ni. Ves truden pride zvečer domov ter se lepo zahvali svojemu gospodu, da mu je dovolil toliko lepega videti.

Med tem, ko je Andrej mesto ogledoval, pogovarjal se je general prav prijazno s svojimi stariši, in jim vse čisto povedal, kako se mu je godilo pri vojski, kako je bil ranjen, kako ujet in po Andreju otet. Močno je hvalil svojega služabnika in rekel svojim starišem: „Sam moj Andrej me je

pri življenju ohranil. Že bi bil zakopan v ruski zemlji, ko bi mi on ne bil stregel tako ljubeznjivo in radovoljno, in pa še z grozno težavo me rešil iz sovražnikovih rok. On je za me postavil v nevarnost svoje življenje; gotovo sem jaz njegov velik dolžnik. Prosim vas, ljubi moj oče in ljuba moja mati! ne zaničujte ga, čeravno je nizkega stanú, mi smo pa žlahtnega in imenitnega. Ne zamerite mi, da ga jaz toliko čislam; dolžnost me veže; hvaležni moramo vsi biti za prejete dobrate. Ne zamerite mi, da vam še nekaj povem o svojem zvestem Andreju. On mi je v mojih groznicah in nadlogah govoril besede, kakoršnih mi vi nikoli niste govorili. On me je učil le v Boga zaupanje staviti, Bogu se priporočati in le pri njem pomoči iskati. Takih lepih resničnih naukov bi jaz še poslušati ne bil hotel v svoji sreči, iz ust svojega služabnika Andreja pa sem jih poslušal z veseljem, v srcu ohranil in v Boga zaupal. Bog pa mi je pomagal in dopustil, da vas zdaj spet vidim in se veselo z vami pogovarjam in radujem.

Celi dve leti je bil general J. bolan, pa v celi boleznici mu nobeden drugi ni smel streči, kakor le sam Andrej. Čez dve leti, ko gospod ozdravi, ni nikoli nikamor šel brez svojega zvestega Andreja, povsod ga je moral spremljati. Ni se sramoval hvaležni gospod v najimenitniši tovaršiji pri sebi imeti svojega služabnika. Ta generalova hvaležnost je tudi vsem dopadala.

Čez dve leti, ko je general menil, da je že prav popolnoma zdrav, pride mu nekega dne na misel jezdariti. Pokliče svojega zvestega Andreja in mu reče: „Andrej! veš, ko sem še zdrav bil v vojaški službi, kako sem znal junaško jahati; velike želje imam spet poskusiti. Osedlaj mi konjiča liščeka, sebi pa murčeka, pripelji mi ga pred hišo, da ju zasedeva iz mesta se sprehajat proti mestnemu gozdu.“ Andrej molči in le odmajuje. Gospod, ko to vidi, reče: „No, kaj ti ni prav, da se malo sprehajava?“ — Andrej odgovori: „Meni je že prav, pa vam ne bo prav. Vi še niste prav zdravi, vam je bilo v vojski rebro prestreljeno, komaj se vam je zacelilo, znate se kaj pretresniti in na novo obolite.“ — Gospod pravi: „Andrej! zelo me veseli, da imaš toliko skrb za me, pa le osedlaj, da zajahava.“

Andrej osedla konja, kakor mu je bilo ukazano; potem zasedeta in odjahata, gospod naprej, Andrej nekaj stopinj vedno za njim proti mestnemu gozdu.

Počasi jahata po veliki cesti, katera drži skozi veliki mestni gozd. Kar kmalu zaslišita lajati lovske pse, kar je bilo znamenje, da preganjajo divjo zver. Pasje lajanje se je bližalo bolj in bolj, pa kar ob enem, ko se nista nadejala, priteče velik volk od psov gnan, in plane čez cesto ravno pred generalovim konjem. Konj se ustraši volka, skoči v stran proti grabnu, zadnje noge mu spodrsnejo v graben, in konj in jezdec ležita v precej globokem grabnu, pa k nesreči tako, da je konj ležal vrh jezdeca. General zavpije: „Oh Andrej, pomagaj, pomagaj; če ne, kmalu bo po meni.“ Andrej ves prestrašen, priveže svojega konjčica h grmu, skoči v graben svojemu gospodu pomagat, pa sam nič ni mogel opraviti, ker konj je bil težak. Hitro začne vpiti, kričati in lovce na pomoč klicati, kateri so tudi hitro pritekli in Andreju pomagali konja iz grabna izvleči in gospoda oteti. Gospod pa ni mogel več vstati, ker konj ga je pritisnil na ravno tisto rebro, katero mu je bilo na vojski prestreljeno. Andrej priprosi enega lovcev, da tako dolgo ostane pri gospodu, da z vozom pride, po katerega hitro dirja domov.

Andrej doma nič ne pové, kaj se je zgodilo, ampak kočijažu ukaže hitro napreči zložno kočijo in peljati, kamor mu bo pokazal, in mu reče konje priganjati, da pred prideta na mesto. Lepo primejo zdaj gospoda vsi trije in ga denejo v kočijo, da ga prav počasi pripeljejo domov. Lovcu je pa Andrej pet frankov podaril na gospodovo povelje.

Ko se gospod pripelje domov, ukaže poklicati najumetnejšega zdravnika, naj pregleda, kaj in koliko je poškodovan, ker mu zelo hudo prihaja. Zdravnik pregleda bolnika po vseh tistih krajih, kjer so bile največje bolečine, in najde, da je vlomljeno ravno tisto rebro, ki je bilo prestreljeno, pa ne še prav trdno zarastlo, rana velika in zelo nevarna. Zdravnik pravi: „Gospod, ne upam se sam vas zdraviti; pošljite še po kakega bolj učenega zdravnika kakor sem jaz, ali pa še dva, da se posvetujemo, kako bi se vam pomagalo. Gospod pošlje po dva učena zdravnika; bolnika ogledujejo, pa le z glavo zmajujejo, vendar so vsi tolažili bolnika, da si bodo vse prizadejali ga spet ozdraviti, resnice pa mu niso hoteli povedati. Med tem ko so zdravniki bili pri bolniku, sedel je Andrej v veži na klopi v kotičku ves žalosten. Zdravnikov ga ni videl nobeden, ker se nobeden ni ozrl v tisti kot, in on je slišal vse natanko, kaj so se zdravniki pogovarjali. Dejali so enoglasno: Tega bolnika ne bomo dolgo imeli, le obiskujmo ga pridno in mu dajajmo zdravila in upanje, bogat je, dobro bomo

plačani, ozdravel nikoli več ne bo, ni mogoče. — Osmega dne bo težko dočakal.

Komaj so zdravniki odšli, že zapoje zvonček, s katerim bolnik kliče Andreja. Andrej priteče hitro k bolniku in vpraša, kaj mu ukaže. „Pojdi hitro, Andrej! segrej mi pšeničnih otrobov, zaveži jih v rute, da mi gorke na život privežeš, tako so zdravniki ukazali.“ Andrej urno stori, kar mu je ukazano, in prinese sparjene otrobe. Le on, noben drugi, mu ni smel kaj postreči, ker vse zaupanje je imel bolni gospod v svojega zvestega Andreja. Zraven bolnikove postelje sedita oče in mati in jokata, ker vidita, da je v nevarnosti bolnikovo življenje.

Tudi Andrej se vsede bolniku k nogam in čaka kakega povelja, bolnika prevzdigniti ali pa mu kaj prinesiti. Bolnik govori s tihimi besedami tako-le svojim starišem: „Preljubeznjivi moj oče in ljuba moja mati! ne zamerite mi, da vam s svojo boleznijo toliko žalost napravljam. Spoznam, da sem sam kriv svoje nesreče. Kaj ne, Andrej, ko bi bil jaz tebe ubogal, da bi bil zdrav, ko bi ne bil šel jahat.“

Andrej vzdihne in pravi: „Res je to, gospod, ampak tudi zdaj bi vam jaz rad nekaj povedal, če bi se vam ne zameril.“

Bolnik pravi: „Andrej! govori zdaj v pričo mojih starišev, in povem ti, da vse rad storim, kar mi boš rekel, ker sem prepričan, da mi ti le dobro hočeš.“

„Ne prestrašite se, naravnost vam povem, iz te bolezni ne boste več vstali, ampak umrli boste, težko boste osmega dne doživeli, zato vam svetujem, da se pripravite na dolgo pot v večnost. To vem iz tega, kar so se menili vaši zdravniki, ko so šli od vas. Sedel sem v vežinem koticu, nobeden me ni videl, zato sem vse dobro slišal, kar so govorili o vaši bolezni. Tega se vam nihče ni upal povedati in pa zdravniki so še celo prepovedovali vam povedati, da kmalu umrjete, da bi vas ne prestrašili. Jaz vam pa povem, zato da se pripravite, ker vam iz srca le vse dobro želim; zato želim, da bi vi po smrti bili bolj srečni, kakor ste bili na tem svetu.“

Na te besede se oče in mati bolnikova na glas začneta jokati. Bolnik ju lepo prosi, naj gredó v drugo sobo se razjokat. Andrej sam ostane pri bolniku. „Dragi moj Andrej! praviš, da bom moral zdaj umreti, praviš da bi se pripravljaj; povej mi, kako pa se naj pripravljam?“

„Kako? glejte! izpovedati se morate in pa svete zakramente prejeti.“

„I kako se hočem izpovedati, ko se še nikoli nisem izpovedaval.“

Andrej pravi: „Pošljite po izpovednika, on vas bo poučil, kako se morate prav pripraviti; to vam razlagati ni moja reč.“

Bolnik pravi: „Pokliči mi mamko!“

Mati naglo pride k bolnikovi postelji in ga prijazno popraša: „Kaj želiš, moj sin?“

Bolnik ji odgovori: „Ljuba moja mamica! moral bom vas zapustiti za vselej. Pripraviti se moram zdaj na dolgo pot v večnost; vi pa me niste nikoli učili, kako se je treba pripravljati. Nikoli me niste k izpovedi peljali, tudi me nikoli niste učili drugih svetih zakramentov prejemati. Zakaj ste zamudili poučiti me v toliko potrebnih resnicah! Učit ste me dali vseh drugih posvetnih učenostij, katere mi zdaj nič ne morejo pomagati, krščanski nauk pa ste popolnoma zamenarili. Glejte! žalostno in grozno nesrečno bi meral jaz zdaj umreti, ko bi me ne opominjal moj zvesti služabnik Andrej. Mati! hitite mi iskat duhovnika, božjega namestnika, dobrega izpovednika. Prosite ga lepo, naj pride k meni, da me pripravi kolikor je mogoče. Čutim, da se bliža konec mojega življenja. Mati, mati! kako ste spolnovali dolžnost svojega stanú!“

Te bolnikove besede so mater globoko zbudle v srce; nič ni vedela na to odgovoriti, ker spoznala je svojo zanikarnost v vzgoji svojih otrok.

Mati, vsa objokana in v žalosti vtopljená, ukaže hitro napreči kočijo in se pelje do slavnega pridigarja in dobrega izpovednika Frančiška, korarja pri škofijski ali stolni cerkvi Materie Božje. „Dragi duhovni gospod!“ nagovori ga žalostna mati, „lepo vas prosim. pojdite obiskat mojega bolnega sina; zelo vas želi k sebi, da bi se z vami kaj pogovoril; grozno hudo mu je, ne bo dolgo živel, tako nesrečno je s konjem vred padel v graben.“

Korar Frančišek pravi: „Že sem slišal o nesrečnem padcu vašega sina. Žlahtna gospa! prosim vas, malo potrpite, in precej grem z vami vašega bolnika obiskat.“

Korar poklekne pred podobo križanega Jezusa, opravi kratko molitvico, vzame s seboj, kar mu je treba, in odide z gospó do bolnika. Ko pride v hišo, poda mu veselo bolnik roko in pravi: „Bog vas sprimi! Zelo me veseli in hvaležen sem vam, da ste prišli k meni, da mi boste pomagali pripravljati se na dolgo pot v večnost, zakaj pri koncu je moje življenje.“

Celi dan je bil korar pri bolniku, kateri je opravil izpoved s celega svojega življenja. Drugi dan so ga obhajali in prevideli z vsemi svetimi zakramenti, bolnikom potrebnimi. Bolnik je bil zdaj pokojen in ves udan v božjo voljo; lepo se pripravlja za smrt, nanagloma mu slabeje prihaja.

Proti večeru je bolniku malo odleglo. Andrej sam sedi pri njegovi postelji, in bolnik reče s slabim glasom: „Andrej, kaj ne, da sem prav storil, ker sem te slušal in poslal po izpovednika; nekako lahko mi je zdaj pri srcu, in nič se zdaj tako zelo ne bojim umreti ko pred.“

Andrej pomolči, potem pa reče: „Gospod, še nekaj bi jaz vam rad povedal, ko bi me hoteli ubogati.“

„Kaj tacega?“

„Zdaj ste račun naredili z Bogom, naredite ga tudi s svetom. Vi imate veliko premoženje, naročite, kako naj se razdeli po vaši smrti, da vas ne bodo po smrti preklinjali namesto da bi za vas molili, to je, naredite oporoko (testament). Bolnik pravi: „Andrej, prav praviš, dobro, da si me opomnil, kmalu bi bil pozabil; tudi izpovednik mi je to priporočal. Pojdi klicat mater, naj pridejo k meni.“

Mati naglo priteče k bolnikovi postelji in vpraša: „Kaj želiš, moj sin! ali ti je zelo hudo?“

Bolnik pravi: „Vedno huje mi prihaja, zato vas prosim, ljuba mati, kakor ste mi pripeljali izpovednika, pripeljite mi tudi pisarja, da zapiše mojo poslednjo voljo ali oporoko.“

Kmalu pripelje mati pisarja in naprosi tri priče, da pridejo potrdit, kar bo bolnik naročil; vse je bilo po redu opravljeno.

Drugi dan spet pride izpovednik, ostane celi dan pri bolniku, ga tolaži in mu moli. Zvečer ob peti uri umrje general J. v najlepših letih svojega življenja. Stariši so tako žalovali za njim, da sta oče in mati kmalu drug za drugim pomrla.

Naslednik je bil Avguštin, rajnega generala sestre sin. Njemu je bilo od gosposke izročeno vse premoženje rajnega ujea, pa mu tudi povedano, koliko da mora od prejetega premoženja oddati drugim po poslednji volji. Tudi zvesti služabnik Andrej je dobil izpisek, koliko mu je odločil rajni general. Zapisano je bilo tako-le: „Naslednik mojega premoženja mora mojega zvestega služabnika Andreja P. do smrti pri hiši ohraniti, oskrbeti ga z vsem potrebnim, s hrano, z oblačilom, in česar bo potreboval, vse se mu mora dati, ne da bi bil dolžen kaj delati pri hiši. Če si kaj prisluži, to bo njegov poboljšek. Če bi pa Andrej ne hotel pri hiši ostati,

ali pa ko bi ga naslednik ne hotel imeti pri hiši, mora naslednik dati Andreju vsako leto štiri sto frankov (po našem denarju blizo 400 kron). Ako se pa Andrej oženi, dobiva njegova žena vsako leto polovico, to je dve sto frankov, po smrti svojega moža.

Novi gospodar Andrejev je bil od začetka prav dober in prijazen, toda kmalu je pozabil, koliko dobrega je njegov ujec prejel od Andreja.

Avguštin je začel kazati, da bi se Andreja rad iznebil, odveč mu je bil že pri hiši. To Andrej dobro čuti, zato reče nekega dne svojemu gospodu: „Vidim in dobro spoznam, da me že težko gledate pri hiši; zato sem sklenil iti v svojo domovino na Ilirsko. Dajali mi boste v denarjih, kakor vam je naročeno. Prosim vas, imejte potrpljenje z menoj le še en mesec, da dobim priliko ali kako tovaršijo, da ne bom hodil sam.“

Avguštin reče: „Prav je, zadovoljen sem tudi jaz s tem. Bodi tukaj še mesec cel, med tem bom tudi jaz iskal kako priliko dobiti, da odrineš na Ilirsko.“

V. Andrej P. se odpelje po morju v Ameriko.

H koncu je že šel odločeni mesec, da bi Andrej odrinil v svojo domovino; kar pride neki mladi trgovec, Fleurí po imenu, obiskat svojega prijatelja Avguština in slovo od njega vzeti, ker gre s kupčijo v Ameriko. Fleurí tako govori svojemu prijatelju: „Veš, da sem od mladega pri kupčiji in barrantiji; tudi sem dozdej vedno imel srečo, da sem si pridobil nekoliko premoženja. Zmerom me je mikalo videti Ameriko; zato sem najel veliko ladijo, nakupil sem mnogovrstnega blagá, kakoršno se lahko poproda v Ameriki; pojdem poskušat in iskat sreče v Ameriko. Vse imam že pripravljeno; v treh dneh mislim odriniti, zato sem prišel te obiskat, ker ne vem, ali pridem še srečen nazaj ali ne; na morju so velike nevarnosti. Samo kacega zvestega človeka mi še manjka, da bi pazil na blago v ladiji, družega bi nič ne imel opraviti. Dobro bi mu hotel plačati, ko bi dobil moža, da bi se smel popolnoma zanašati na-nj.“

Avguštin pravi nato: „Prijatelj, spomnim se ravno zdaj: jaz ti vem svetovati tacega človeka, na katerega se smeš v vseh rečéh zanašati, samo da bi le hotel iti. Andrej, zvesti služabnik mojega rajnega ujca, generala J., ta bi bil prav za

té, On misli Pariz zapustiti in konec tega meseca odriniti v svojo domovino na Ilirsko.“

Fleurí želi videti Andreja in ga vprašati, ali bi bil volje, ž njim iti v Ameriko. Avguštin pokliče Andreja in Fleurí ga tako-le nagovori: „Kaj, ali res misliš zapustiti Pariz in iti na Ilirsko?“

„Res!“

„Veš kaj, saj ti plačam, pojdi z menoj v Ameriko! Gospod Avguštin mi je vse povedal, kako si zvest in koliko si storil rajnemu generalu. Če si volje, povej mi, koliko plačila hočeš za to, da mi boš pazil na blago, da se nič ne pokazi. Čez štiri mesece upam že priti nazaj; potem znaš iti, kamor se ti bo poljubilo.“

Andrej premišljuje nekaj časa, kaj bi naredil, potem pa pravi: „Eh! saj nimam kaj zamuditi, grem, da bom vsaj Ameriko videl. Dali mi boste pa, kolikor se vam poljubi, samo to si izgovorim, da me nazaj pripeljete.“

Fleurí obeča Andreju gotovo plačilo in da ga bo tudi v štirih mesecih pripeljal nazaj, ako bo hotel. „Da bo le blago prodano, pojdeva precej iz Amerike v Evropo nazaj.“

Če mi pa pomagaš v Ameriki nakupiti blaga, kakoršno se v Evropi lahko proda,“ pravi Fleurí, „za to ti bom posebej plačal, da le ne pojde ladija prazna nazaj.“

Vse je bilo že pripravljeno; čakali so samo še pravega vetra. Začel je pihati dné 19. sušca, in 20. dan je odrinila ladija proti Ameriki z Andrejem P. Veter pa ni bil na celi vožnji dober, ker je včasih vlekel tudi nasproti, in ladija se je pripeljala v Ameriko še le čez 60 dnij. Ladija ostane pri velikem mestu Novi-Jork po imenu. Fleurí gre iz ladije, Andreju pa priporoči, naj dobro pazi na blago v ladiji, da se ga kaj ne pokrade. Fleurí gre po mestu Novemjorku okoli trgovcev in jim oznani, da je lepega blaga iz Evrope pripeljal na prodaj. Kmalu so trgovci prišli na ladijo pregledovat. Andrej je bil vsem postrežen in prijazen: vsakemu je razložil, kaj je v tej ali óni skrinji. Kmalu je bilo nekaj blaga prodanega po taki ceni, da je ob vseh potroških kazalo veliko dobička. Zadnjič pride največji trgovec iz mesta, sila bogat mož, in reče Fleuríju: „Kaj boste blago narazen prodajali, jaz kupim vse, kar je v ladiji,“ in obeča za blago toliko, da bo gotov dobiček. Fleurí vesel, da je blago tako hitro z dobičkom prodal, kar privoli, in prodano je bilo na eukrat vse blago. Andrej je zdaj pridno skrbel, da se je ladija

izpraznila in blago se spravilo v shrambo bogatega trgovca, Henrik po imenu.

Pri tem opravilu pokazal se je Andrej prav umnega in skrbnega barantaleca in močno se je prikupil bogatemu trgovcu Henriku Lauristonu, ker je imel toliko skrbi, da bi svojega gospodarja obvaroval vse škode in mu pripomogel do večjega dobička. Iskal je Andrej skrbno blaga, katerega bi njegov gospodar nakupil v Ameriki, prepeljal v Evropo in ga tukaj spet z dobičkom prodal. To je velikemu trgovcu Henriku v Novemjorku bilo posebno všeč.

Nečega dné reče Henrik Fleurí-ju: „Ali je Andrej vaš služabnik, ali vaš tovariš, ali vaš sorodnik, ker se toliko poteguje za vaš dobiček?“

Fleurí mu reče: „Andrej ni moj služabnik, ne tovariš, ne sorodnik, ampak le spremil me je v Ameriko. Vzel sem ga samo zató, da je pazil na blago. Vrne se spet z menoj v Evropo, ker sem mu obečal, da ga pripeljem nazaj, kakor sem ga bil odpeljal.“

Henrik pravi: „Jaz bi ravno tacega človeka rad imel; kaj se vam zdi, Fleurí! ali bi hotel pri meni v službo stopiti ali ne? Dobro plačilo bi mu dal.“

Fleurí mu odgovori: „Tega vam ne vem povedati; vprašajte ga sami; toliko vem, da v Evropi nima zdaj nobenega opravila.“

Henrik ukaže domá napraviti dobro kosilo, nanje povabi Fleurí-ja in Andreja. Pri kosilu vpraša Henrik Andreja takole: „Ali res misliš spet nazaj v Evropo odriniti? Ali bi ne hotel vsaj nekaj časa ostati in v službo stopiti pri meni? zelo potrebujem ravno tacega človeka, kakor si ti. Dati ti hočem, kar je prav. Če ostaneš pri meni, izučil se boš dobro kupčijstva, ker vidim, da imaš brihtno glavo: to ti zna danes ali jutri dosti pomagati.“

Andrej nekoliko pomolči, potem pravi: „Vidim, da ste dober in pošten gospod; naj bo kar hoče, ostanem pri vas, toda s tem pogojem, da ostanem samo eno leto, in vi se zavežete, konec leta me na svoje stroške spet v Evropo prepeljati. Ako ste dovoljni s tem pogojem, ostanem, če pa ne, nič hudega zato, odpeljem se pa nazaj v Evropo z gospodom, ki sem se ž njim v Ameriko pripeljal.“ — Trgovec Henrik Andreju kar roko poda na to in pravi: „Mož beseda, že velja; le sezi mi v roko, popolnoma sem dovoljen z vsem, kar si si izgovoril. Jaz imam več ladij na morju, vsak mesec gre gotovo ena ali druga v Evropo, brez skrbi in brez vseh stroškov te postavim

v Evropo; ako boš pa hotel pri meni ostati še eno leto, pomenila se bova ob letu. Plačilo pa za prvo leto ti bom dal tako-le: V denarjih boš imel sto dolarjev, obleke, kolikor je boš potreboval, hrano in stanišče boš imel pa v moji hiši.“

Andrej pravi zdaj Henriku: „Gospod! vse bo prav, samo to ne vem kako bo, ker vašega jezika ne znam, ne znam drugega, ko slovenski, francoski in pa nemški, pa kaj to, ker vem, da tukaj ni nobenega Slovence.“ — Henrik pravi: „Tega se ni treba bati, ravno takega človeka potrebujem; naš jezik boš pa kmalu znal, hitro se ga boš navadil.“

Andrej stopi precej v službo pri Henriku. Obnaša se pridno in pošteno. Poslušen, skrben in varčen je bil v vseh rečeh, tako da je imel Henrik posebno veselje nad njim. Zvest je bil Andrej svojemu gospodarju tako, da je rajši sam trpel kako majhno škodo, kakor da bi se bila gospodarju naredila najmanjša škoda. Henrik je imel zavoljo svoje velike kupčije še dvanajst drugih služabnikov, toda nobeden mu ni bil tako zvest in tako udan, kakor Andrej. To je Henrik kmalu spoznal; zato ga je tudi najbolj čislal in mu konec leta zaupal že taka opravila, kakoršnih bi ne bil izročil nobenemu svojih služabnikov. Vsi njegovi tovariši so kmalu spoznali, da ima Henrik Andreja najraji; zato so mu bili nevoščljivi in so ga pisano gledali. Andrej pa se za vse to ni nič zmenil, in je še bolj pridno, dobro in zvesto opravljal svojo službo. Zaničevali so ga tovariši in rekali: Andrej se hlina in se tako zvestega in pravičnega kaže našemu gospodu zato, da bi nas vse v zamero spravil in nas počrnil — pa ga bomo že s poti spravili itd.

Ta naklep tovarišev je Andrej natanko zvedel po tovarišu, s katerim je bil vedno še nekoliko prijatelj. Nekega dne gre Andrej h gospodu in ga poprosi, da bi rad sam govoril ž njim. Brž vede gospod Andreja v samotno izbico in mu reče: „No, Andrej! kaj mi boš posebnega povedal?“

Andrej odgovori spodobno in pohlevno: „Dobri gospod! prav rad sem pri vas, zato ker vse pošteno in po pravici ravnate, toda povedati vam moram, da bom težko dostal leto; pred bom moral zapustiti vašo službo.“

„Zakaj?“

„Zavoljo tovarišev, kateri so me začeli zelo sovražiti in me grdo gledati. Pravijo, da se le vam prilizujem, da sem hinavec, in Bog vé, kaj še vse; vrh tega žugajo, me s poti spraviti. Raji sam grem, kakor da bi me s slabim imenom od hiše odganjali. Ne zamerite gospod, da vam to potožim in

vas prosim, da me izpustite iz službe. Če tudi nikjer službe ne dobim, naj se mi godi kakor hoče, krivice ne bom nikdar delal! Gotovo je, kdor ljudem ni zvest, tudi Bogu ni zvest.“

Henrik ves togoten pravi: „Andrej, zakaj mi nisi že pred povedal tega? Povem ti, ti ne pojdeš od hiše, pa med vami tudi ne trpim razprtja. Pojdi z menoj v pisarnico, in povej mi, kateri tvojih tovarišev so tvoji največji sovražniki?“

Andrej tri posebno imenuje, in Henrik jih reče pri tej priči poklicati v pisarnico, ter jim tako govori: „Ali veste, zakaj sem vas poklical?“

„Ne vemo.“

„Zato, da vam povem stari pregovor, ki ste ga gotovo že večkrat slišali, in ta je: Kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pade. Tu imate plačilo, kar vam gre, in v moji službi ne boste več, ampak še danes ta dan spravite se mi iz moje hiše.“

Zalostni so bili vsi trije in osramočeni, ko so morali dobro službo nagloma zapustiti, toda sami so si bili krivi. Nevoščljivost ali zavist vedno škodi človeku. Od zdaj so Andreja spoštovali vsi služabniki, niso mu več žugali, ampak bali so se ga. Vesel je živel Andrej, z vso močjo stregel svojemu gospodu in z veliko večjo gorečnostjo in natančnostjo opravljal svoja dela. Henrik je tudi spoznal, koliko mu je Andrej pridobil; bil mu je tudi hvaležen za to.

Minulo je leto Andrejeve službe; Henrik se boji ga izgubiti. Poslednji dan leta mu da plačilo in ga vpraša: „Kako bo, Andrej! ali ostaneš še v moji službi, ali pa se boš vrnil v Evropo? Prav srčno želim, da bi vsaj eno leto še ostal pri meni.“

Andrej odgovori: „Dobri gospod, prav rad sem pri vas, posebno zato, ker vidim, da me ne pustite zaničevati; toda preveč opravila ste mi naložili; vsak dan sem naprežen, od jutra do trde noči nimam ga nikoli počitka. Rad storim, kar morem; kar je pa preveč, pa ne morem dognati.“

Henrik pravi: „Andrej, saj vidiš, da ne morem drugače, ker le tebi zaupam vse. To je tebi lepa čast, zato boš imel od zdaj vsako leto dve sto dolarjev, pa še drugih prihodkov ti bom naklonil, da boš dobro plačan za veliki trud in za svojo zvestobo.“ — In Andrej obeča Henriku spet eno leto ostati.

V drugem letu Andrejeve službe je začel Henrik kupčijsko opravilo v daljnem mestu. Moral je biti iz doma cela dva meseca. Preden se odpravi na pot, izroči mu tudi za-

kladno skrinjo, v kateri je bilo dosti denarjev shranjenih. Andrej obeča vse dobro oskrbeti, med tem ko gospoda ne bo domá.

Kmalu se je zvedelo, da je šel Henrik za dalj časa iz doma, in da je vsa opravila doma in tudi vse denarne zaklade izročil svojemu zvestemu Andreju. Dva meseca potem pride nekega večera k Andreju v pisarnico, kjer je bil čisto sam in pisal potrebne račune, neki človek, slabo opravljen, videti ves togoten in sovražen. Andrej se obrne in pravi: „Kaj bi radi?“

Odgovori srdito: „Hitro ti povem, kaj bi rad, in kar mi moraš dati, — če ne — pri tej priči te ustrelim.“ Med tem vzame hudobnež samokres (pištolo) iz žepa, pomeri ga v Andreja in pravi: „Hitro odpri železno skrinjo tukaj pri peči, in daj mi mošnjo, v kateri je štiri tisoče zlatov. Dobro vem, da je v tej skrinji več tacih mošenj s toliko zlati. Če mi je pa ne daš, sprožim in po tebi bo, ko bi pihnil.“

Andrej ves prestrašen pogleda hudobneža in ga spozna, da je ravno tisti, katerega je Henrik lansko leto dejal iz službe, ter mu reče: „Prijatelj! kako ti smem dati mošnjo zlatov, ker niso moji; saj veš, da so gospodarjevi.“

Hudobnež pravi: „Nič se ne mudi in le brž odpri! Glej, kar stisnem pištolo, pa boš mrtev.“ — Andrej vidi, da si ne more pomagati; klicati mu hudobnež ne pusti, tudi premakniti se ne. Vzame ključke železne skrinje in gre, kakor da bi jo mislil odpreti, pa ne da bi hudobnež mislil na to, udari Andrej ko blisk s ključem z vso močjo hudobneža po roki, v kateri je držal pištolo. Srečno mu izbije pištolo iz rok, katera pade na tla in se tako strese, da se sproži in strelji. Pištola pa se je padši tako obrnila, da je bil tulec obrnjen hudobnežu v noge, torej je bil hudobnež v desno nogo nekoliko ranjen. Hudobneža je to zelo stogotilo. Ker ni dobil denarjev, skoči v Andreja in ga hoče zadaviti. V smrtni nevarnosti pa se vsak brani, kar največ more; tudi Andrej se trdno brani, zraven pa glasno vpije in kliče na pomoč. Ljudje, slišavši pok, in zdaj vpitje, hitro priderejo gledat, kaj se godi. Hudobnež čuti ljudi priti, popusti Andreja in zbeži, pa se skrije za vežna vrata bližnje hiše. Lahko so ga sledili, ker mu je kri tekla iz noge. Že čez pol ure so ga ujeli, zvezali in v ječo zaprli.

Drugi dan že so Andreja poklicali k sodbi, da bi povedal, kaj sta imela z ónim, ki je bil včeraj v pisarnici v nogo ustreljen. Andrej pa je bil vsled smrtnega strahu in boja s

hudobnežem zbolel tako hudo, da se ni mogel ganiti iz postelje. Dolgo je ležal bolan.

Hitro ko Andrej ozdravi, pokličejo ga k sodbi. Sodnik ga vpraša: „Zakaj si ti Jurija J. — tako je bilo hudobnežu ime — ustrelil v nogo, ko te je vbogaim prosil?“

Andrej odgovori: „Dragi gospod sodnik! če je Jurij J. tako povedal, da sem ga pod noge streljal, gotovo je lagal; ampak reč je bila ob kratkem taka-le: Jurij je prišel k meni v pisarnico, kjer sem bil ravno sam, in mi ponudil lepo pištolo, da bi jo kupil. Povedal sem mu, da je ne kupim, ker je ne potrebujem. Jurij pa le pištolo ponuja in mi jo kaže, kar mu pade iz rok, se sproži in tako ga rani v nogo. Zavaljo tega ga nič ni treba kaznovati. Zbežal je pa le zato, ker so ljudje slišali pok, da bi ga ne dolžili kaj hudega.“

Tako je Andrej izgovoril svojega najhujšega sovražnika, da je bil izpuščen brez vse kazni. Dobro je vedel sodnik, kaj je bil Jurij J. naredil, toda po ameriški postavi ne smejo obsoditi nobenega, če ni gotovega tožnika. Andrejevo obnašanje v tej reči je zelo dopadlo vsem ljudem, ker je odpustil svojemu sovražniku, in mu dobro povrnil za hudo.

Ko Henrik, Andrejev gospodar, pride domov, povedali so mu vse, kako je Andrej svojega gospoda obvaroval vse nesreče. Vsi so se čudili Andrejevi zvestobi, čudili so se pa največ temu, da je hudobneža tako izgovarjal in mu odpustil.

„Dragi moj Andrej!“ govori zdaj Henrik, „dobro sem vedel, da si pošten in zvest; vendar tega nisem mislil, da bi ti šel v smrtno nevarnost za me in se držal tako stanovitno. Toliko vem, da še moj sin bi ne bil storil tega; zato ti povem, Andrej! tega ne bom nikoli pozabil, in obilno ti hočem povrniti ob svojem času. Od mene pa ne pojdeš več, prav domač mi boš zanaprej.“

VI. Andrej P. stanoviten v veri.

Henrik, Andrejev gospodar, sila bogat kupčevalec, ni imel več ko tri otroke. Stareji sin, Viljelm po imenu, je bil že oženjen; dal mu je oče veliko hišo v last, obdaroval ga z veliko zalogo kupčijskega blagá, in vrh tega mu dal še tudi dosti denarjev, da je tržil (barantal) na svojo roko in bil tudi že premožen. Drugi sin Adolf je bil domá, namenjen naslednikom svojega očeta. Hčerko je imel eno samo, z imenom Lojzo. Veliko skrb je imel Henrik za svojo hčerko Lojzo. Nikoli ni smela iti iz hiše brez očeta, tudi v hišo je ni smel

nikoli nobeden moški priti obiskat. Oče jo je dal izučiti več jezikov, kakor laškega, francoskega, pa tudi nemškega. Tudi v drugih učenostih je morala biti zvedena. Lojza je tudi lepo spoštovala svojega očeta, zakaj mati ji je bila umrla že pred. Vse je rada ubogala, kar ji je oče ukazal; bala se je, z najmanjšo besedico ga razžaliti; zato je z veseljem zvesto spolnovala njegova povelja. Oče ji je večkrat rekel: „Draga moja Lojza! le pametno in spodobno se obnašaj, vedno ti bom jaz dober oče. Na možitev nikoli ne misli pred, da boš dopolnila dvajset let. Če ti je kaj dobrega namenjeno, došlo te bo gotovo; ako ti je pa odločeno kaj hudega, še prezgodaj bo prišlo.“ Tudi z domačimi služabniki Lojza ni smela nikoli govoriti, samo z Andrejem se je smela pomeniti kaj malega; toda Andrej se ni hotel nikoli dosti pogovarjati z njo, da bi očeta Henrika ne pripravil v nevoljo. Govoril ni z Lojzo nikoli več, kakor kar je bilo potreba. Tako se varuje moder in previden človek vsake še tako male prilike, katera bi mu utegnila biti nevarna.

Meseca rožnika je bila Lojza, Henrikova hčerka, dvajset let stara; rojena je bila 21. dan ravno tega meseca. Henrik je na ta dan napravil veliko pojedino in povabil z vseh krajev dosti prijateljev, da so prišli se s Henrikom veseliti in Lojzi za god srečo voščiti. Med obedom Henrik tako-le govori povabljenim. „Dragi moji prijatelji! zelo me veseli, da ste me prišli obiskat in obhajati god moje hčerke Lojze, katera je ravno današnji dan dopolnila 20. leto. Očitno povem vam vsem, danes dam svoji hčeri pravico možiti se. Dam ji pravico prav prostovoljno izbrati si ženina, kakoršnega koli hoče, bogatega ali revnega, kateri ji bo po godu; zakaj jaz imam premoženja dosti, da jo bom lepo preskrbel, če si tudi revnega ženina izbere.“ — Vsem povabljenim je bilo to všeč, in enoglasno so zavpili: „Dolgo naj živi Henrik in njegova hčerka Lojza!“

Henrika so zavoljo velicega bogastva poznali daleč okoli; zato se je po vsem mestu in po okolici kmalu zvedelo, da se njegova hčerka zdaj možji in išče ženina. Oče Henrik je dal svoji Lojzi pravico, da jo zdaj sme priti obiskat vsak moški.

Kmalu so se jeli snubači glasiti. Ni minil dan, da bi ne bilo nobenega; včasi so prišli po trije, po štirje ob enem. Marsikateri bi bil rad skrivaj kaj govoril z Lojzo; toda dekli, kateri je oče za postrežbo odločil svoji hčeri, niste je smeli zapustiti ne pol ure ne. Prišli so mladi, bogati, tudi so prišli žlahtni gospodiči; prišli so pa tudi revni, posebno zali fantje.

Oče Henrik ni nikoli Lojze vprašal zavoljo možitve; rekel ji je, kedar si izvoliš ženina, takrat mi povej. Lojza je z vsakim prijazno govorila, in vsacega dobro pregledovala, kako se obnaša, kako govori, kako se drži itd. Pa kakor je bila Lojza zale postavne, tako je bila tudi zelo izbirčna v volitvi svojega ženina. Noben snubač ji ni bil všeč; pri vsakem je kaj našla, kar ji ni dopadlo. Vsakega je z lepo odpravila, in nobenemu ni obečala vzeti ga. Le nekaj časa so hodili snubači; ko so pa videli, da je zastonj vsa snubitev, popustijo jo vsi, nobenega ni več blizu. Rekli so: Lojza, čeravno je zala in bogata, nima prav, da nas ima za norce. Ostala je Lojza brez ženina ob vsem velikem premoženju. Že je bila v 23. letu, pa kar nobeden več ne povpraša za njo.

V drugi polovici 23. leta se je nekega dne Lojza po kosilu pomudila s svojim očetom. Ker sta bila prav sama, reče mu Lojza prijazno: „Ljubi moj oče! veste, ženina sem si izvolila, pa — saj vem, da mi ne boste privolili vzeti ga!“

Henrik jo pogleda radovedno, in pravi: „No, čas je že, saj izbiraš že dve leti in še zdaj ga nimaš; jaz se le bojim, da boš za izbirek prijela, ki tako izbiraš; slišim, da ti nobeden ni po godu. No povej mi, katerega si si izvolila?“ Lojza pomolči nekoliko, potem pa reče: „Našega Andreja. Vem, da vam ne bo prav, Andrej je katoličan, mi pa smo protestanti.“ — On pravi: „Hm! to se kmalu popravi, Andrej naj popusti katoliško vero in naj stopi v našo, pa se znata vzeti. Ljuba moja Lojza! povej mi, kaj ti dopada pri Andreju, ker ni zal, tudi že ni mlad, tujec je, pa še naše vere ni?“

„Dragi moj oče, zelo me veseli, da to vprašate in želite zvedeti od mene, zakaj bi se najraje zaročila z Andrejem. Povem vam vse odkritosrčno. Kolikor časa je Andrej pri hiši, imam o pri vseh rečéh srečo. Nikoli ga nisem videla jeznega in sovražnega. On vsako jutro poklekne pred podobo križanega Jezusa in zvesto moli, preden gre po svojih opravilih. Zvečer vselej spet klečé moli pred Kristusovo podobo, preden k počitku gre. Oče! tako storiti vas nisem videla nikoli; pa tudi mene niste učili tako storiti. Andrej pred jedjo in po jedi tudi vselej moli. Vsako nedeljo in vsak praznik gre gotovo v cerkev svoje vere, in pa kako daleč ima hoditi! Posebno dobro srce je pokazal Andrej o tisti priliki, ko je odpustil hudobnežu, kateri mu je stregel po življenju, kar vam je dobro znano. Tak človek se mi zdi dober in pobožen; gotovo ima zlahtno srce, čeravno je tujec in ni naše vere.“

Henrik, ves ganjen ob besedah svoje hčere, odgovori: „Prav si govorila, ljuba moja Lojza! tudi jaz spoznam to. Iz tvojih besedij zdaj vidim, da imaš tudi ti žlahtno dušo, ker znaš ceniti in čislati take dobre lastnosti na tujcu. Pa povej mi Lojza, si li vprašala Andreja, ali ti hoče roko v zakon dati?“ — Nič ga nisem vprašala, nikoli mu nisem besedice v misel vzela, on o vsem tem ne vé ničesar. Le vas sem hotela pred vprašati in od vas zvedeti, ali bi ne zavirali, ako bi Andrej bil volje. Prosim vas oče, vprašajte ga vi.“

Prvo nedeljo reče Henrik pripraviti boljše kosilo od navadnega, pa ne povabi nikogar. Po kosilu gredó vsi od mize, samo Lojzi in Andreju reče pomuditi se. Andreju prav prijazno tako-le govori: „Andrej! vem, da si mi dober in zvest služabnik, obečal sem za te skrbeti, ker si za moje premoženje svoje življenje postavil v nevarnost. Glej, moja hčerka Lojza, katera tu zraven tebe sedi pri mizi, bi najrajši tebe imela za ženina, in se s teboj zaročila. Vprašala me je, ali bi jaz dovolil v to ženitev. Povej mi v resnici, ali bi se hotel zaročiti z Lojzo?“

„Žlahtni gospod Henrik, moj veliki dobrotnik! ali smem odkritosrčno govoriti?“

„Govori, pa s kratkimi besedami.“

„Z Lojzo se zaročiti ne bom privolil nikdar.“

Henrik vpraša Andreja: „S čim se ti je Lojza tako zelo zamerila?“

„Gospod!“ odgovori zdaj Andrej, „meni se gospodična Lojza nikoli ni zmerila; tudi jaz, kakor mislim, nisem se ji nikoli zameril. Zelo mi je všeč zavoljo njene zale postave, zavoljo njenega brihta in največ pa še zavoljo njene žlahtne duše in dobrega srca. Toda med nama stoji visoka in debela stena, katera nama brani zaročiti se in ta stena je — vera: jaz sem katoliške, ona pa je protestantovske vere.“

Henrik pravi: „Odpovej se ti katoliški veri, stopi v našo in kmalu moreš biti ženin moje Lojze.“

Nato pravi Andrej: „Dobri gospod Henrik! ali vam smem spet naravnost povedati, kakor mislim?“

Henrik pravi: „Govori, poslušala te bova jaz in Lojza.“

„Vi mi svetujete, da bi zapustil katoliško vero in stopil v vašo protestantovsko. Vedite, tega ne storim za ves svet. Kaj bi mi pomagalo bogastvo, ko bi svojo dušo vekomaj pogubil! Kako bi bil zvest ljudém, ko bi bil Bogu nezvest. Nehvaležen otrok je, kateri svojo ljubo mater popusti; še veliko bolj nehvaležen je pa tisti, kateri zapusti svojo skrbno

mater katoliško cerkev, katera sama mu kaže pravo pot v nebesa. Le samo ona ima resnične pripomočke, s katerimi morejo kristijani doseči večno zveličanje. Vaša protestantovska vera je kriva vera, škodljiva in zapeljiva je. Vaša vera vam nebesa obeta, ne da bi jih zaslužili; to pa ne more biti. Zakaj pa nočete vedeti, da je vera brez dobrih del mrtva, da sama vera nikogar ne zveliča?

Brez truda, brez dela ni zasluženja, brez zasluženja ni plačila. Brez boja ni zmage, brez zmage ni venca. Nebeško kraljestvo silo trpi, le s težavo se dobi. Kdor se za nebesa ne bo trudil in si prizadeval jih zadobiti, gotovo jih ne bo dobil. Vi pa pravite, da človek le veruje, pa bo zveličan!

Gospod! kar sem pri vas, še nisem vas videl moliti. Še pokrižati se vas nisem videl. V cerkev tudi nikoli ne greste, k večjemu enkrat v letu. Za časno premoženje, za blago se trudite noč in dan, da ste zelo obogateli, koliko storite pa za dušo, za prihodnje življenje? Svetih zakramentov nikoli ne prejimate, in jih tudi ne morete, zato ker v vaši veri nimate več ko dva. Nimate maše, ne rožnega venca, ne litanij. — Malo časti skazujete Bogu. — Žlahtni gospod, moj dobrotnik! lepo vas prosim, ne zamerite mi teh besed. Nisem hotel vam ž njimi očitati, ampak le pokazati, da v tako vero ne morem stopiti, katera tako malo daje pripomočkov svojim vernikom. Pokazati sem vam hotel, da je naša krščanska katoliška vera prava, ker le ona daje svojim vernikom vse pripomočke, da moremo večno zveličanje doseči.

Lojza grozno žalostna zavoljo teh besed Andrejevih, gre od mize, zapre se v kamrico in na glas razjoka.

„Toliko sem imela snubačev, zalih in bogatih, pa nisem hotela nobenega, ta pa me noče, katerega bi rada, dasi je reven in tujec!“ — Dolgo časa ni Lojza izpregovorila z Andrejem ne besedice in ga tudi ne pogledala ne. To zelo zaboli Andreja in ga užalosti, ker nikoli se ni rad zameril nikomur. Lojza pa nič ni bila jezna na Andreja, ampak od zdaj ga je še veliko bolj čislala in visoko cenila, ter je rekla sama pri sebi: „Ta je pravi kristijan, ki se ne da preslepiti časnemu bogastvu. Rajši trpi revščino, nego bi užival bogastvo v škodo svoji duši.“ Lojza pa z Andrejem le zato ni hotela biti več tako prijazna, da bi ne mislil, kakor da bi ga hotela pregovoriti in odvrniti od njegovega sklepa.

Kmalu potem kupi Lojza katoliške bukvice, to je krščanski nauk ali katekizem. Zvesto prebira bukvice, vse resnice katoliške vere si dobro zapomni, in se nauči vsega, kar je

treba znati katoliškemu kristijanu. Potem gre nekega dne popoldne k očetu, ki je bil ravno sam in mu tako govori: „Dragi moj oče! spet sem prišla nekaj vas prosit; ne odrecite mi pohlevne prošnje.“

Oče odgovori: „Ljuba moja Lojza! saj veš, da te ljubim, ker imam samo tebe; rad ti dovolim, kar želiš, če le ni kaj nespametnega.“

„Nič nespametnega, ampak sila potrebnega za moje zveščanje prosim. Prosim vas, dovolite mi, da popustim našo protestantovsko vero in stopim v katoliško. Povem vam, da v srcu sem že katoliška kristijana, zato mi ne branite. Ne mislite oče, da bom storila to zavoljo možitve, ampak to storim iz notranjega nagiba, ker sem prepričana resnice katoliške vere. Tudi jaz pravim: kaj mi pomaga bogastvo, če pa dušo pogubim!“

Oče Henrik zmaje z glavo rekoč: „Lojza! kaj si upaš popustiti vero svojih očakov? Ali nisi slišala nikdar, da ni nikoli priden tisti človek, ki popusti vero svojih prednikov!“

„Oče! recite, karkoli hočete, popustila jo bom, zato ker dobro spoznam, da naša vera je kriva vera, in le katoliška je prava. Vedeti morate, oče, da naši predniki so nekdanj bili vsi katoliške vere; zakaj so jo pa zapustili in se podali v zmotnjave? Jaz ne bom popustila vere, ampak le vrnila se bom v naročje matere katoliške cerkve.“

Henrik pravi: „Če se ti prav zdi, stori, kakor hočeš, nič ti ne bom branil.“

Kmalu potem pošlje Lojza po katoliškega misijonarja in ga lepo prosi, da jo pride obiskat. Misijonar gre z veseljem, pa čudno se mu zdi, kaj ga kličejo v protestantsko hišo. Ko pride, gre mu Lojza prijazno naproti in pravi: „Duhovni pastir, kaj ne, da se vam čudno zdi, ker vas kličemo k nam, ki nismo vaše vere? Ne čudite se, poklicala sem vas jaz, naravnost vam povem, zato, ker želim stopiti v vašo katoliško vero.“

Misijonar pravi: „Prav zelo me veseli zaslišati kaj takega, pa — gospodična, povem vam, to se ne more tako naglo zgoditi. Treba je pred poučenja, treba je dobro znati resnice naše katoliške vere.“

Lojza odgovori veselo: „O to že vse znam, naučila sem se iz vašega katekizma. Če vam je ljubo, precej me znate izpraševati.“

Misijonar jo izprašuje in se čudi, da Lojza vse resnice katoliške vere zna in tudi vé razložiti njih pomen. Misijonar

obeča še priti, da ji bo še bolj natanko razjasnil katoliške resnice in Lojzo potrdil v njenem sklepu. Pol leta je minulo ob poučevanju. Ko misijonar vidi, da je Lojza popolnoma poučena, in da je stanovitna v svojem sklepu, pové svojemu škofu, naj odloči dan, kdaj bi Henrikova Lojza očitno stopila v katoliško vero. Škof odloči prvo nedeljo po binkoštih, to je sv. Trojice nedeljo.

Kmalu se je zvedelo po celem velikem mestu in po okolici, da se bo v nedeljo Henrikova Lojza očitno odpovedala protestantovski veri in bo stopila v katoliško. Od vseh stranij je privrelo ljudij vkup, da je moral deželski oblastnik vojaško stražo postaviti v cerkev, da bi se kaka nesreča ne zgodila. Ob desetih je bila velika maša, katero je opravil s posebno pobožnostjo katoliški škof tistega mesta. Med škofovo mašo je Lojza vsa v belem oblačilu pohlevno stopila pred škofa, ter se slovesno in na glas odpovedala vsemu krivoverstvu. Očitno je prisegla, da hoče biti zvest otrok matere katoliške cerkve do konca svojega življenja. Obljubila je ne samo verovati, kar naša mati katoliška cerkev zapoveduje, ampak obljubila je tudi, trdno živeti po zapovedih katoliške vere.

Ko je Lojza zdaj zapustila protestantovsko vero in se vrnila v katoliško, prejela je med mašo tudi od škofa zakrament sv. birme, in potem je prejela iz škofovih rok tudi zakrament sv. rešnjega Telesa. Na obrazu Lojzinem se je videlo neizrekljivo veselje zavoljo tolike sreče, ki jo je zdaj dosegla. — Vsi katoliški kristijani so bili tega zelo veseli, protestantje pa so zabavljali in dejali, Lojza je le zavoljo možitve zapustila protestantovsko vero in prestopila v katoliško. Lojza pa je vesela dejala: „Naj pravijo ljudje karkoli hočejo, dobro vem, kaj sem storila. — Jaz iščem prihodnjega bogastva v nebesih, posvetno časno bogastvo mi ne more dati prave sreče. Dobro vem in spoznam, da protestantovska vera mi ne more dati prave resnične sreče; ta se najde le v katoliški veri; zato sem jo sprejela.“

Ko je bilo vse opravljeno, povabi Henrik več svojih prijateljev na gostijo, katero je ukazal napraviti. Povabi tudi škofa in več katoliških duhovnikov, pa nobenega prijatelja ni bilo, kar jih je bilo protestantov; dejali so: „Ne gremo v gosti k Henriku, ker se ne moremo veseliti, da je njegova hči zapustila našo vero. Kar je bilo katoličanov, so prišli in so bili prav veseli pri taki slovesni premembi. Posebno veselje so obhajali škof in njegovi duhovniki; hvalili so Boga, da je razsvetil bogato gospodično in jo privedel v krdelo

zvestih ovčic nebeškega pastirja. Samo oče Henrik je bil ves zamišljen in malo besedij; na obrazu se mu je videlo, da ima v srcu neko skrb.

Po jedi, ko vsi vstanejo izza mize, gre Lojza ponižno k očetu Henriku, mu poljubi roko, poklekne pred njim, sklene roke in mu tako govori: „Dragi moj oče! iz srca vas zahvaljujem, da ste mi dovolili stopiti v katoliško vero, da mi niste branili ali drugih napotljejev stavili. Povem vam, ljubi oče, da občutim v svojem srcu nebeško sladkost, katero le katoliška vera more dodeliti. Nekaj pa vendar imam v srcu, kar zelo kali mojo dušno veselje. O dragi oče! neskončno srečna bi bila, ko bi vi tako radi uslišali mojo drugo prošnjo, kakor ste uslišali prvo.“

Vsi povabljeni stojé okoli Henrika, škof najbliže, in radovedni pričakujejo, kaj bo neki Lojza prosila svojega očeta. Oče Henrik si obriše solze, ki so mu pritekale po licu; videč svojo ljubeznjivo hčerko pred seboj klečati in ga prositi, reče ji: „Draga moja Lojza, saj veš, da te ljubim, čeravno si zapustila našo vero; vstani, povej mi, če je le mogoče, dal ti bom, kar želiš; to obljubim vpričo prečastitljivega gospoda škofa in drugih povabljenih gostov.“

Lojza zdaj ponižno prosi očeta tako-le; „Dragi moj oče! samo to vas prosim, da bi tudi vi zapustili krivoverstvo in se vrnili v naročje matere katoliške cerkve, popolno bo potem moje veselje.“

Henrik obledi, omolči, ne ve kaj odgovoriti. Vsi pričujoči komaj čakajo Henrikovega odgovora. Po nekolikem molčanju reče Henrik: „Draga moja Lojza! v tej reči težko uslišim tvojo prošnjo. Jaz sem z mnogimi ljudmi v zavezi zavoljo kupčije; vsi so naše vere. Če vero zapustim in v katoliško stopim, zapustili me bodo vsi, in imel bom veliko škodo.“

Lojza ob kratkem odgovori in pravi: „Oče! boljše je še tako veliko škodo trpeti, kakor svojo dušo izgubiti.“

Henrik pravi: „No, bom že še videl, dobro bom pred premislil, vse se še zna zgoditi.“

Veselo upanje ima zdaj Lojza, da privede tudi svojega očeta v katoliško cerkev.

Nekaj časa potem sedé pri mizi nekega dne sami: Henrik, Lojza in Andrej. Lojza pravi: „No Andrej, podrta je zdaj tista visoka stena med nama; katera je nama branila zaročiti se, boš li zdaj volje biti moj mož?“

Andrej pomolči na to vprašanje, potem reče: „Gospodična! povem vam odkritosrčno, da me grozno veseli, da ste se podali v katoliško cerkev, vendar se pa z vami zaročiti ne želim.“

„Zakaj ne?“

„Zato ker bi vsi ljudje rekli, da sem vas jaz naklonil zapustiti vero vaših prednikov, da bi vas za ženo dobil. Vam bi pa rekli, da ste zavoljo ženitve premenili vero.“

Lojza pravi na to: „Naj ljudje pravijo, kar hočejo; ničesar me ni skrb. Povem ti pa, Andrej, da le brez skrbi bodi zavoljo tega; nisem stopila v katoliško vero zavoljo udaje; vedi zdaj, da nočem ne tebe, ne nobenega družega moža, ker živeti mislim le za Boga in za zveličanje svoje duše. Vsemu posvetnemu veselju se bom odpovedala in le za nebesa skrbela, ker vidim, da na tem svetu ni družega, kakor nečimurnost.“

Oče Henrik kmalu nevarno zboli. Bolezen se vedno bolj hujša, in več ni upanja, da bi ozdravel. Vsi zdravniki, kateri so hodili k njemu, so rekli, da Henrik ne bo več okreval. Lojza, skrbna hčerka, lepo streže svojemu očetu, in ga vedno prosi, naj se vrne v katoliško cerkev, preden umrje.

Oče, ko vidi, da se mu bliža smrt, Lojzi tako-le govori: „Draga moja hčerka! glej, zapustil te bom, umreti bom moral in morebiti kmalu. Ne bodi žalostna! Spolnil bom tvoje želje, stopiti želim pred smrtjo v katoliško cerkev. Pojdi mi po katoliškega duhovnika.“

Ko bi trenil, gre Lojza klicat katoliškega misijonarja, in mu reče: „Duhovni gospod! prosim vas, pridite hitro v hišo mojega očeta, on želi z vami govoriti.“

Duhovni gospod pride hitro, in prijazno nagovori očeta Henrika tako-le: „Dragi gospod Henrik! smilite se mi, da vas je zadela taka huda bolezen; vidi se, da je nevarna. Kaj se vam zdi, kako neki bo tam, če vas Bog pokliče s tega sveta?“

Henrik pravi: „Nič prida ne bo z menoj, ker naša protestantovska vera nam le preveč lahko obeta nebesa; pri vas je pa drugače. Zato sem prosil poklicati vas, da bi mi pomagali stopiti v vašo katoliško cerkev. Moja hči Lojza je že prav storila, da je že pred prestopila iz naše vere v katoliško.“

Duhovnik mu na to odgovori: „Posebno me veseli, da ste voljni stopiti v našo vero, kar se bo lahko zgodilo, da boste le spoznali in verovali nekatere resnice, katerih ljudje vaše vere ne verujejo.“

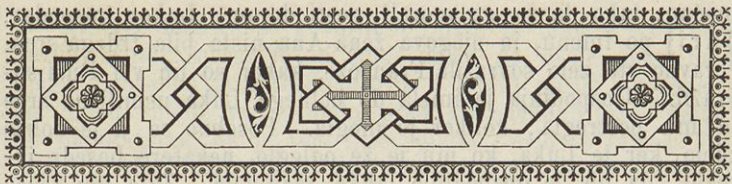
Zdaj mu duhovnik razlaga vse resnice katoliške vere, in ga vpraša, če jih hoče potrditi in trdno verovati. Henrik potrди vse in prosi, da bi ga kmalu vzeli v katoliško cerkev,

ker h koncu gre njegovo življenje. Ravno leto in dan je minilo, kar je bila njegova hči Lojza stopila v katoliško cerkev, in na sv. Trojice dan je tudi oče Henrik se odpovedal krivoverstvu in se vrnil v naročje matere katoliške cerkve. Osem dnij potem je umrl.

V svoji poslednji volji zapusti in izroči Lojzi 50 tisoč goldinarjev in pa največjo in najlepšo hišo v Trstu, zelo založeno z vsem prodajalskim blagom. Hišo je dal Lojzi v Trstu s tem pristavkom, da ima Andreja do njegove smrti preskrbeti z vsem, karkoli bo potreboval, z obleko, z živežem in stanovanjem. Kmalu po očetovi smrti odloči se Lojza Ameriko zapustiti in preseliti se v Trst v svojo hišo. Ker pa je imela dolžnost Andreja do smrti preskrbeti v svoji hiši, zaročila se je vendar ž njim, preden se je napotila v Trst, da ne bi sama tako daleč po svetu hodila. Šla sta Andrej in Lojza iz Amerike v Trst, in sta tukaj v lepi krščanski edinosti živela veliko let. Lepo sta svoje otročičke učila v krščanskih resnicah in skrbno jih varovala vse zapeljivosti.

Tako daje Bog srečo tistim, kateri se njega bojijo, njemu služijo in se zvesto greha varujejo.

Drugi del.

I. Luka P. v Moskvi na Ruskem.

Velika francoska vojska se pomika vedno naprej in hiti proti Moskvi, nekdanjemu mestu celega ruskega cesarstva. Rusi se le umikajo Francozom, in le malo-kdaj se jim ustavijo. Francozi veseli, da Rusi pred njimi beže, mislijo: da le veliko mesto Moskvo dobimo v oblast, dobili bomo tam živeža dovolj, čez zimo se lahko ohranimo in na spomlad še Rusom vzamemo, kolikor se nam bode zdelo. Prišli so Francozi res do Moskve in so mesto tudi brez velikih težav dobili v svojo oblast, toda kolik strah za Francoze! Vsi prebivalci moskovski so bili mesto zapustili, vzeli s seboj, kolikor so mogli, in mesto zažgali na vseh voglih, da je vse čisto pogorelo. Francoskih vojakov je bilo grozno veliko okoli mesta, mesto pogorelo, zima pa je prihajala grozno huda. Zima je na Ruskem vselej huda, veliko hujša ko v naših deželah, posebno huda vendar je bila tistega leta, ko so Francozi bili tam, t. j. leta 1812. Francozom je zmanjkalo živeža, da so morali v daljne vasi ga iskati in s silo jemati hoditi.

Luka P. in njegov brat Jakob sta oba srečno in zdrava prišla v Moskvo, toda zdaj se ločita. Jakob gre nazaj z vojno trumo, ker je bil korporal. Luka pa je moral iti z več drugimi tovariši v daljno vas živeža iskati. Rusi jih tam primejo, jim poberó orožje in nobenega več ne spustijo nazaj, ampak kmetom jih dadó za hlapce.

Luka in tri druge tovariše je vzel neki premožen kmet, ki je imel velike gozde in je dosti oglja napravil in ga prodajal. Vse štiri fante pelje v gozd in jim odkaže, koliko drv morajo posekati in razcepiti. Luka je moral celi dan drva sekati; ker pa ni bil nič trden, zbolel je precej prvi dan

močno, tako da so ga morali nesti domu. Lukov gospodar, Jurij po imenu, in njegova žena Ana nista bila trdega srca, čeravno sta zelo sovražila Francoze, kakor so jih vsi Rusi sovražili. Gospodinja je imela do bolnega Luka usmiljeno srce in mu postregla, kolikor je mogla. Posebno se ji je dobro zdelo, ker je Luka, ko mu je že odleglo, nekatere besede izrekkel, da jih je gospodinja lahko razumela. Zato mu reče: „Ti nisi Francoz, ki znaš tako govoriti, da skoraj vse umem, kar praviš; Francoza ni moč razumeti.“

Luka pravi: „Mati! povem vam, da nisem Francoz, Francozi so me po sili vzeli, da sem moral z njimi iti se vojskovat. Jaz sem Slovenec, kakor ste vi, mi smo otroci ene matere Slovenije. Vaš jezik in naš jezik sta istega stebila; le odrastliki sta različni. Zato se Rus in Ilirec kmalu raumeta.“ — Zdaj sta gospodinja toliko rajši postregla Luku in mu kaj dala, tako da je kmalu ozdravel. Luka, ker je bil umetalen in brihten, posebno v ženskih opravilih, pomagal je zdaj svoji gospodinji pri ženskih delih. Naučil jo je žgance kuhati, kakor jih le Slovenci znajo dobro narediti: gospodarju Juriju so bili prav všeč. Pokazal je Luka, kako se kaša in kislo zelje vkup skuha, ali pa kaša in kisla repa vkup. Tudi to je rad užival oče Jurij. Ko je bil Luka že bolj trden, naredil je pinjo, kakoršno imajo na Slovenskem, da ž njo metejo puter ali surovo maslo. Tam, kjer je Luka bil, narejali so puter tako-le: Smetane in surovega mleka so dejali v meh, pa ne poln. Meh je moral biti prav dobro zavezan in na vrviči obešen za žebelj, ki je tičal v sredi hišnega stropa. Potem se vstopita dva možaka vsak v en kot in meh drug drugemu podajata v roke. Včasih morata dolgo premetavati meh, preden se puter naredi. Z Lukovo pinjo pa en sam človek kmalu naredi surovo maslo. To je Rusom tako ugajalo, da je hotel vsak imeti tako pinjo. Luka jih ni mogel zadosti narediti. Še več drugega domačega orodja je napravil Luka, kar je bilo zelo všeč domačim ljudem in vsem sosedom.

Gospodinja je naprosila svojega moža Jurija, da je Luka doma pustil, naj gospodinji pomaga v vseh rečeh, in ga ni več silil v gozd drva sekati. Kakor se povsod vriva grda nevoščljivost in naredi veliko hudega, tako je tudi nevoščljivost tovarišev Luku napravila veliko bridkost. — Oče Jurij je vsak dan v gozd obiskat šel svoje drvarje. Oni mu začnó pripovedovati, da to ni prav, zakaj Luka vedno doma drži. Luka in pa vaša žena sta se preveč seznanila, zato ga drži doma in vam pripoveduje, da ga doma potrebuje.“

Še več hudega so govorili o Luku, in tako v sreču očeta Jurija užgali sovraštvo in hude misli do svoje žene in do njega. Posebno je potrdilo Jurija v hudih mislih do žene to, ker neko soboto večer malo pred ko navadno pride domov, ter najde Luka, da je ženi lase spletal. Zelo se razjezi Jurij rekoč: „Aha! zdaj vidim, da je res, kar mi pripovedujejo delavci. Ti imaš z Lukom preveliko prijaznost, zato pojdem k višjemu vojaškemu oblastniku prosit ga, naj Luka od tukaj vzame in ga dene, kamor hoče.“

Žena odgovori: „Jaz nimam nič posebnega z Lukom. Da ga rada obdržim pri domu, storim le zato, ker mi pri vseh ženskih opravilih pomaga, mi vse prav stori in me veliko novega dobrega nauči. Če mi Luka spraviš od hiše, hočem jaz pa one tri, da ne boš imel nobenega. Če mi je Luka lase spletal, to je prava reč! Ali je s tem storil kaj hudega? Saj jih je tudi drugim sosednim ženam in dekletom! Pokazal nam je, kako imajo ženske na Slovenskem lase spletene in kako kite zavite. Saj to ni nič hudega.“

Tovariši pa so bili veseli, da so Luka pri očetu Juriju počrnili, ker so mu bili zelo nevoščljivi. Ostudna hudobija je nevoščljivost ali zavist.

II. Luka P. umora obdolžen.

Ravno v tem času, ko se je zvedelo po vsi soseski, da se oče Jurij in njegova žena Ana prepirata zavoljo Luka in sta v velicem razprtju, prigodi se huda nesreča, katera Luku napravi velike bridkosti; privoščijo mu jo pa njegovi sovražni zavidni tovariši. Oče Jurij je vsak večer navadno ob svojem času prišel domov. Nekega večera ga čakajo dolgo dolgo, pa ni ga bilo. Mislili so, pri delavcih je ostal, ugasnejo in gredó spat. Kar drugi dan pride nekdo povedat, da ne daleč od doma blizu pota oče Jurij mrtev leži. Ana vzame tri sosede, da gredó ž njo gledat, kje je Jurij umorjen. Kmalu pridejo za klanček in ga najdejo mrtvega. Vso glavo je imel razbito. Sosedje to hitro naznanijo gosposki. Prišli so pisarji in zdravniki ogledovat mrtvega Jurija, da so zvedeli, kake smrti je umrl, in kdo je mar njegov ubijavec. Nikoli nikjer ni bilo mogoče zaslediti, po kom in zakaj je bil Jurij umorjen.

Sodnija je okoli in okoli dala povelje, pozvedeti Jurijevega ubijavca, pa ni se dalo zvedeti. Natihoma pa so se začeli ljudje meniti, da Jurija ni ubil nobeden drugi, kakor Luka

po Aninem svētu. Luka pokličejo h gosposki, in sodnik ga vpraša naravnost: „Zakaj si ti ubil svojega gospodarja Jurija?“

Luka pravi: „Kdo more meni to dokazati?“

Sodnik. „Ljudje sploh tako pravijo, da nobeden drugi ga ni ubil, kakor ti, zavljo njegove žene, s katero živiš v preveliki prijaznosti.“

Luka. „To pravijo le moji zavidni sovražniki. Jaz pa tega nisem storil in nikoli ne mislil kaj tacega. Tisto noč, ko je bil Jurij ubit, narejal sem jaz celo noč pri sosedu pinjo in se nisem nič ganil iz hiše. To bodo pričali vsi sosedovi domači ljudje.“

Sodnik pa ukaže Luka v ječo zapreti, rekoč: „Zaprto boš tako dolgo, da se zve, pri čem je ta reč.“ Tudi Ana, Jurijevo ženo, je poklical sodnik in ji rekel, da je ona koga najela, da je Jurija ubil.

Ana odgovori: „Gospod sodnik! take hudobije storiti mi nikoli ni prišlo v misel. Kdor me tega dolži, je krivičen. Pred Bogom in pri ljudeh sem nedolžna zaradi smrti svojega moža Jurija.“

Nato sodnik tudi Ano ukaže v ječo zapreti. Zaprta sta bila Luka in Ana čez 30 dnij, vsak v posebni ječi, kjer pričakujeta razsodbe. Zdaj pride obsodba tako-le:

Luka P., o katerem se mora misliti, da je kriv Jurijeve smrti, je obsojen za eno celo leto v ječo in pa v Sibirijo rudo kopat. Ker pa ni dognano, da je Luka kriv Jurijeve smrti, zato ne bo siljen k težkim delom v Sibiriji, ampak le tamošnjim bolnim jetnikom bo stregel, za kar je prav pripraven. Ko poteče leto, poslan bo Luka v svojo domovino na Ilirsko. Če se pred zvé, kdo je Jurijev ubijalec, izpuščen bo Luka pred letom. Ana Jurijeva je bila pa obsojena pol leta v ječo, zato ker se vedno misli, da je ona kriva Jurijeve smrti. Če pa pred dokaže, da je popolnoma nedolžna, izpuščena bo pred.

Morala je Ana pretrpeti kazen, čeravno v tej reči vsa nedolžna. Luka so odpeljali v Sibirijo ravno tako nedolžnega. Deset mesecev po tej obsodbi zvedelo se je za gotovo, kdo je bil Jurijev ubijavec. Bil je neki Jurijev tovariš, ker je zavljo tožbe že več časa bil jezen na Jurija in iskal prilike, znositi se nad njim. Ni ga ravno mislil ubiti do smrti, pa udaril ga je s kolom preveč, da mu je precej glava počila. To je sosed spoznal na smrtni postelji v pričo treh mož. Grozno ga je peklo, ker je vedel, da sta Luka in Ana tako po nedolžnem kaznovana. Zvedelo se pred ni za tó, ker so vsi

ljudje tega soseda imeli za poštenega in dobrega človeka. Nihče ni o njem mislil kaj takega.

III. Luka P. v Sibiriji.

Sibirija je velika dežela v severnem kraju Azije. Dolga je okoli 800 in široka okoli 300 milj. Neprijazni, pusti, nerodovitni so kraji sibirski. Bila je ta dežela pred 400 leti kraljestvo za se; zdaj pa je pod oblastjo ruskega cara. Sibir je bilo poglavitno mesto nekdanjega sibirskega kraljestva. Mesto je stalo pri potoku Sibir, pa zdaj se ne najde nobenega sledu nekdanjega mesta, samo podrt zasip se še vidi. Ne ve se, kdaj je bilo mesto razdejano. Cela Sibirija je zdaj razdeljena v tri okrajine, namreč Tobolsk, Jenisejsk in Irmuck. Zraven se prišteva tudi Katariningrad in Kamčatka. V Tobolsku stanuje carjev namestnik, poglavar vseh sibirskih okrajin. Vsa Sibirija je zelo mrzla. V severnih krajih je tako mrzlo, da ne raste ne žito ne sadje, vendar božja previdnost v vseh krajih ljudi živi. Najde se pa v Sibiriji posebno veliko dobre srebrne, bakrene in železne rude. Ruska vlada pošilja tja velike hudodelnike, da morajo rudo kopati in tako zaslužiti troške, ki jih vlada ž njimi ima. Po navadi bi Luka ne bil imel v Sibirijo poslan biti, zato ker ni bil za dolgo in ne zavoljo spričane hudobije obsojen, toda poslan je bil tja zato, ker je bilo takrat med tamošnjimi jetniki veliko bolnih. Luka je bil prav pripraven bolnikom streči, zato mu tam ni bilo nič hudega, bil je med njimi, kakor da bi ne bil sam tudi jetnik. Oskrbnik jetnišnice ga je imel prav rad, in mu dovolil marsikaj, kar drugim jetnikom ni bilo dovoljeno. Luka je mislil, naj bo kakor hoče, eno leto bom že pretrpel. Nedoržen sem umora, katerega so me obdolžili, pa me Bog kaznuje za druge storjene grehe.

Med jetniki je bil tudi neki zelo bogat grajščak, ker se je z neko politiško pregreho tako zameril ruskemu cesarju, da ga je do smrti v ječo obsodil v Sibirijo. Ta je bil zelo bolehen, zavoljo žalosti in pomanjkanja je šlo h koncu njegovo življenje. Prosil je Luka, rekoč: „Ljubi moj Luka! postreži mi, kalikor moreš, saj vidiš da ne bom dolgo, ker moje življenje gre h koncu. Povrniti, veš, ti tukaj nič ne morem; pa vedi, jaz imam še stariše, očeta in mater. Kedar boš izpuščen, moraš iti do mojih ljubih starišev, povedat jim, kako se mi godi, in če umrjem pred, da jim naznaniš, da sem re-

šen vseh težav, naj molijo za-me. Za vso postrežbo meni storjeno ti bodo radi plačali moji stariši.“

Luka pravi nato: „Kako bom našel vaših starišev, ki ne vem, kje so in kaj so.“

Bolnik pravi: „Ne skrbi, Luka! Pojdi k oskrbniku jetnišnice, reci, da ga lepo prosim, naj malo k meni pride.“

Luka gre k oskrbniku, ki res precej pride k bolniku.

Bolnik reče: „Dobri gospod! vidite, zelo sem bolan, ječa je za-me veliko hujša, ko za druge, kateri niso bili nikoli nič dobrega navajeni. Poznam, da mi ne bo več dolgo živeti; prosim vas lepo, da mi privolite, pisati starišem, da mi Luka v moji hudi ječi lepo streže, kolikor more, in da naj mu po vrednosti poplačajo veliki trud. Prosim, dovolite mi to, dokler sem še toliko pri moči, da morem pisati.“

Oskrbnik pravi: „Dovoljujem, da pišete, toda drugače ne, kakor da pišete vpričo mene, in pismo daste meni v roke nezapečaćeno. Pisma Luka ne dobi v roke pred kakor ob svojem odhodu.“

Bolnik, z vsem zadovoljen, napiše pismo do svojih starišev, in Luku pové vse, kaj so in kje jih bo našel; pismo pa izroči oskrbniku. Graščak je kmalu po tem umrl v ječi, pismo pa je čakalo Lukove rešitve. Ko je bil prost, vzal ga je s seboj in šel iskat ž njim starišev umrlega grajščaka.

Vsi jetniki so čislali Luka, ker je bil z vsakim prijazen, in vsacemu postregel, kolikor je mogel. Vsacega jetnika je Luka tudi lepo tolašil in mu rekel, da naj voljno prenaša svojo kazen. Boljše je na tem svetu nekoliko časa trpeti, kakor tam na vekomaj zavržen biti. Tako je Luka dajal marsikaterim lepe krščanske nauke. Vedno bi ga bili radi imeli med seboj, on pa bi bil rajši danes ko jutri zapustil ječo. Vsak dan je štel dneve, koliko časa bo še moral biti med jetniki. Tudi oskrbnik jetnišnice je rad imel Luka, ker mu je lepo stregel v vseh rečéh; zato mu je tudi dovolil marsikatero reč, kar bi mu po pravici ne bil smel dovoliti. Bližala se je Lukova ječa h koncu; vendar je dočakal v njej grozno čudne zgodbe, kakoršne bi si nikdar ne bil mislil. To se pové v tretjem delu.

Tretji del.

I. Jakob P. se vrne iz Moskve.

ekdanji francoski cesar Napoleon je s svojo neskončno veliko armado v oblast dobil Moskvo, staro poglavitno mesto ruskega cesarstva, 14. dan kimovca leta 1812. Ker so pa Rusi iz mesta pobrali, kolikor so mogli in mesto popolnoma požgali in pokončali, morali so Francozi Moskvo popustiti in se vrniti nazaj, ker niso mogli nikjer živeža dobiti. Napoleon je zapustil Moskvo 19. dan vinotoka l. 1812. Le 34 dnij je notri prebival. Pomikala se je počasi vojska za njim ravno po tistem potu, po katerem je prišla. Ko so pa Francozi popustili požgano mesto, jelo se jim je hudo goditi. Rusi so Francoze zalezovali od vseh stranij, jih streljali, pobijali in neusmiljeno morili. Grozno veliko so jih ujeli in v sužnost odpeljali.

Ko pridejo Francozi konec meseca listopada l. 1812. do reke, ki se ji pravi Berezina, pokončali so Rusi tam francoske vojske grozno veliko. Strah je brati, koliko so tam trpeli Francozi. Rusi hitijo za njimi z močno vojsko, Francozi, vsi trudni, sestradani in zmrzli, pribežijo do Berezine. Res da so čez vodo naredili dva mosta, toda ker je bilo ljudstva sila veliko, vsak hiti na most, da bi ušel Rusom, ki so jim bili za petami. Mostovi se jamejo podirati, Rusi na nje streljati. Zima strašna, francoski vojaki pa niso imeli nič zimskega oblačila. Kdor je padel v vodo, je zmrznil. Tak strah je bil takrat, da tisti, kateri so srečno odšli, nikdar niso mogli pozabiti tiste nesreče. Kakor so Rusi pisali v svojih vojskinih naznanilih, našlo se je v reki Berezini 36 tisoč utopljenecv. Pa tudi tistih, kateri so srečno prišli čez Berezino, je med potom zmrznilo veliko, ker je bila zima posebno

huda, beguni pa niso imeli ne živeža, se oblačila, in noč in dan ne pokoja pred Rusi. Ostanke velike francoske vojske pribežijo v poljsko mesto, Kovno po imenu. Tukaj jih Rusi več ne preganjajo in ne morijo.

Vse velike francoske armade na Ruskem je bilo pobitih	125.000
Truda, lakote in zime jih je pomrlo	132.000
Ujetih, med njimi je bilo 48 generalov in 2000 oficirjev	193.000
Vseh vkup	450.000

Pri tolikih nedopovedljivih nadlogah in nesrečah, katere so zdaj zaporedoma stiskale francosko vojsko, prišel je Jakob P. vendar srečno čez Berezino, v kateri je utonilo brez števila francoskih vojakov. Francozi so se zdaj umikali Rusom in bežali pred njimi brez vsega reda, hiteli so vsak proti svoji domovini. Jakob P. in trije njegovi tovariši, tudi kranjski Slovenci, hodili so vedno vkup. Lačni, raztrgani, ozebli se komaj še premikajo. Pridejo že blizu mesta Kovno po imenu, kjer so mislili počiti se, ogreti in nasititi, zakaj tam se ni bilo bati Rusov. Malo pred mestom vsedejo se vsled velikega truda vsi štirje v sneg, da bi se nekaj počili. Vsedli so se reveži k počitku, toda k večnemu počitku, ker nič več niso vstali, zmrznili so.

Blizu tistega kraja je bil posestnik Bazilij po imenu, pravičen, dober mož, usmiljenega srca; zato pa mu je Bog dal srečo; imel je lepo pohištvo, dobra zemljišča in veliko premoženja, tudi je imel gostilnico. Ta dobri mož je že dal pokopati veliko Francozov, kateri so zmrznili ali pomrli zavoljo boleznim in pomanjkanja. Ravnal je, kakor nekdanj Tobija. Kakor hitro je zvedel za kakega mrliča, brž je poslal svojega hlapca z vozom, da ga je peljal na blagoslovljeno zemljo in ga zagrebel. Zvedel je Bazilij, da so štirje Francozi zmrznjeni ne daleč od njegovega domovja, zato ukaže hlapcu napreči sani in prepeljati jih na blagoslovljeno zemljo in jih zagrebsti. Hlapec stori, kar mu ukaže gospodar; po opravljenem delu pa pride Baziliju povedat rekoč: „Oče Bazilij, nisem storil, kakor ste mi ukazali.“

„Zakaj pa ne?“

„Zato“, pravi hlapec, „tri zmrznjence sem naložil in jih tudi zagrebel, ker so bili popolnoma mrtvi; četrtega sem pa pustil, ker se mi je zdel, kakor da bi ne bil še mrtev, on je še voljan in malo gorak.“

Oče Bazilij imel je eno samo hčerko, ki so jo klicali Katinko, to je Katarino. Ta je bila ravno pri očetu in

je slišala, kaj je hlapec pripovedoval o zmrznjenem Francozu. Katinka hitro poprosi očeta, naj bi dovolil v hišo pripeljati ponesrečenca. Slišala sem in tudi brala, da se zamore še v življenje pripraviti na videz mrtev človek. Zdavnaj sem želela dobiti priliko, poskusiti to pri kakem mrliču, in zdaj to prav lahko poskusim.

Oče Bazilij pravi: „Ljuba moja Katinka! prav rad bi dovolil v tvoje želje, toda bojim se, da te bo mrliča strah, znaš strahú zboleti ali pa še umreti, in kaj bom počel brez tebe v svoji starosti!“

Katinka pravi: „Oče! nič me ne bo strah ne; veste, da bi ne prosila mrliča v hišo, ko bi se ga bala.“

Oče Bazilij dovoli in zvečer ob temi gre hlapec po zmrznjenega Francoza. Pripelje ga, Katinka in hlapec ga neseta v mrzlo stanico in ga položita na golo slamo.

II. Jakob P. oživljen.

Sila veliko si je prizadejala Katinka, da bi oživila zmrznjenega Francoza. Celo drago noč sta bila pri njem ona in hlapec. Močila sta ga neprenehoma z mrzlo vodó, drgala ga po prsih in po podplatih s krtačami, namazala sta ga s segretim žganjem in mu dobre dišave držala pod nos. Vse sta počela, karkoli je mogoče oživiti zmrznjenega človeka; toda nič ni pomagalo vse prizadevanje; izgubila sta že upanje ga oživiti. Katinka pravi: „Vdim, da nič ne opraviva, da ga ne moreva oživiti; naj leži danes celi dan tu, zvečer ga pa boš peljal zakopat, če ne zapaziva nobenega življenja.“

Oba zapustita mrliča; Katinka in hlapec gresta po svojih opravilih. Okoli devete ure gre Katinka gledat mrliča, kar zapazi na njegovih licih, da so nekoliko rudečkaste. Pomáže ga spet z gorkim žganjem po sencih in za ušesi, kar mrlič oči odpre. Katinka zelo vesela pravi: „Čast Bogu, oživel bo!“

Toda mrlič je spet zatisnil oči. Pogledal je toliko, kakor da bi hotel Katinko prašati, zakaj, zakaj si toliko prizadeva, priklicati ga nazaj v žalostno življenje. — Pol ure potem dozdevni mrlič po malem diha, lica so jela rudeti in odprl je spet oči. Zdaj kaže očitno znamenje, da je življenje še v njem. Katinka spozna, da je zdaj čas bolnika prenesti v gorko stanico, zato hiti klicat hlapca, da bolnika preneseta v malo zakurjeno stanico in v gorko posteljo. Zdaj še le si prizadene Katinka bolniku streči, ker vidi, da bo gotovo oživel do dobrega.

Okoli enajste ure je bolnik globoko vzdihnil, žila mu je začela tripati in oči so se že malo obračale. Ker še ni mogel odpreti ust, vlijala mu je Katinka malo dobre juhe v usta.

Proti večeru je bolnik že prav lahko dihal, lepo gledal in tudi malo s prstom lahko pomigal, samo ust ni mogel še odpreti, vendar je bil popolnoma živ. Katinka gre zdaj očetu povedat, koliko je opravila pri zmrznjenem Francozu.

„Ljubi oče!“ pravi Katinka, „pojdite pogledat mojega bolnika; videli boste čudo, on je popolnoma živ, samo govoriti še ne more, pa tudi govoril bo kmalu.“ Oče Bazilij gre precej gledat bolnika in se veseli, ko ga vidi skoro zdravega; Katinki priporoča, naj ima zdaj skrb, da ga popolnoma ozdravi. Drugi dan bolnik že izpregovori neke besede, katerih pa Katinka ni mogla razumeti, ker jih je pretiho izgovarjal zavoljo slabosti. Katinka misli, saj tako ne morem razumeti, kaj pravi, če tudi glasno govori, on govori francosko, ker je Francoz, jaz pa francoski ne razumem; če mu jaz kaj povem, me ne more razumeti, ker ne zna našega jezika. Tretji dan bolnik že toliko trdneji prihaja, da je zamogel razumljivo povedati nekatere besede. Proti poldnu je sklenil roke in rekel: „Bog vam poplačaj!“

Katinka je te besede bolnikove dobro razumela, toda ni hotela s prašanjem nadlegovati oslabelega bolnika. Četrti dan je bolnik že vse govoril in zložno. Lepo popraša Katinko: „Ljuba moja dobrotnica! povej mi, kako sem jaz k vam prišel?“

Katinka pravi: „Ne skrbi za to, vse ti bom povedala, kedar boš popolnoma zdav in trden. Samo to mi povej, kako je to, ker si Francoz, pa skoraj vse umém, kar praviš, dasi ne znam nič francoskega.“

Jakob odgovori prav počasi: „Nisem Francoz, Slovan sem kakor vi; prisiljen sem bil biti francoski vojak, doma sem iz Kranjskega na Ilirskem, kjer se govori le slovensko. Vaš poljski jezik se z našim slovenskim močno ujema, zato se lahko razumevamo.“

Zelo je to veselilo Katinko; povedala je vse svojemu dobremu očetu Baziliju, ki ji veli, naj skrbno streže Jakobu, da prav k moči pride in popolnoma ozdravi. Hvalil je oče svojo hčerko, da si je toliko prizadevala, v življenje priklicati dozdnevno mrtvega Jakoba. „Bog bo povrnil tebi stotero, kar si storila revnemu tujcu. Če človek žejnemu podá kozarec mrzle vode, že ne bo brez plačila pri Bogu, koliko več smeš upati ti za tolike revežu storjene dobrote!“

III. Jakob P. ostane v Bazilijevi hiši kakor domač.

Jakob P. je moral 40 dnij ostati v postelji, da je prišel k moči in popolnoma ozdravel. Prvi njegov pot je bil v cerkev, kamor ga je spremila tudi Katinka; zahvalit se je šel vsegamogočnemu Bogu za toliko dobroto, da je oživel. Tekle so mu po licu obilne solze srčne zahvale, da mu je mili Bog naklonil priti toliko dobrim ljudem v roke, kateri so ga oteli gotove smrti. Ko pride domov, gre zahvalit staremu očetu Baziliju, ker je privolil svoji hčerki toliko skrb za neznanega tujca. Potem prime Katinčino roko, ter jo poljubi rekoč: „Predraga mi Katinka! nikoli mi ne bo mogoče povrniti ti dobrot, ki si jih meni storila; nikoli nisem v stanu poplačati skrbi in truda, kar si ga imela z menoj! Prosim te, vzemi me za svojega hlapca, da ti po malem poplačam neizmerne dobrote.“

Zdaj še le je Katinka pripovedovala Jakobu, kako se je godilo ž njim, kako je zmrznil, kako ga je dala pripeljati na svoj dom in zanj skrbela itd. Jakob poslušal pazljivo besede in večkrat vzdihne. Nikoli se ni mogel skazati zadosti hvaležnega za toliko skrb dobre Katinke.

Jakob P., popolnoma ozdravevši, ostane v Bazilijevi hiši kakor domač, poprime se vsacega dela in lepo postreže vsakomu, kdor pride v oštarijo, ker krčmarili so pri Bazilijevi hiši že od nekdanj. Z vsakim človekom je bil dober, prijazen in postrežen, vsakemu se je znal prikupiti, zato so ga vsi radi imeli. Njegovo vedenje pa in celo njegovo življenje je bilo vredno posebne hvale in posnemanja. Jakob je vsak dan po letu in po zimi zgodaj vstal, pokleknil in molil po pol ure, včasih tudi še dalje, če ni imel ravno silnega opravila; ravno tako zvečer in večkrat po dnevu. Ob nedeljah in praznikih se je zadržal pri božji službi tako, da so se vsi učili od njega prave pobožnosti in krščanske ponižnosti.

Čeravno se je Jakob rad pogovarjal z vsakim človekom, vendar je bil vedno moder in preudarčen; držal se je vedno pametno in spodobno, nikdar se ni nasmijal, ko bi bil videl še kaj tako smešnega ali norčavega, zakaj vedno je imel smrt pred očmi. Vsi ljudje so Jakoba čislali in spoštovali zavoljo lepega vedenja in spodobnega obnašanja. Posebno všeč je bilo ljudem videti, v koliki časti je on imel svojo rešiteljico Katinko.

Kmalu se je zvedelo po celi deželi, da je Katinka Bazilijevna obudila v življenje zmrznjenega Francoza; zato so z

daljnih krajev hodili ljudje radovedni gledat Jakoba. Nekateri niso verjeli, da bi bilo to mogoče, drugi so menili, da je to zlagano, zato so se hoteli prepričati in prišli so ga gledat. Prišli so tudi imenitni gospodje visokega stanú, kateri so zvesto opraševali Jakoba, kako mu je bilo takrat, ko je zmrznil?

Pripelje se tudi neki bogat slaven grof, zelo radoveden kaj več zvedeti o Jakobu; ta reče Katinki: „Več dnij hočem ostati pri vas, in plačal vam bom vse dobro, če mi napravite Jakoba, da mi vse natanko pové, kako se mu je godilo.“

Katinka pove Jakobu, kaj grof želi, in mu reče, naj dopové grofu vse, kar želi zvedeti.

Jakob dovoli, gre v stanico h grofu in priklonivši se mu reče: „Milostivi grof! če vam zamorem kaj ustreči, prav rad to storim.“

Grof pravi: „Veseli me zelo, da hočeš povedati celo svoje popotovanje o rusko-francoski vojski in vse, kar si pretrpel. Le vsedi se k mizi, pripovedoval mi boš vse, kar si videl in skusil, od začetka vojske do sedanje ure.“

Jakob pripoveduje zdaj po vrsti, kako se je vojska začela, kdaj je bil Jakob k vojakom vzet. Pravil je, kako grozno velika neštevilna armada francoska je šla nad Ruse. — Kako so Rusi vedno bežali pred Francozi do Moskve, nekdanjega glavnega mesta ruskega carstva. — Kako je ruski general Rostopšin mesto Moskvo požgal in tako Francozom vse upanje podrl, po zimi se preživiti. — Kako so morali Francozi v najhujši zimi se vrniti, brez gorke obleke, brez jedil in v vednem strahu pred Rusi, ki so drli za njimi kakor divji volkovi; koliko Francozov je potonilo v Reki Berezini; koliko je bilo pobitih in ujetih.

To vse je Jakob pripovedoval natanko in obširno, kakor je videl in skusil. — Grof je pazil na vsako besedo.

„Jaz in trije moji tovariši“, govori Jakob nadalje, „pridemo srečno čez Berezino; bežali smo, kar je bilo največ mogoče; vendar nas je tako prevzela zima in lakota, da smo popolnoma opešali. Druzega živeža nismo dobili, kakor meso kakega crknjenega živinčeta, katero je poginilo tistim, ki so bežali pred nami; strašno hudo se nam je godilo.“

„Pridemo že blizu mesta Kovna; tam smo upali malo počiti se, najesti in ogreti, ker se ni bilo bati Rusov tako hitro v Kovno. Videli smo že mestice, pa od velicega truda zdelani in spehani se vsedemo prek ceste v sneg, da bi se malo počili in potem šli v mesto. Vsedli smo se reveži, toda ne v časen, ampak v večer počitek. Zadremali smo, pa jeli

zmrzovati; trije moji tovariši so popolnoma zmrznili, do dobrega so bili mrtvi. Jaz tudi sem bil ves zmrznjen, pa vendar ne mrtev. Grozne bolečine mi je delal mraz, ki mi je šel po rokah in po nogah, po vseh žilah proti srcu. Zdelo se mi je, kakor da bi bilo moje srce okoli in okoli z vodo obdano, in čutil sem, dokler ne bo zmrznila voda okoli mojega srca, da ne bom popolnoma mrtev. Zdaj je bila zame grozovitna bridkost; dva hlapca prideta s sanmi naložit in zakopat nas. Jela sta nas premetavati in nakladati; prvega, drugega in tretjega vržeta na sani; ko mene primeta, pravita: „Ta menda ni še zmrznil; videti je še nekaj volján. Pustiva ga, pravita, prideva pozneje po njega, bova videla, kaj poreče Katinka. Vse to sem dobro slišal in razumel, toda nisem imel toliko moči, pokazati najmanjšega znamenja, da sem še živ. Pustila sta me, tri moje zmrznjene tovariše pa peljala zakopat. Kmalu prideta nazaj, primeta me, vendar prav mehko, in se smejeta rekoč: „No, s tem bo Katinka čudeže delala.“ Pa z božjo pomočjo me je zbudila blaga Katinka spet v življenje.“

Tako je pripovedoval Jakob in grof ga je bogato obdaroval.

Nekaj časa potem se pripeljejo nekateri duhovni gospodje, ostanejo v Bazilijevi hiši in vprašajo Jakoba, ali bi jim hotel povedati, kako se mu je godilo takrat, ko je bil na videz mrtev.

Jakob, ves prijazen in postrežljiv, rad privoli v želje duhovnih gospodov in tako-le govori: „Dragim pripovedovati sem se že naveličal; vam, častitljivi gospodje, hočem pa vse povedati, kar sem skusil, če me boste le hoteli poslušati.“

Gospodje se vsedejo okoli mize in pravijo: „Jakob! le govori, poslušali bomo pazljivo!“

Jakob zdaj govori tako-le:

„Častiti gospodje! Vi ljudem pripovedujete in pridigujete, kako grozna, huda in bridka je zadnja smrtna ura za vsakega človeka, toda še senca ni to proti bridkostim, katere trpi človek, kedar se mu smrt približuje. Z nobenimi besedami ni mogoče tega dopovedati, kaj bridkega, strašnega in žalostnega čuti človek takrat, kedar se bliža smrtna ura. Bil sem kakor mrtev, le v mali tanki zvezi je bila moja duša s telesom, vsako minuto se mi je bilo popolnoma ločiti iz svetá. Več sem bil že na onem ko na tem svetu. Zdelo se mi je, da je prišel k meni smrtni angelj, vzel mojo dušo in jo vedel skozi strašen mostovž. Prideva do grozno velikih vrat, katera so se nama sama odprla. Pa ko se odpró, oh strah in groza, bil sem v večnosti. Videl sem v neizmerni daljavi na božjem

prestolu sedeti pravičnega sodnika, obdanega z duhovi in svetniki brez števila. Videl sem pa tudi od daleč stati peklenškega sovražnika, ki me je tožil, posebno zavoljo treh rečij. Moj angelj varih zdaj spremi mojo dušo pred pravičnega sodnika in jo priporoča božji milosti; peklenški sovražnik pa od daleč zakriči: „Ta duša bo moja. Pravični sodnik, ti sam si govoril, da le tisti bode tebe gledal, kateri bo ohranil čisto, nedolžno srce; ta človek pa ni ohranil svoje nedolžnosti.“

Angelj varih na to odgovori: „Res je, da ta človek ni popolnoma ohranil nedolžnosti, ampak pregrešil se je, toda vendar ne več ko enkrat, in še takrat je bil zmôčen in zapeljan; torej je usmiljenja vreden.“

Potem pravi peklenški sovražnik: „Ta duša bo moja, pravični sodnik! Tvoje besede so, da krivičniki ne pojdejo v nebeško kraljestvo. Ta človek je pa storil veliko krivico, po sili jemal ljudem in neusmiljeno ravnal ž njimi.“

Angelj varih odgovori: „Tudi to je res, pa on je bil k temu prisiljen. Na vojski ni drugače: kedar sila pride, vzame vojak kjer dobi; on ne utegne iti pravice iskat; zavoljo vseh napačnostij, na vojskah storjenih, naj dajo odgovor tisti, kateri so vojsko začeli!“

Tretjič me je tožil peklenški sovražnik, ki je rekel: „Pravični sodnik! tudi to so tvoje besede: „Noben preklinjevalec ne bo imel deleža v nebeškem kraljestvu.“ — Ta človek je pa močno klel čez vreme, čez zimo itd., torej ne zasluži iti v nebesa.“

Angelj varih pravi: „Tudi to je res, da je klel ta človek v svojem vojaškem stanu; toda klel je le zato, ker se mu je grozno hudo godilo, vendar ni nikoli preklinjal Boga in svetih rečij. Klel je le dan svojega rojstva, kar je tudi Job storil, tedaj mu tega ne gre tako za zelo vzeti.“

Med tem ko še sodba ni bila sklenjena o meni, pride sodnikova mati Marija. Lepo prosi svojega Sina rekoč: „Ljubi moj sin! dovoli temu revežu še kake dni življenja na zemlji; on gotovo vse popravi in stori vsem nebesom veliko veselje.“

Sodnik reče: „Mati! kar želiš, naj se zgodi.“

Ob teh sodnikovih besedah sem dobil tako moč, da sem oči odprl v hiši dobrega Bazilija in usmiljene Katinke.“

Še več drugih rečij je pripovedoval Jakob svojim poslušalcem, kateri so vse pazljivo poslušali, Jakoba obdarovali in potem šli domov.

IV. Jakob P. ženin pride v nesrečo.

Sedem let je bil Jakob v Bazilijevi hiši kakor domač. Pridno je delal in skrbel, da so se vsi sosedi vzgledovali nad njim. Stari Bazilij mu je izročil vse gospodarstvo, ker je spoznal, da se je v vseh rečéh zanašati na Jakoba, bolj kakor se more oče zanašati na svojega sina. Ker pa Jakob ni le samo pridno delal, ampak tudi pridno molil, zato je bil v Bazilijevi hiši poseben blagoslov: sreča velika in premoženje je vedno naraščalo; zelo premožna je bila hiša. Kakor pa se nikjer ne manjka nevoščljivcev, bili so nekateri tudi nevoščljivi Baziliju in njegovemu oskrbniku Jakobu. Toda Jakob se ne zmeni zavoljo nevoščljivcev, ampak zvesto opravlja svoje dolžnosti, in zraven ne pozabi za dušo skrbeti. Starega očeta Bazilija je Jakob tako spoštoval in v časti imel, da noben sin ni mogoč svojega očeta tako spoštovati in v časti imeti. Vsako jutro je šel v sobo k Baziliju želet mu dobro jutro in prašat, kaj se bo danes delalo. Zvečer spet je šel vselej k staremu Baziliju, ker je bil že vsled starosti bolehen in nadležen, voščit mu lahko noč in dopovedat mu vse, kaj se je storilo ta dan in koliko se je pridobilo itd. Vse to je bilo posebno všeč staremu Baziliju; zato je zelo čislal Jakoba.

Ker je stari Bazilij zmerom bolj slabel in pešal, je poklical nekega dne k sebi Katinko, svojo hčer in ji tako le govoril: „Katinka! vidiš, da pešam; star sem že tudi, zraven bolehen, zato posihdob ne bom več mogel gospodariti. Poišči si ženina, da se zaročiš ž njim, in jaz vama vse izročim. Izgovoril si bom potreben živež, stanovanje in še kaj za boljšek. Če boste lepo z menoj ravnali, bomo zmerom vkupaj kakor do zdaj; če bi me pa hoteli kaj zaničevati, potegnili bom v svojo hišo, katero sem si posebej pripravil za stara leta, in dajali mi boste, kar si zapišem. Katinka! izberi si ženina, katerega hočeš; nič ne bom nasprotoval tvoji volitvi; kakoršnega si boš izbrala, takošnega boš imela. Le Stanislava mi ne voli; zakaj te volitve ne morem potrditi. Stanislav je res zal fant, je sosed, je premožen, tudi vidim, da sta si nekaj prijatelja; ker večkrat k nam pride, obnašaš se ti prav prijazno do njega. Tudi vem, da bi se on grozno rad zaročil s teboj, zato da bi združil svoje in tvoje posestvo in potem bil zelo premožen in imeniten. V to ženitvo jaz ne privolim nikoli, to ti naprej povem. Njegov oče mi je prizadeval veliko hudega, dokler je bil živ; ob veliko me je pripravil, veliko škode mi je naredil, pa — naj bo, minulo je; jaz sem

mu vse iz srca odpustil, Bog naj mu tudi vse odpusti, zavoljo mene naj nič ne trpi na ónem svetu; za zeta pa vendar nočem imeti njegovega sina, zakaj jabelko ne pade daleč od drevesa.“

Katinka pravi: „Dragi moj oče! pametne so vaše besede; le samo prosim vas, da mi daste tri dni odloga, da si malo pomislim, preden si izberem ženina. Zavoljo Stanislava le brez skrbi bodite, tega bi ne hotela, čeravno bi vi sami dovolili. Ne dopade mi zavoljo grdih besedij, gotovo je tudi grdega srca. Da sem ž njim prijazna kakor z vsakim, to tirja omika.“

Bazilij pravi: „Prav je tako, le dobro premisli, čez tri dni mi pridi povedat svojo volitev.“

Tretji dan pride Katinka v sobo svojega starega očeta in mu tako govori: „Oče! izbrala sem si ženina, pa že naprej vem, da ne boste zadovoljni ž njim; vi ste plemenitega stanú, bili ste iz premožne, čislane hiše, jaz pa sem si izvolila revnega, pa poštenega fanta, kateri je ne le samo pameten in priden, ampak zraven tudi pobožen in zelo bogoslužen. Če dovolite, je prav; če pa ne, pa vi družega uganite. Izvolila sem pa našega Jakoba; mislim, da bi bil dober mož.“

Oče Bazilij pravi: „Prav po mojih mislih je to; popolnoma sem zadovoljen s tvojo volitvijo. Pa povej mi, Katinka! ali si z Jakobom kaj govorila zastran tega? ali sta se že kaj zmenila?“

„Prav nič“, odgovori Katinka; „če ukažete, prideva obá vkup pred vas, da se pogovorimo.“

„Pojdi, pokliči Jakoba in pridita!“

Zdaj prideta Jakob in Katinka pred očeta Bazilija, ki ves prijazen reče Jakobu: „Jakob! v sedmih letih, kar si pri nas, sem te dobro spoznal; vem, da si priden, zvest in dober človek; glej, zató te je Katinka, moja hčerka, izvolila ze moža, le s teboj se želi zaročiti. Ti boš tedaj mož moje hčerke in tako moj zet. Vse vama izročim zato, ker se nadejam, da bosta dobro gospodarila. Zdaj, Jakob, le povej, ali si s to ženitvo zadovoljen ali ne? Če si zadovoljen, podaj mi roko, drugo bomo potem vse naredili.“

Jakob pazljivo posluša vse te besede, potem pa reče v vsi ponižnosti: „Dobri oče Bazilij! vse vaše svête sprejemam z veseljem; vsa vaša povelja rad in zvesto spolnujem; da bi pa vzel Katinko, vašo hčerko, za ženo, tega ne storim in ne morem storiti.“

Ob teh Jakobovih besedah ostrmita Bazilij in Katinka, ker sta menila, da Jakob komaj čaka privoljenja Bazilijevega zaročiti se s Katinko; zato pogledujeta z debelimi očmi drug drugega.

Bazilij vpraša: „Zavoljo kakega vzroka ne dovoliš, s Katinko se zaročiti?“

„Zato, ker je ona moja mati. Nikoli pa niste slišali, da bi bil kdo svojo mater vzal za ženo.“

„Saj Katinka ni tvoja prava mati, zakaj bi je ne jemal?“

„Res da Katinka ni bila moja prava mati, toda še več je bila ko moja prava mati. Moja mati me je rodila, ker me je morala roditi, Katinka pa ni bila dolžna z menoj toliko trpeti, da me je oživila; zato sem ji dolžen še večjo čast in spoštovanje in pokorščino, ko svoji pravi materi. Če se s Katinko zaročim, veste, da ji potem nisem v stanu take pokorščine skazovati kakor v prostem stanu. Vzemi, ljuba Katinka! za moža, katerega hočeš, jaz bom vedno tvoj zvesti služabnik. Pri hiši ostanem, dokler me boste hoteli imeti; kedar me pa odženete, pa pojdem, kamor bom znal — s trebuhom za kruhom.“

Katinka je bila nekoliko žalostna, nekoliko nevoljna zavoljo tega; pa mislila je, če ta ne bo, bo pa kak drugi, saj jih imam na ponudbo.

V nedeljo ukaže Bazilij, da naj se napravi boljše ko navadno kosilo in povabi gospoda župnika, kaplana in še druga dva veljavna možaka, Bazilijeva prijatelja. O poldne se vsedejo za mizo, tudi Jakob in Katinka sta se morala gostiti s povabljenimi vred. Ko so bili z jedjó že pri koncu, reče stari Bazilij: „Dragi moj gospod župnik! povejte mi, ker vi ste naš duhovni pastir: Ali je po cerkvenih postavah prepovedano se zaročiti moji hčerki Katinki z našim Jakobom, kateremu je življenje otela in ohranila?“

Župnik zdaj tako govore Jakobu: „Jakob! močno se motiš, ker se braniš s Katinko zaročiti se za tega voljo, ker praviš, da je ona tvoja mati; pa to ni res. Ona je le tvoja največja dobrotnica; zakaj ti nisi bil popolnoma mrtev, ampak tvoja smrt je bila le dozdevna smrt; ko bi bil ti popolnoma mrtev, ne Katinka, ne noben človek bi te ne bil mogel obuditi k življenju; ker je tedaj življenje bilo še v tebi, otela te je Katinka le gotove smrti. Ker je zavoljo tega Katinka tvoja največja dobrotnica, dolžen si ji ti tudi veliko hvaležnost. Največjo nehvaležnost kažeš s tem, da se nočeš zaročiti ž njo; to kaže, da ti Katinka ni všeč, ali pa da se ne misliš

nikoli oženiti. S svojo dobrotnico se zaročiti ni prepovedano ne po deželskih, ne po duhovskih, ne po cesarskih postavah; stori pa, kakor hočeš.“

Jakob pravi na to: „Gospod! verjemite mi, da dobro vem, kako grda pregreha je nehvaležnost — da bi jaz nehvaležen bil svoji dobrotnici, raji storim najtežavniša opravila. Na vaše besede dovolim v zakon s Katinko, če mi zagotovite, da se s tem ne zamerim ne Bogu ne ljudem.“

„Zagotavljamo te, da bo to ljudém in Bogu dopadljivo.“

Zdaj si Jakob in Katinka sežeta v roke in si obljubita zakon. Vsi so bili veseli in dobre volje in še tisti dan naredijo ženitno pismo; ženin in nevesta opravita izpraševanje krščanskega nauka in oklice so zapisali. Prihodnjo nedeljo pri duhovnem opravilu sta bila prvokrat oklicana Jakob P. in Katinka Bazilijevna. Vsi ljudje so se čudili, da Katinka vzame tujca, pa so dejali: ker je dober in priden človek, morebiti bo srečen zakon. Le enega človeka je posebno zelo v srce zbolel ta oklic, in ta je bil Stanislav. Ta se je tako jezil in togotil, da sklene to ženitvo razdreti, kakor koli bo mogel. „Glejte“, rekel je Stanislav, „ta tujec, ta pritepenec, ta capin mi je prevzel Katinko — ne bo je imel ne!“

Od togote in nevoščljivosti zalezoval je Stanislav Jakoba in mu stregel po življenju; ker pa ni mogel dobiti prilike, kaj naredi grdi hudobnež? Povabi k sebi tri možake, kateri so bili znani zavoljo revščine, zapravljenosti in zavoljo več drugih napačnostij. Ti možjé so bili Jurij Lesinski, Janez Vrbovski in Jakob Gabrovski. Vede jih v stransko sobo, prinese jim piti in zaklenejo se. Zdaj Stanislav tako govori: „Možje! dobro vam hočem plačati, če mi pomagate dovršiti, kar želim; toda najprej mi morate priseči, da boste molčali.“

Vsi mu obljubijo molčati, da jim le denarjev da.

Zdaj jim reče Stanislav: „Veste, da je moja pristava blizu ceste in mimo nje mora Bazilijev Jakob večkrat iti. Čakajte ga, kedar po noči mimo pojde, kar se večkrat zgodi; privabite ga k pristavi, kakor veste in znate, in če pride, popadite ga, eden izmed vas naj pa hitro zažge pristavo. Potem Jakoba pripeljite k meni in recite in pričajte, da jo je on zažgal; tako ga bom najhitreje spet spravil in njegovo ženitev razdril.“

Enoglasno so vsi privolili v ta naklep ter dejali: „Ne bo dolgo, da ga bomo dobili, storili bomo po tvojih željah.“

Od zdaj vsak večer pridejo k pristavi najeti možaki čakati Jakoba, da bi ga z goljufijo zamotali v nesrečo.

Tretji večer že dobijo Jakoba; šel je z užgano lučerno mimo Stanislavove pristave; hitro se Jurij Lesinski vleže in začne klicati na pomaganje, kakor da bi mu bila že smrt na jeziku. Jakob zaslišavši tako ječanje, pride gledat, kaj se je hudega zgodilo, ko je tak krik. Komaj stopi Jakob v hlev in vpraša, kaj je, kar skočita k njemu Janez Vrbovski in Jakob Gabrovski, popadeta ga in zvežeta, med tem pa Jurij Lesinski streho zažge s smodnikom, ktereга je imel vedno pripravljenega v ta namen. Hudobneža, katera sta držala nedolžnega Jakoba, kažeta mu zdaj ogenj in pravita: „Glej, kaj si naredil! zakaj si zažgal in toliko škode storil? Le pojdimo!“ in vlečeta ga k Stanislavu. Ko pridejo do hiše, kličeta hudobneža: „Stanislav! glej, tvoja pristava je vsa v ognju, pa ujeli smo hudodelnika, ki je zapalil s svečo v rokah.“

Stanislav prihrumi iz hiše, in ko ugleda Jakoba, zavpije: „Ti hinavski poniglavec! ti nehvaležni pritepin! zakaj si me pripravil v toliko škodo, zakaj si mi pristavo zažgal?“

Jakob ponižno odgovori: „Stanislav! verjemi mi, da jaz nisem storil tega, po krivem me tožijo ti možje; oni sami so zažgali.“

Stanislav pravi: „Jakob! le pojdi zdaj domov, jutri se bomo do dobrega zmenili pri gosposki; možje bodo pa pričali, kaj si naredil.“

Jakob pride domov ves žalosten in pobit. Vse pové svoji Katinki, kaj se je zgodilo in ji reče: „Veš kaj? ljuba moja Katinka! jaz mislim vse vkup popustiti in še nocoj pobegniti od tod. Vidim, da so strašen naklep skovali, da bi me zatrli. Čeravno sem pri tem požaru ves nedolžen, vendar me bodo možje spravili v hudo kazen, če prisežejo, da sem jaz pristavo zažgal; meni ne bo mogoče skazati nedolžnosti.“

Katinka pravi: „Oh Jakob! ne stori tega ne, ne pobegni. Če pobegneš, pokažeš s tem, kakor da bi bil res ti požigalec; in še mene bodo ljudje sovražili in rekli, da sem te jaz navajala k takemu delu. Le ostani, naj bo kakor hoče, saj Bog vé tvojo nedolžnost, saj Bog ne zapusti zvestih služabnikov.“

Jakob ostane.

Komaj se dobro naredi dan, že gre Stanislav h gosposki; ž njim tudi trije možaki za priče.

Ko pride v pisarnico, obsujejo ga vsi uradniki in vprašujejo, kako se je začel ogenj na njegovi pristavi, ker se tam ni nič kurilo.

Stanislav pravi: „Teško mi je, ker mi je ogenj naredil toliko škode, še hujše pa mi je, ker mi je zažgal sosed.“

„Kateri sosed?“ vprašajo vsi.

„I kdo neki — Bazilijev Jakob, ki je zdaj ravno na oklicih!“

„E, ni mogoče, da bi on to storil, ker je pameten in pošten fant.“

Stanislav pravi: „Ne pomišljajte se, on je zažgal, on, trije možje spričujejo to, dobili so ga v tem, ko je zažigal.“

Sodnik pravi na to: „Je li res ali ne, kakor praviš? Samim besedam sodnik ne sme verjeti.“

Stanislav odgovori: „Gospod! priče so tukaj; če dovolite, da smejo priti v pisarnico, zaslišali jih boste in potem verjeli.“

„Naj pridejo!“

Vsi trije možje stopijo pred sodnika, ki jih vpraša: „Ali veste za gotovo, kdo je zažgal Stanislavovo pristavo?“

„Dobro vemo, da jo je zažgal Bazilijev Jakob, zakaj ujeli smo ga ravno, ko je v slamnato streho vtikal gorečo svečo.“

„Ali ste pripravljeni tudi s prisego potrditi to, kar poveste?“

„Vsako uro, če je treba.“

„Zdaj le pojdite, jutri ob devetih spet pridete le-sem, da boste prisekali; toda povem vam, dobro premislite, da ne boste storili krive prisege; zakaj kdor priseže po krivem, temu pretijo duhovske in deželske postave grozne kazni.“

Drugi dan pošlje sodnik svojega služabnika po Bazilijevega Jakoba, kateri pride precej, ker je dobro vedel, zakaj je poklican.

Sodnik ga vpraša zelo resnobno: „Jakob! znano ti je, da je po noči pogorela Stanislavova pristava; veš li, kdo jo je zažgal?“

Jakob srčno odgovori: „Dobro vem. Zažgali so trije ničvredni možaki, zdaj pa mene dolžijo. Naj lažejo zdaj, kakor hočejo, nikdar ne bom drugače govoril, kakor kar dobro vem, da so oni trije možaki zažgali, zdaj pa mene dolžijo; zakaj? tega ne vem, zdi se mi pa močno, da so podkupljeni. Čutim, da me zavid tlači v nesrečo, pa naj se zgodi volja božja!“

Poklicani so zdaj v pisarnico Stanislav in njegove priče. Sodnik jim reče z ostro besedo: „Jakob pravi, da ga tožite po nedolžnem, da ste vi zažgali pristavo, zdaj pa njega dolžite; kaj odgovorite na to?“

„Gotovo je Jakob pristavo zažgal, nobeden drugi ne, resnico moramo govoriti in naše govore tudi s prisego potrdimo.“

Vsi trije prisežejo drug za drugim, da so videli Jakoba z gorečo svečo zažigati pristavo. Zadnjič priseže tudi Stanislav, da nobenemu teh mož ni nič dal za pričevanje.

Zdaj pravi sodnik Stanislavu in njegovim trem pričam: „Konec je zdaj tožbe, le pojdite domov, pa povem vam: Gorjé in gorjé vam, če ste po krivem prisegli, kar se meni močno dozdeva; ne bo se vas ognila kazen.“

Jakobu pa reče sodnik: „Zelo se mi smiliš, ker si prišel v tako nesrečo. Skoraj za gotovo bi rekel, da ti nisi zažigal pristave, pa ti si le sam, tvoji nasprotniki so trije, in vsi so prisegli, kakor si videl, če si tudi popolnoma nedolžen; po postavah se bo izrekla sodba in ta utegne zelo žalostna biti. Jaz te nisem v stanu obsoditi, zato bom vso tožbo in vse okoliščine poslal veliki sodnji v Petrograd, tam naj razsodijo, kakor se njim prav zdi. Med tem pa, da pride razsodba iz Petrograda, moram te po postavah v ječo zapreti. Da ti pa ječa ne bo pretežavna, hodil boš v ječo le spat, po dnevu boš počel, kar boš hotel; le samo zbežati ne smeš.“

Jakob pravi: „Storite, kakor veste, da je prav; ušel ne bom, brez skrbi bodite. Jaz sem se pri vojakih naučil pokorščine, tudi vam bom pokoren, smete se zanesti na mojo besedo.“

Jakob se dá zdaj v ječo zapreti, in večjidel je bil le v nji, dasiravno mu je bilo pripuščeno prostemu biti; pokoren je bil postavam. Smela ga je priti obiskat Katinka, kar ni videl rad, zato ker je grozno žalovala zavoljo te zgodbe.

Nekega dné pride Katinka obiskat Jakoba in ga vpraša vsa žalostna, če se je že močno naveličal ječe?

Jakob odgovori: „Nič se nisem naveličal te ječe, ker bo le malo časa trpela; ampak bojim se veliko hujše ječe, katera bi me utegnila doiti, kakor me straši naš sodnik, dasi dobro vé, da sem nedolžen. Pa ljuba moja Katinka! ti si mi veliko pripomogla v tako nesrečo, da bom moral trpeti v strašnih ječah veliko let. Zakaj si me prigovarjala v ženitev? Ko bi si bila ti izvolila družega ženina, jaz bi bil lepo brez strahu živel pri vas, nihče bi me ne bil nadlegoval, ker bi jaz nikomur ne bil nič prizadejal. Nevoščljivost zavoljo ženitve me je pripravila v take bridkosti in žalosti, da bi bilo za me boljše, ako bi me bila v snegu pustila.“

Od dneva do dneva pričakuje Jakob svoje obsodbe iz Petrograda, radoveden, kolika mu bo kazen odmerjena. Ravno ob mesecu pride do sodnika povelje, Jakobu obsodbo oznaniti in poslati ga brez odloga v namenjeni kraj. Sodnik pokliče Jakobe pred se, mu oznani, da je velika sodnja v Petrogradu poslala obsodbo njegovo, katera se tako glasi:

„Jakob P., prepričan hudodelstva požiganja, kar so tri priče s prisego potrdile, in ker je zraven trdovraten, da noče spoznati svoje pregrehe, ampak trdno taji in se nedolžnega dela, je obsojen za ves čas svojega življenja, to je do smrti, v hudo ječo, katero bo moral prestati v rudniku blizu mesta Irkuck v deželi Sibiriji.“

Jakoba, ko zasliši svojo hudo obsodbo, vsega groza spreleti; obhajajo ga grozne žalosti in smrtne bridkosti. Oh, preveč je to, prevelika je kazen, ker v tej reči sem čisto nedolžen! Pa hitro se zbrihta in reče: „Naj se zgodi volja božja! Brez volje nebeškega očeta se nič ne zgodi, po božjem pripuščenju sem tako zelo obsojen. Če sem ravno nedolžen v tem, česar me tožijo, morebiti sem se pa s kako drugo pregreho zadolžil tolike kazni. Bom že prestal, saj ne bo trpelo vekomaj; večkrat sem že slišal, da nobeden jetnik v Sibiriji ne živi dolgo, tedaj tudi jaz ne bom. Zakaj, jetniki v Sibiriji grozno veliko trpijo; po noči in po dnevu morajo rudo kopati in jo na dan spravljati, živeža pa le slabega in malo dobivajo. Upam, da bom lahko s svojim trpljenjem plačal dolg, ki sem ga storil pri Bogu.“

Preden Jakoba odpeljejo v Sibirijo, pride ga Katinka še zadnjikrat obiskat in od njega slovo jemati; toda od žalosti so jo tako zalivale solze, da mu ni mogla reči družega, kakor: „Bog te varuj! — voljno trpi!“

Tudi Jakobu so se udrle solze, ker je moral zapustiti svojo nevesto. Družega ni mogel reči, kakor z milimi besedami jo poprosi in pravi: „Ljuba moja Katinka! moli za me, da bi mi mili Bog dal voljno potrpežljivost. Če se več ne vidiva na tem svetu, Bog daj, da bi se videla v nebesih, kjer nam nihče ne bo mogel kaliti prave sreče. Izvoli si družega ženina, le Stanislava ne jemlji nikar, on me je pripravil v strašno nesrečo; tudi tebi se ne bo dobro godilo, če ga vzameš. — Katinka! srečna ostani, še enkrat se priporočim, — moli za-me!“

Te besede izgovorivši vsede se Jakob na voz, uklenjen z debelimi verigami; in zdaj ga odpeljejo v daljno deželo Sibirijo, kamor je popotoval celih deset tednov.

V. Jakob P. najde v Sibiriji v jetnišnici svojega brata Luka.

Ko je bil Jakob P. pripeljan v veliko jetnišnico v Sibiriji, ukaže oskrbnik jetnišnice na dvor pripeljati vse jetnike,

postavi jih v kolobar in novega jetnika Jakoba v sredo, in jim tako govori: „Glejte! dobili smo novega tovariša, z imenom Jakob P.; obsojen je pa za ves čas svojega življenja zavoljo hudodelstva požiganja, da ga boste poznali.“ — Zdaj ukaže oskrbnik precej jetnike, vsacega v svojo ječo, odpeljati; Jakobu odkaže posebno ječo in mu privoli tri dni počivati, ker grozno truden je bil vsled tako daljnega popotovanja.

Med tem stopi izmed jetnikov nekdo k oskrbniku in ga lepo prosi rekoč: „Dobri gospod oskrbnik! lepo vas prosim, dovolite mi, da smem z novim tovarišem, katerega ste nam pokazali in imenovali, par besedic izpregovoriti.“

Oskrbnik se začudi in pravi: „Kaj bi neki imel ti govoriti s takim hudodelnikom, ki je v hudo ječo obsojen do smrti?“

„Dovolite mi, gospod, dovolite! — zakaj naš novi tovariš je moj pravi brat.“

Oskrbnik, čeravno je bil oster do jetnikov, bil je vendar usmiljenega srca, in dovolil, Jakoba in njegovega brata Luka zapreti v isto ječo. Rekel je jima: „Pogovarjajte se zdaj, kakor hočeta, le samo preveč na glas ne smeta govoriti, ker v naši jetnišnici je prepovedano glasno govorjenje.“

Zdaj ko sta Jakob in Luka vkup v ječi, objameta se, oba jokata in grozno žalujeta. Jakob pravi: „Srečen in grozno nesrečen, vesel in grozno žalosten je zame današnji dan! Vesel je zame ta dan, ker po tolikih letih se najdeva in pomeniva, kako se nama je godilo med tem, kar sva se ločila, ker oba sva bila v velikih nevarnostih in nadlogah. Žalosten je pa za me ta dan, ker se najdeva v takem strašnem in žalostnem kraju — v trdi jetnišnici v ptuji daljni deželi. Kdo bi bil mislil, da naju bo v tako strašnem poslopju zedinila nesreča in prignala naju v take bridkosti. Pa Bog je gospodar; on, previdni oče, najbolje vé, kaj nam je koristno. — On naju obklada s trpljenjem zato, da bi očistila svoji duši, da bi nama ne bilo trpeti na ónem svetu.“

Luka vpraša Jakoba: „Zakaj si se deležnega storil požigalstva, ker veš, kako hudo je, če človek komu požgè in ga pripravi v strah in veliko škodo?“

„Ljubi moj bratec Luka! verjemi, da sem v tej reči tako nedolžen, da bi si želel v vseh rečéh tako nedolžen biti; le nevoščljivost hudobnega človeka me je pahnila v tako nesrečo.“ Zdaj dopové Jakob svojemu bratu vse čisto od konca do kraja, kako je nevoščljivi Stanislav sam sebi storil veliko škodo, da je mene, ki sem mu bil na potu, odrinil, obdolžil me požiga

in potrdil s krivimi podkupljenimi pričami, da me je pripravil v take nadloge in brezmerne bridkosti. Pa — naj bo — Bog mu odpusti!“

„Zdaj pa ti povej“, govori Jakob svojemu bratu Luku, „kako si pa ti prišel v to hišo neskončnega trpljenja? Kaj si vendar pregrešil, in za koliko časa si obsojen?“

Luka mu odgovori: „Jaz nisem prav popolnoma nedolžen, toda tega nisem nikoli storil, zavaljo cesar sem obsojen. Obdolžen sem bil umora, kakor da bi bil umoril moža svoje gospodinje; ker pa mi ni bilo mogoče skazati svoje nedolžnosti v tej zadevi, obsodili so me sodniki le na dozdevo za eno leto v ječo. Ko bi se pa utegnilo pred zvedeti, kdo je umoril Jurija, izpuščen bom precej iz ječe. Nisem bil obsojen, da bi me odpeljali v Sibirijo; ker pa je bilo v tej jetnišnici veliko bolnih jetnikov, zato so me poslali le-sem, da strežem bolnikom. Še pol leta imam in konec bo moje nadloge. Gotovo sem tudi jaz popolnoma nedolžen zastran umora, ampak kriv sem obdolženja zató, ker sem bil preveč prijazen z ženo rajnega Jurija. Najina prijaznost se je čudna zdela ljudém, mož je bil ubit in vsakdo je rekel, da midva, čeravno ga nisva ubila, sva tako obrnila, da je Jurij moral konec vzeti. Toliko sem kriv svoje kazni.“

VI. Luka P. izpuščen iz ječe.

Vsakdo vé, da v ječi je žalostno in dolgočasno; vendar Jakobu in Luku je pol leta hitro preteklo. Lukova kazen se bliža koncu in Jakob se ves trese žalosti, ker posebne bridkosti ga bodo obhajale takrat, kedar se bosta ločila, in bo Jakob sam ostal med tujci v hudi ječi. Ko napoči zadnji dan Lukove ječe, napové mu jetnišnice oskrbnik, da naj se pripravi, ker jutri je konec njegove kazni; odpeljan bo do meje ruskega cesarstva, potem naj gre v svojo domovino ali kamor hoče. Celo noč pred ločitvo sta Jakob in Luka molila, pogovarjala se in slovó jemala eden od družega. Lepo je tolažil Luka svojega brata Jakoba in mu rekel: „Smiliš se mi, ker boš zdaj sam ostal v daljni tujini; pa le Bogu se ves izroči in trdno zaupaj v božjo neskončno milost; Bog ti bo dal toliko moči, da boš voljno in potrpežljivo prestal; tvoja žalost se sčasom gotovo v veselje spremeni. Kdor trdno zaupa v Boga, nikoli ne bo osramočen. Misli, saj bo moje trpljenje kmalu končano; dolgo gotovo ne boš živel, ker nisi prav trden in si že veliko prestal. Bog bo vso tvojo ne-

srečo izvedel v tvojo večno srečo; saj si nedolžen — to je tvoja najboljša tolažba.“

Jakob, ves vtopljen v solzah, reče: „Ljubi moj brate! res me lepo tolažiš, resnične so tvoje besede; toda ti jih lahko govoriš, saj jutri zapustiš jetnišnico; meni je pa do smrti ostati v taki hudi neznani ječi, — oh to je strah misliti! — Pa naj bo, bom prestal, kakor bom mogel — Bog mi daj potrpežljivost!“

Zdaj se Jakob utolaži in tako-le govori svojemu bratu: „Ljubi moj brate! jutri zapustiš ti jetnišnico in mene; veš, da se ne bova mogla več kaj pogovarjati; zató te prosim, oglasi se potujoč v ljubo domovino moji nekdanji nevesti Katinki. Dopovej ji vse, kako se mi godi, in reci ji, da se priporočam njeni molitvi, zakaj družega mi nič ne more pomagati, kakor če moli za-me, da mi Bog dodeli krščansko potrpežljivost. Reci Katinki, kedar se bo možila, naj ne jemlje Stanislava, on je hudoben človek. Povej ji, da jaz nimam celo nič jeze na Stanislava; iz srca sem mu odpustil zavoljo Boga, čeravno mi je storil toliko krivico. Odpustil sem mu v resnici zató, da bi Bog tudi meni odpustil grehe; naj mu tudi Katinka odpusti, da tudi pri Bogu milost najde.“ — Luka obeča svojemu bratu, da bo vse to zvesto opravil.

„Luka! še to ti priporočam: če prideš v najino domovino na Kranjsko in še pri življenju najdeš očeta, prosim te, ne povej jim, kako se mi godi. Veš, oče morajo že stari biti, ko bi slišali in natanko zvedeli mojo nesrečo, veš, žalosti bi umrli.“ — Tudi to obljubi Luka zvesto opraviti.

Zjutraj že je bil pred jetnišnico voz pripravljen za Luka. Luka vzame slovo od vseh tovarišev, se lepo zahvali oskrbniku jetnišnice, da mu je bil tolikanj dober in usmiljen, zdaj pa še objame brata Jakoba; njiju ločitev je bila težka; oba sta tako jokala, da nista mogla besedice izpregovoriti. Še jetnišnice oskrbnik se ni mogel zdržati solz ob taki mili ločitvi dveh bratov.

Luka, ječe oproščen, se odpelje in popotuje trideset dni, da pride do mesta Kovna na Litvanskem, kjer je hotel obiskati Katinko Baziljevno, kakor mu je bil brat Jakob naročil. Pride že blizu mesta, vidi fantička pri cesti igrati se, obstoji in ga vpraša: „Fantič! povej mi, povej, katera je hiša Baziljeva?“

Fantin mu precej pokaže lepo veliko hišo in pravi: „Ta-le je.“

Luka zapelje pred hišo, stopi z voza, gre v hišo, lepo pozdravi Katinko, ki je ravno nekaj šivala pri mizi, in reče:

„Sem li prav prišel ali ne? Je li to hiša Bazilijeva? Rad bi pri vas prenočil, da bi mi ne bilo treba v Kovno hoditi, jutri grem naprej?“

Katinka mu reče prijazno: „Prav ste prišli, prav; lahko tukaj prenočite vi, vaš voznik in konj; le izprezite in konja v hlev postavite.“ Luka vesel take prijazne postrežbe opravi vse, konju in vozniku pa reče dati jesti, ker celi dan še nobeden nič ni imel jesti. Potem se tudi Luka vsede k mizi in se v prijazen pogovor spusti s Katinko in vpraša jo: „No, Katinka! si li zdrava, kako ti je?“

Katinka ogleduje Luka od nog do glave in mu reče: „Kaj me poznaš, ker veš, kako mi je ime?“

„Ne poznam te ne; vendar vem, da si Katinka! Si li pozabila že svojega ženina Jakoba, ali se še spominjaš nanj?“

Katinka ga srpo pogleda in mu reče vsa začudena: „Si li ti Jakob P., ker si mu toliko podoben, ali si njegov duh?“

Luka odgovori: „Jaz nisem ne Jakob P. in tudi ne njegov duh, ampak Jakobov brat sem, Luka mi je pa ime.“

„Čudno se mi je zdelo,“ pravi Katinka, „kako bi me ti poznal in vedel moje ime, ker spoznala sem pri prvi besedi, da si tujec, ker te že jezik razodeva, Povej hitro, od kod prideš in kam greš?“

„Pridem ravno iz tiste hiše, kjer je tvoj ženin, moj brat Jakob, zaprt.“

Zdaj Luka razlaga in pripoveduje Katinki vse od konca do kraja, kako se mu je godilo; kako je bil le zavoljo sumljivosti obsojen v ječo za eno leto, in odpeljan v daljno deželo Sibirijo. Pripoveduje ji, kako sta bila z Jakobom celega pol leta v eni ječi, kar je bil dovolil jetnišnice milosrčni oskrbnik, ki je še imel nekaj usmiljeno srce. Pripovedoval je: Jakobu ravno ni velike sile v ječi, vsi ga imajo radi, ker je potrpežljiv in pohleven. Nikoli se ne roti in ne preklinja zavoljo tolike kazni, čeravno je nedolžen, kakor drugi jetniki kolnejo, dasi so zaslužili jetniške pokore. Največje bridkosti in žalosti dela Jakobu, da je obsojen do smrti. Strašno ga boli, kedarkoli se spomni, da le sama smrt bo storila konec njegovemu trpljenju; zato mi je zelo naročal, da bi molila zanj. On mi je naročil prositi te, da bi vsak dan zmolila zanj en očenaš in češčeno Marijo; on bo pa tudi za-te prosil pri Bogu, kedar k njemu pride, da bi tudi srečna za njim prišla k Bogu.*

Ganjenega srca je Katinka poslušala te besede in obljubila, vsaki dan gotovo nekoliko moliti za Jakoba; kar je

tudi zvesto spolnovala. Potem reče Luku: „Veš kaj, Luka! ostani pri nas namesto svojega brata Jakoba. Če boš priden in zvest, kakor je bil tvoj brat, nič hudega ti ne bo. Saj v svoji domovini nemaš nič premoženja: ali si tu ali tam, to je tebi vse eno. Pri nas boš, dokler boš hotel biti; glej, moškega potrebujemo pri hiši poštenega; možititi se pa zdaj nočem, dokler se kaj ne prenaredi.“

Luka dovoli in ostane v hiši Bazilijevi, kaker je bil pred njegov brat Jakob.

VII. Luka P. v Bazilijevi hiši.

Luka P. se prav dobro obnaša v Bazilijevi hiši; bil je zelo priljuden, z vsakom prijazen in postrežljiv. Katinka ga je zelo rada imela, posebno ker je bil izurjen tudi v ženskih opravilih. Pri kuhanju je bil bolj zveden, ko marsikatera kuharica. Ljudem postreči nobeden ni tako znal, ko Luka; zato so se iz več krajev ljudje shajali v Bazilijevo gostilnico, da so videli in skusili Lukovo postrežbo in snažnost, kar pri Poljakih ni ravno navadno. Tudi stari Bazilij je od začetka rad imel Luka, ker je videl, da Luka veliko dobička pripravi k hiši; pa Luka je imel neko napako, kakoršna se nahaja pri več dosluženihih vojakihi, to je, da je večkrat pregloboko pogledal v kozarec. Zakrivala je dolgo časa Katinka pijančevanje Lukovo pred očetom, toda zadnjič zapazi stari Bazilij, da Luka škodo dela pri hiši in pohujšanje s svojim pijančevanjem; zató ga večkrat posvari in mu tako govori: „Luka! tako ni prav, kakor ravnaš. Zakaj se tolikrat upijaniš, kar je grozno in škodljivo za dušo in za telo? Ti ne boš nikoli imel sreče, tudi pri ljudéh ne boš mogel biti nikjer in ne boš živel dolgo, pred časom si boš priklical smrt in umrl boš nesrečno. Če se pijančevanje pri tebi ukorenini in ti bo navadno, nikdar se ne boš popravil, nikoli se ne boš poboljšal. Stari pregovor pravi: Pijanec se takrat spreobrne, kedar se v jamo zvrne. — Kako ves drugačen je bil tvoj brat Jakob! Nikdar se ni upijanal, nikoli ni uganjal neumnih norčij, ampak vselej je bil pameten in moder; zato so ga pa tudi čislali in spoštovali vsi ljudje.“

Pa kedarkoli je stari Bazilij kaj opominjal in svaril Luka ter mu očital grdobo pijančevanja, vselej je Luka tako-le odgovoril: „Dobri oče Bazilij! prosim vas, ne zamerite, nobenkrat več se ne bom upijanal. — Odpustite mi, nisem mislil

se upijaniti, pa tovariši so me zapeljali, me tako dolgo silili piti, da so me upijanili.“

Od začetka je Bazilij veroval Lukovim besedam, toda kmalu se prepriča, pa Luka le obeta ne vpijaniti se več, v resnici pa ostane pijanček; zato ga zdaj nema več rad, ga grdo gleda in težko ga vidi pri hiši.

Res je, da se je Luka včasih malo napil, pa vendar ni bilo tako zelo, kakor se je povedalo staremu Baziliju. Bilo je več tacih priliznjencev, kateri so se prikupovali staremu Baziliju, lizali se mu, in vsako reč povedali drugače, kakor je bilo res. Taki hudobni podpihovalci, opravljivci in grdi lizuni so ubozega Luka tako počrnili pri Baziliju, da je bil videti desetkrat bolj črn, kakor je v resnici črn bil. Tožen je bil, pa po krivem obdolžen Luka, ne le samo zavoljo pijančevanja, ampak tudi zastran drugih napačnosti.

Nekega dné reče Luka žalosten Katinki: „Vidim, da me tvoj oče sovražijo in grdo gledajo; zato povem, da pri vas ne morem več ostati. Poišcite si družega hlapca, konec leta pa pojdem, kamor bom vedel in znal; pri taki hiši ne morem biti, kjer me neradi vidijo. Rajši pomanjkanje trpim, da le v prijaznosti živim.“

Katinka mu reče: „Jaz v tej reči ne morem pomagati. Potrpi le še do konca leta, in varuj se pijančevanja; vse se potem obrne na bolje.“

Luka ostane, ker se nadeja, da mu bo Katinka rada pomagala že zavoljo njegovega brata Jakoba, pridno dela in se skrbno varuje pijančevanja.

VIII. Jakob P. za nedolžnega spoznan in iz ječe izpuščen.

V jesen se pripelje nekega dne visok imeniten gospod v lepi kočiji z dvema posebno lepima konjema, postane pred Bazilijevo hišo in povpraša Luka P., ki je ravno stal na pragu, ali bi ne mogel tukaj prenočiti. Čeravno še ni bilo pozno, vendar se gospodu ni ljubilo dalje hediti.

Luka odgovori: „Prav lahko boste prenočili, saj je tukaj gostilnica; vso postrežbo boste imeli.“

Gospod stopi iz kočije, ukaže kočijažu konje lepo pre-skrbeti in gre v hišo. Katinka mu že naproti priteče, ga prijazno sprejme in po navadi pozdravi.

Gospod pravi: „No Katinka! kako je že kaj? ali me še kaj poznaš?“

„Gospod žlahtni!“ pravi Katinka, „ne zamerite, prav nič vas ne poznam.“

„Saj sem bil lansko leto o tem času dva dni pri vas, ker sem po opravljenih popotoval na Avstrijsko, kamor moram tudi letos iti. Grof W. sem, svetovalec našega samooblastnega ruskega cara.“

„Zdaj se pač spomnim, da ste bili vi lansko leto pri nas prenočili; nisem pozabila ne, da ste mi lep dar podelili. Zelo me veseli, žlahtni gospod! da ste se spet pri nas oglasili; postregla vam bom, kar bo največ mogoče, da boste zadovoljni.“

„Prav je, dobra Katinka, pa povej mi najprvo, kako je, da si tako blede, pobita in žalostna, ker lani si bila lepa, rudeča, vesela in dobre volje, zdaj pa si, kakor na pol mrtva? Ali si bolna, ali pa imaš kake skrivne bridkosti, kakoršne si mladi ljudje dostikrat sami napravljajo?“

„Žlahtni gospod grof! lepo vas prosim, ne vprašujte me tacih rečij, nerada slišim govoriti o svojih težavah.“

Grof, radoveden, zakaj je Katinka le žalostna, jo vedno sili, naj mu pove, kaj ji je.

„Saj mi ne morete pomagati, če vam ravno povém, zakaj sem žalostna.“

Grof pravi: „Marsikomu sem že pomagal, pa zamorem tudi tebi, če le nemaš kake telesne bolezni. Če imaš telesno bolezen, ti zares nisem v stanu pomagati, ker zdravnik nisem; če te pa stiskajo druge bridkosti, zamorem pa vendar le pomagati.“

„E, bolna sem pri zdravem srcu.“

Grof ji ne da pokoja, da mu mora povedati, kaj jo tako zelo teži.

Ob kratkem pove zdaj Katinka grofu, kako je Stanislav njenega ženina pripravil v grozno nesrečo, v ječo do smrti, ker gotovo vem, da je Jakob nedolžen. Trije hudobneži so s prisego potrdili Jakobovo hudodelstvo, pa v resnici so po krivem prisegli. Eden onih treh hudobnežev mi je že sam tukaj v hiši povedal, da ga noč in dan grozno peče zavoljo prisega, ki je ž njo nedolžnega pripravil v strašno nesrečo. Rekel je, sam bi se v roke dal sodnji, pa se bojim velike kazni, zato zmerom odlašam; in ta je Jurij Lesinski.“

Grof pazljivo posluša vse te besede, potem reče: „Katinka! bi li mogla poklicati Lesinskega v hišo, da bi jaz sam govoril ž njim?“

„Precej bo prišel, saj ni daleč od tod.“

Jurij Lesinski kmalu pride ter se prikloni grofu rekoč:
„Kaj mi ukažete?“

Grof ga pelje v stanico, da sta bila sama in mu reče:
„Lesinski! zakaj si s krivo prisego v toliko nadlogo spravil nedolžnega Jakoba? Mar ne veš, kako velika kazen je odkazana za krivo prisego?“

Lesinski obmolči.

Grof mu reče po nekolikem molčanju: „No govori, zakaj si krivo prisegel; tajiti več ne moreš, ker vse že vem.“

Lesinski pomišljaje reče: „Ne zamerite, dobri gospod grof! res sem krivo prisegel, res, toda storil sem to le zavoljo revščine. Nič nisem imel živeža, stradal sem; Stanislav mi je dal denarjev in mi obečal tudi žita, sočivja in več drugih rečij, zato sem prisegel, pa nisem mislil, da bo iz te prisege toliko hudega. Saj me je tudi vedno bolelo srce, neprenehoma sem bil žalosten zavoljo te pregrehe. Večkrat sem mislil sam razodeti gosposki to storjeno krivico, toda bal sem se kazni; zato sem le odlašal; zdaj pa naj se zgodi z menoj kar hoče, resnico bom govoril, če me tudi kazen zadene, ker boljše mi je na tem svetu pokoriti se za storjeno krivico, kakor v večnosti strašne muke trpeti.“

Grof W. zapiše vse njegove besede in potem reče prav prijazno: „Lesinski, prav je, le resnico govori! Ker pa spoznaš storjeno krivico in si pripravljen razodeti vse natanko, bodi brez skrbi, čeravno si zaslužil kazen; prosil bom za-te, da se ti ne bo zgodilo nič hudega. Zdaj pojdi domov, poklican boš k sodnji, govori takrat kakor si zdaj obečal.“

Grof W. pokliče Katinko in jo vpraša, ali je daleč od tod Stanislavova hiša? Ona vede grofa k oknu in mu s prstom pokaže Stanislavovo hišo rekoč: „Ona lepa velika hiša je, tik ceste.“

Grof pravi: „Je že dobro“, in vzame palico in kobuk, ukaže svojemu služabniku, naj ga spremi; in oba gresta počasi proti Stanislavovi hiši. Ko prideta do hiše, ukaže grof služabniku, naj ostane zunaj in ga čaka, sam pa gre v vežo. V veži vpraša dekle: „Je li gospodar domá?“

„Domá je, domá, kmalu bo tukaj,“ in skoči klicat ga.

Stanislav pride, se odkrije in lepo prikloni rekoč: „Gospod žlahtni! kaj zaukažete?“

Grof vpraša: „Si li ti gospodar te hiše? Si ti Stanislav?“
„Dà, jaz sem?“

„Pojdiva v posebno sobo, zakaj jaz ti imam povedati nekaj posebnega, kar le ti smeš slišati, drugi ne.“

Stanislaj vede grofa v zgornjo sobo, zapahne vrata in grof ga tako-le nagovori: „Stanislav! kaj si naredil? Ali ne veš, da le to, kar se ne stori, se ne zvé; karkoli se pa stori, zvé se gotovo, če ne kmalu, pa pozneje. Zakaj si v neizrekljivo nesrečo zakopal nedolžnega Bazilijevega Jakoba? Kdaj boš mogel popraviti toliko krivico? Kaj ne, da me ne poznaš, kdo sem?“

„Se vé, da ne.“

„Jaz sem grof W., veliki služabnik našega slavnega cara. Grem po opravkih na Avstrijsko, od cesarja poslan; ko sem pa zvedel, da je tukaj blizu tvoje domovanje, oglasil sem se, povedat ti natihoma, da je prišel glas do cesarja, kaj si naredil, koliko krivico si storil; zato te čaka grozno huda kazen, povém ti, za glavo ti gre. Zdaj si še moreš pomagati in se ohraniti; toda drugače ne, kakor da pobegneš po noči in zbežiš pod družega kralja ali cesarja. Če nocoj ne zbežiš, jutri je že prekasno; vojaki so že na potu, da bi te ujeli, zvezali in te prignali v Petrograd. Stanislav, zdaj stori, kakor hočeš, Bog te obvaruj, več ne smem govoriti s teboj.“

Stanislav ves prepaden skoraj da ne omedli; ves se tresse, komaj še zgovori besede: „Milostljivi gospod grof! lepo vas zahvaljujem, da ste mi prišli povedat, saj se mi je zmerom dozdevalo, da bo na dan prišla moja hudobija, pa sem mislil, to se bo vse pozabilo; dà, dobri gospod grof! kam pa hočem zbežati?“

„Zbeži pod Turka, pod Prusa ali pa pod Avstrijanca.“

„Pa nemam potnega lista?“

„Hitro izroči svoje premoženje drugim v varstvo; zvečer pridi h gosposki in prosi, da ti naredé potni list, katerega potrebuješ za na pot v daljne kraje, in storili bodo, kar je prav.“

Grof odide.

Stanislav hiti denarje vkup spravljat za popotnico. Komaj grof stopi v hišo Bazilijevo, čaka ga že okrajni sodnik bližnjega mesta Kovno, ki se je prišel poklonit grofu W. „Ravno prav, da pridete,“ pravi grof, namenjen sem bil vam pisati, kar zdaj ne bo treba; lahko vam z besedo povém. Koj zdaj hitite domov; Stanislav bo prišel vas prosit potnega lista, ker misli iti v daljne dežele; pa kedar pride, hitro pokličite sodniškega hlapca, primite Stanislava, zvežite ga in zaprite skrbno v hudo ječo — na moje besede, bom že jaz odgovor dal. Potem pokličite tudi vse tiste tri priče, ki so krivo prisegle, to

so: Jurij Lesinski, Janez Vrbovski in Jakob Gabrovski; pozaprite jih in popolnoma izprašajte, gotovo se bo pokazala nedolžnost Bazilijevega Jakoba.“

Komaj pride sodnik domov, že mu je bil Stanislav za petami in ga prosil, da bi mu dali potni list, da bo veljaven za daljne dažele.

Sodnik pravi: „Precej bo“, in pokliče sodniškega hlapca, kateremu ukaže Stanislava trdno ukleniti in ga v varno ječo zapreti. Stanislav se brani, joka, prosi, vpraša, zakaj ga zapirajo, toda vse nič ne pomaga; moral je iti v ječo in ukleniti se dati. Še tisti večer ukaže sodnik poloviti vse tri Stanislavove priče in jih zapreti vsacega v posebno ječo. Drugi dan precej pokliče sodnik na izpraševanje vse tri priče, enega za drugim. Najprvi je bil na vrsti Jurij Lesinski. Ta je govoril golo resnico; priznal in potrdil je z lastnim podpisom, da je krivo prisegel o Bazilijevem Jakobu. Potem je bil poklican Janez Vrbovski; ta je ravno tako potrdil in spoznal svojo krivico rekoč: „Prav žal mi je, da sem prisegel in nedolžnega Jakoba v toliko nesrečo pripravil; zato naj me zadene še tolika kazen, rad jo prestopim, da mi ne bo treba trpeti na ónem svetu.“

Zdaj je bil poklican Jakob Gabrovski in oprashaevan, zakaj je krivo prisegel. Ta je pa vse tajil in trdil, da je pravično prisegel, da je res Jakoba videl gorečo svečo vtikati v streho.

Sodnika take besede razsrdijo in reče z ostrimi besedami: „Jakob Gabrovski! ti si trdovraten hudobnež; tajiš, kar si gotovo storil, ker oba tvoja tovariša Lesinski in Vrbovski sta spoznala svojo pregreho, tudi Stanislav spoznava svojo krivico in se rad uda vsaki kazni, sam ti si trdovraten, toda boš že čutil. Ali ne veš, da imam jaz pravico imeti te zaprtega tako dolgo, dokler resnice ne govoriš; deset let znaš biti tukaj zaprt, pa se boš že naveličal tajiti.“

Zadnjič je bil poklican na izpraševanje in preiskovanje Stanislav. Sodnik ga vpraša: „Zakaj si vendar ti tako ne-spameten in hudoben, da s svojo nesrečo narejaš strašno nesrečo bližnjemu? Sam si dal svojo pristavo zažgati, zato da si obdolžil Jakoba P. in nedolžne spravil v strašne muke. Kolik dobiček imaš od tega? Posebna kazen te čaka zato.“

Na te besede sodnikove se zjoka Stanislav in reče ves žalosten in skesan: „Gospod sodnik! nič ne tajim; resnico govorim, ker vem, da je res, kar mi je povedal grof W.: „Kar se ne stori, se ne zve.“ Sama grda nevoščljivost me je

zmotila in zapeljala v toliko pregreho, pač je res zavist peklena pregreha; prav mi je, da bom zdaj trpel kazen, katero sem pripravljaj bližnjiku; drugim sem jamo kopal, zdaj se sam zvrnem v njo. Zaviden sem bil Jakobu P., da bi on imel posesti lepo premoženje in dobiti zalo nevesto Katinko, katero bi bil jaz rad imel, in ostudna zavist mi ni dala pokoja tako dolgo, da sem nedolžnega Jakoba spravil v nesrečo. Ker pa nisem mogel drugače doseči svojega namena, storil sem, kakor vam je znano; mislil sem, da bo vse to ostalo skrito, ker je Jakob P. tujec, nihče se ne bo poganjal za-nj. Spoznam, da sem velike kazni vreden; rad jo bom pretrpel, naj bo kakoršna hoče, le samo to vas prosim, dobri sodnik! pomagajte mi toliko, da me ne bodo ob glavo dejali. Dobro vem, da v tacih zadevah so naše postave grozno ostre.“

Sodnik pravi: „Ne boj se, Stanislav! ker spoznaš svojo pregreho in se rad udaš postavam, ne bo za-te obsodba tako huda, kakor ko bi bil tajil. Vedeti pa moraš, da te jaz ne smem soditi, ampak na višje povelje te moram poslati v Petrograd pred veliko sodišče, tam boš sojen in kazen ti bo odločena. Jaz pa bom že pisal velikemu sodišču in prosil, naj te sodijo po milosti. Pripravi se, jutri te odpeljejo v Petrograd, tam boš zaslišal svojo obsodbo.“

Komaj je minil mesec, že je iztekla sodba nad Stanislavom. Obsojen je bil na smrt, da bo obešen in na vislicah umrl. Ko Stanislav zasliši obsodbo na smrt, prestraši se takó, da pade v omedlevico in se dalj časa ne zavé. Ko se zbrihta, reče: „Oh neumna moja glava! zakaj sem se dal premotiti grdi zavisti? — kako strašno in žalostno smrt bom moral storiti!“

Predsednik velikega sodišča, ki je Stanislavu oznanil smrtno obsodbo, pa mu reče: „Ne bodi tako obupen, odprta ti je pot prositi svetlega cesarja milosti; morebiti, ker je posebno usmiljenega srca, ti prizanese in smrtno kazen v ječo premeni. Ako misliš milosti prositi, zdaj povej, da bomo naredili pismeno prošnjo.“ Stanislav prosi, naj se naredi prošnja do cesarja, da bi mu bila kazen pomanjšana, ker se je pre-naglil v svoji pregrehi. Prošnja za Stanislava se je naredila in cesarju predpotožila. Cesar je Stanislava pomilostil in mu obsodbo premenil, tako da ne bo obešen, ampak da pojde v Sibirijo v hudo ječo, v ravno tisto jetnišnico, kjer je do zdaj bil nedolžni Jakob. Ravno s tem vozom, ki bo na njem pripeljan v Sibirijo Stanislav, odpeljal se bo oproščeni Jakob P. v mesto Kovno v hišo Bazilijevo, ali pa če bo hotel iti v svojo domovino, do avstrijske meje.

Janez Vrbovski in Jakob Grahovski sta bila obsojena na dve leti v hudo ječo zavoljo krive pisege, Janez Lesinski pa je bil oproščen na prošnjo profa W. Pri pomiloščenju Stanislava je cesar ukazal vse Stanislavovo premoženje izročiti Jakobu P., le sodni stroški se morajo plačati pred. Ker je Jakob trpel tolike težave čez leto, naj dobi za povračilo Stanislavovo premoženje.

Pot v Sibirijo je grozno dolga, le po dolgem potovanju se dojde tja. Da bi med tem nedolžni Jakob ne trpel jetniških težav, ukaže cesar pisati oskrbniku velike jetnišnice pismo in ga podpiše s svojo roko. Pismo se je tako glasilo:

„Moj oskrbnik jetnišnice!

Precej ko prejmeš to moje pismo, pokliči k sebi Jakoba P., do smrti obsojenega jetnika, oznani mu moje povelje in povej mu, da je oproščen, ker pokazala se je njegova nedolžnost. Precej mu ukaži odbiti železje z nog, naredi mu vse čisto novo lepo oblačilo, imej ga pri sebi, pri tvoji mizi naj je in počiva naj od vsega dela in čaka tako dolgo, da pripeljejo hudobnega Stanislava; ravno na tem vozu naj odpeljejo oproščenega Jakoba P. do mesta Kovno, ali pa ko bi želel do avstrijske meje. Vse to zvesto opravi, kar ti ukazuje

tvoj

cesar Alesander.“

S tem pismom je lepo pokazal ruski car svoje milostljivo srce in resnično voljo, vsakateremu pomagati, kolikor je mogoče. Po prejetem pismu ukaže oskrbnik jetnišnice poklicati jetnika Jakoba P., ki ni nič vedel o vsem tem. Ko pride, reče mu oskrbnik vsesti se, kar se je Jakobu grozno čudno zdelo, ker noben jetnik se ni smel vsesti v pričo oskrbnika.

Oskrbnik popraša Jakoba: „Veš, zakaj sem te dal poklicati?“

„Kako mi je mogoče to vedeti, žlahtni gospod!“

„Preveselo izporočilo ti moram povedati; vedi, da je konec tvoje ječe, oproščen si od današnjega dne. Pokazala se je tvoja nedolžnost, in ravno tisti, kateri je tebe spravil v ječo, pride na tvoje mesto, to je Stanislav. Kedar bodo pripeljali njega, odpeljali bodo tebe; med tem boš počival, da se kolikor toliko okrepčaš in okrepčan zapustiš kraj svojega trpljenja. Jaz sem že blizu trideset let oskrbnik te jetnišnice, pa v tem času še nobeden jetnik take baže, kateri je bil obsojen za celi čas svojega življenja, ni bil oproščen, pred da ga je rešila smrt; zavoljo tebe mi pa piše sam cesar, zato poslušaj, kaj pismo govori.“

Zdaj bere oskrbnik cesarsko pismo Jakobu po vrsti. Jakob posluša, pa od velike radosti, od prevelikega veselja, od posebno sladkih občutkov omedli in se zgrudi na tla. Oskrbnik naglo pokliče zdravnika in mu reče vse prizadeti si, da Jakoba ohrani pri življenju, ker znano je, da včasi človek od veselja nagloma umrje.

Zdravnik ga maže z dišečimi mazili in kmalu ga zbrihta. Ko se zavé, bile so njegove prve besede: „O Bog! pravičen si, zdaj prav spoznam, da je res: Kdor v Boga zaupa, nikoli ne bo zapuščen.“

Jakob zdaj počiva, dela le, če se mu kaj poljubi za kratek čas, in pričakuje dneva svojega odhoda iz žalostne Sibirije.

Preteklo je sedem tednov, kar pripeljejo Stanislava uklejnjenega v težke verige na rokah in nogah.

Jakob mu naproti gre, in mu tako govori: „No, sosed! si prišel za menoj; akoravno si mi storil veliko krivico, vendar se mi smiliš, da si prišel v tako hudo ječo; ne privoščim ti tega, ne veselim se tvoje nesreče, ampak žalosten sem, ker največjemu sovražniku ne želim tolikih težav, kakor jih morajo tukaj jetniki trpeti.“

Stanislav pravi: „Saj si ti kriv moje nesreče.“

„Zakaj, kako bi bil jaz kriv?“

„Tako-le: ko bi ne bil se ti pri Katinki ženil, bi jaz nikdar ne bil storil kaj tako hudega, in nikoli ne bi prišel v to ječo.“

„Ljubi moj Stanislav! jaz nisem vedel, da si bil ti tako navezan na Katinko; saj veš, da sem se od začetka zelo branil; ker mi pa niso dali pokoja, dovolil sem. Ko bi bil jaz vedel, da se boš ti zavoljo tega toliko srdil na-me, nikoli bi jaz ne bil dovolil v ženitev. Pa — kar je, pa je. Stanislav! ne zameri, odpustiva drug drugemu, da tudi pri Bogu doseževa odpušcanje. Voljno trpi in trdno zaupaj v Boga, vse se bo izšlo v tvoj večni prid.“

Še si v roke sežeta. Stanislav gre sila žalosten in ves objokan v hudo ječo, Jakob se pa odpelje vesel na dom svoje neveste.

Med tem je Katinka vse zvedela, kako je sodba iztekla nad Stanislavom in da je Jakob oproščen, da pride domov, zato ga je željno pričakovala in se ga veselila. Vsa je bila Katinka zdaj vesela, zdrava, brihtna, rudeča, urna bolj ko pred, vendar preteklo je skoraj dvajset tednov, preden je prišel pričakovani Jakob. Kar nekega dne ob desetih predpoldnem

priročlja voz in obstoji pred Bazilijevo hišo. Jakob odsede, stopi v hišo in reče s ponižnim glasom: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“

Katinka se ozrè, spozná Jakoba in od veselja zavpije: „Oh ljubi Jakob! si li vendar prišel! Bog te sprimi!“

Po bratovsko se objameta in obema so igrale v očéh solze. Katinka ga je nadlegovala z mnogimi vprašanji, Jakob ji pa ves prijazen resnobno reče: „Ljuba moja Katinka! vse ti bom sčasoma povedal, zdaj pa me pelji najprvo k tvojemu staremu očetu Baziliju, da ga pozdravim.“

Ko je Jakob pozdravil starega Bazilija, bil je njegov prvi pot v farno cerkev Boga zahvalit za rešitev iz groznih jetniških bridkosti. Z ganjenim, pa hvaležnim srcem poklekne pred veliki oltar in moli tako iskreno, da mu vsled velike hvaležnosti solze tekó po licih; na glas je tako-le molil: „O neskončno dobrotljivi oče nebeški! tvoje usmiljenje je brezkončno; tvojih dobrot bogastvo je neizmerjeno! presrečno se zahvaljujem za dobroto rešitve iz velicega trpljenja. Prosim ponižno, da me tudi v prihodnje ne zapustiš, temuč me v večno nebeško veselje pripelješ.“

Jakobov prihod se je hitro zvedel po soseski, in prišli so nekateri prijatelji željni videti Jakoba in ž njim govoriti. Čakajo ga v hiši Baziljevi, da pride iz cerkve, med tem se tako-le pogovarjajo: „Jakob je vendar dobra duša. Glejte, kako zelo je hvaležen Bogu za prejete dobrote; ni ga pričakati iz cerkve, daje nam lep vzgled ponižne hvaležnosti, ki smo jo vsi dolžni Bogu.“

Ko Jakob pride iz cerkve, obsujejo ga vsi prijatelji in znanci in mu voščijo srečo, da ga je Bog ohranil in končal njegove težave. Med tem je Katinka napravila dobro kosilo, vsi se vsedejo za mizo, so dobre volje, pogovarjajo se prijazno z Jakobom in pijejo na njegovo zdravje. Posebno vesel je bil stari oče Bazilij, ki je rekel: „Prijatelji! v srce me veseli, da se je pokazala nedolžnost in osramotila grda nevoščljivost; Bog je neskončno dobrotljiv, pa tudi pravičen; hvalimo Boga iz celega srca.“

Kmalu po tem so osnovali ženitev. Stari Bazilij je rekel: „Moje življenje gre h koncu; zató želim, da bosta kmalu poročena, da potem mirno umrjem.“

Ob kratkem je bilo vse opravljeno, prišel je dan poroke. Preden gresta Jakob in Katinka k poroki, gresta vsa po svatovsko opravljena k očetu Baziliju prosit ga za blagoslov. Privedeta pred starega očeta, poklekneti in prosita rekoč: „Dragi oče! zdaj pojdeva k poroki in stopila bova v zakonski stan;

zvezana bova do smrti, dajte nama očetovski blagoslov, da nama bo tudi Bog obilno dajal svoj blagoslov.“

Oče Bazilij se vzdigne počasi s svojega sedeža, položi desno roko na glavo Jakobovo, levo pa na glavo svoje hčerke Katinke, in tako-le moli: „Neskončno dobrotljivi nebeški oče, gospod nebes in zemlje! blagoslovi ta dva človeka, katera mislita zdaj stopiti v stan svetega zakona. Daj njima trdno zdravje veliko let, dodeli njima vedno srečo in razlivaj čez njiju obilne zaklade svoje dobrotljivosti, da bosta Tebe tukaj vedno častila in hvalila, po smrti pa pri Tebi se vekomaj veselila. Pojdita v miru in Gospod naj bo z vama! Amen.“

Zdaj gresta k poroki, povabljeni prijatelji ju spremijo. Ko pridejo od poroke, vsedejo se okoli mize, polne dobrih jedij, toda jedi se nobeden ne dotakne, dokler ne pride k mizi stari oče Bazilij; vsi so ga imeli v veliki časti. Preden se vsedejo, želi stari Bazilij srečo novima zakonskima, svojemu zetu Jakobu in svoji hčerki Katinki, da bi srečne videla svoje otroke, svoje vnuke in svojih vnukov vnuke. Potem se obrne v ženina Jakoba in reče! „Jakob! jaz se nadejam, da boš pameten znanprej, kakor si bil doslej; mislim, da boš lepo ravnal s svojo pričujočo nevesto, mojo hčerko Katinko, katera me ni nikoli razžalila; zato glej vpričo vseh svatov tebi dam pravico, da se v prihodnje ne boš več pisal Jakob P., ampak Jakob Bazilijevič, zato da se to ime ohrani tudi po moji smrti.“

Zdaj so se še le vsedli, pili in jedli, dobre volje bili in Boga hvalili.

Jakob in Katinka sta veliko let srečna in vesela v zakonu živela, in zale in pridne otroke imela. Celi čas njima je bil Bog milostiv in v vseh rečéh sta bila srečna, toda tudi nista pozabila Bogu vedno priporočati se in pridno moliti. V nobeni hiši ni bilo toliko molitve, ko v Bizilijevi. Marsikatere lepe nauke iz svojega življenja je vedel Jakob dajati svojim otrokom.

Ko so malo odrastli, pripovedoval jim je večkrat, kako se je njemu godilo, in v njih mlada srca je cepil strah božji. Skrbno jim je vedno priporočal rekoč: „Ljubi moji otročički! Le varujte se Bogu zameriti, varujte se ga razžaliti. Vselej zvesto Bogu služite in v vseh rečéh zvesti bodite, trdno vselej v Boga zaupajte in na njegovo previdnost se zanašajte, in Bog vas nikoli zapustil ne bo.“

IX. Luka P. se loči od brata Jakoba.

Ne dolgo po Jakobovem ženitvanju reče Luka svojemu bratu Jakobu: „Veš kaj, bratec! jaz te bom zapustil; lahko si brez mene in tvoja žena Katinka tudi rada vidi, da grem od hiše. Šel bom proti najini domovini, in če se nikjer pred ne vstanim, pojdem do Ljubljane, zakaj rad bi še videl očeta Jožefa, če so še živi. Grozne želje imam še govoriti ž njimi, da bi jim povedal, kakó se nama godi; vem, da o naju niso nič zvedeli, kar sva šla od doma.“

Jakob mu odgovori: „Ljubi moj Luka! ostani pri meni, boš videl, da bo prav; dal ti bom, karkoli hočeš; trpljenja ne boš imel, delal boš le, kolikor se ti bo zljubilo. Da bi se te pa moja žena Katinka rada iznebila, ni res, to si le sam domišljuješ.“

Luka mu reče na to: „Veseli me, brate moj, da bi me rad imel pri hiši; pa brez zamere, od hiše grem vsaj za nekoliko časa; če mi ne bo nikjer ostanka, pridem nazaj in bom za zmeraj ostal pri tebi. Ti še ne veš, da imam jaz pri nekem grajščaku na Poljskem denarjev poiskati, pa kje je tisti grajšček, tega ne vem; zato grem in bom opráševal tako dolgo, da ga najdem. Dobil bom pri njem sto rubljev; imam pismo v rokah. Sin tega grajščaka je bil v Sibiriji zaprt ravno v tisti jetnišnici, kakor jaz; zelo je bil bolan, jaz sem mu lepo stregel, kolikor sem zamogel, umrl je, pa pred smrtjo mi je skrbno naročal iti do njegovih starišev ter jim povedati, kako se mu je godilo.“

Jakob mu reče: „Če je pa temu tako, hodi z Bogom. Ko bi se ti kedaj hudo godilo, vedi, da je moja hiša tebi vedno odprta. Če boš kedaj pomoči potreboval, gotovo je boš dobil pri meni.“

Precej drugi dan pripravlja se Luka na potovanje. Brat Jakob mu da denarjev, kolikor prevede, da jih bo potreboval in mu reče: „Glej, da ne zapraviš nepotrebno, ampak pazi, da boš dolgo shajal z denarjem, kar ti ga dam.“

Jakob mu je dal obleko vso čisto novo. Dal mu je tudi lovsko piščalko, kakoršno rabijo lovci, kedar se sklicujejo; dal mu je tudi lovski rog, da ž njim trobi na lov, in dal mu je dobro okovano palico, da se zamore ž njo braniti, če bo treba. Luka se pri vseh, kar jih je pri hiši, lepo poslovil, vzame culico in gre. Jakob ukaže vpreči in reče hlapcu peljati ga tri postaje, potem pa se vrniti.

Prvi dan potuje Luka srečno; nič se mu ni pripetilo nerodnega.

Drugi dan Luka zarano vstane in se napoti še ob hladu; gre celo dopoldne naprej proti Varšavi. Varšava je bila poglavitno mesto nekdanjega poljskega kraljestva, kjer je stoloval nekdanji poljski kralj, zdaj pa je sedež namestniku ruskega cara. Cesta se je vila skozi velik gozd skoro dve uri daleč; Luka stopa srčno čisto sam po cesti in si žvižgaje dela kratek čas. Proti poldnevu, ko solnce dobro pripeka, zavije jo Luka, že ves truden vsled potovanja, malo s ceste v gozd, se vsede v senco dveh hrastov, da bi si malo počil in kruha použil. Že se mu je jelo dremati, kar se pripelje po cesti brhka kočija z iskrima konjema; na enkrat pa vidi, kako na óni strani ceste skočijo iz gozda štirje roparji in zavpijejo: „Stoj, stoj!“

Kočijaž, ki se je zanesel na mlade konje, misli roparjem uiti, zató udari konja z bičem ter na glas požene, da bi ubežal roparjem. Pa eden roparjev pomeri puško v kočijaža, sproži in ga do smrti ustrelji; kočijaž se zvrne, pade na tla, pa konjske jermene in bič zmerom trdno drži v rokah. Roparji videči kočijaža mrtvega skočijo h kočiji; eden se ustavi pred konje, trije pa hitro denarje tirjajo od gospoda, v kočiji sedečega. Gospa, njegova žena, se tako prestraši, da omedli, se zgrudi in se ne zavé. Gospod jim dá vse denarje iz žepov, dá jim lepo zlato uro, dá jim zlate prstane, ki jih je imel na rokah, moral je vzeti izza vrata zlato verižico z žlahtnim dragim kamenjem in jim jo dati; dal jim je oblačila in vse so mu pobrali, kar je imel v kočiji. Toda z vsem tem niso bili zadovoljni, ampak le še so hoteli denarjev in vpili: „Ti imaš še v kočiji denarje skrite; hitro nam jih daj, če pa ne, ravno tako storimo s teboj, kakor s tvojim kočijažem.“ Gospod lepo prosi roparje, naj mu pustijo življenje, ker jim hoče vse rad dati, da ga le ne umorijo. Vse preišče po kočiji ter jim dá; ker jim pa le ni bilo zadosti, dregali so ga z ostrim nožem in ga silili. Kedarkoli ga je ropar z nožem dregnili in ga ranili, zavpil je gospod tako žalostno, da bi mogel ganiti najtrše in neusmiljeno srce; le roparjem se nič ne smili.

Vse to dejanje gleda Luka komaj streljaj daleč od ceste; v srce se mu smili gospod, želi mu pomagati, pa ne vé kakó. Premišljuje in preudarja; potem pravi sam pri sebi: Eh! naj bo, kar hoče, poskusil bom, morebiti vendar rešim revnega gospoda iz rok neusmiljenih tolovajev.

Luka se pomakne v gostejši gozd, in začne na vse grlo vpiti: „Haj! Haj! tolovaji, fantje hitite, da nam ne uidejo“ in

poči s pištolo, da se daleč po gozdu razlega. Potem zapiska s piščalko, ki se lovci ž njo sklicujejo, poka z rokami ob škornje, pa lovske pse oponaša, ker znal je tako lajati, kakor da bi v resnici psi lajali. Pa je spet s pištolo ustrelil, spet na piščalko zažvižgal in na glas vpil: „Fantje! hitite, tecite, da jih ujamemo.“

Tak šum je Luka zagnal po gozdu, kakor da bi res bilo veliko lovecev, ki hitijo za roparji.

Nagloma zbežijo tolovaji, pusté kočijo in se umaknejo v gozd. Luka to videč skoči hitro h kočiji, potegne jermena ubitemu kočijažu iz rok, potegne mu iz roke tudi bič, skoči na kočijo, udari konja, zavpije nad njima in ju tako požene, da letita ne po živinsko, ampak po ptičje. Roparji zdaj vidijo, da je ves tak šum naredil le en sam človek, da je odpeljal kočijo; hitijo torej za njo in streljajo, pa k sreči nič ne zadenejo; doteči so jo pa še menj mogli, zakaj Luka je konje priganjal tako, da je v četrtinki ure prevozil, kar se navadno še v eni uri težko prevozi.

Ko privozi do prve krčme, ustavi se in vpraša krčmarja, ki je ravno stal na pragu: „Imate li dve postelji?“

„Imamo jih, da, pa še dobre.“

Luka reče konjarju konje izpreči in jih v konjak peljati; toda eden konj se je hipoma zvrnil, pregrel se je bil, drugemu vendar ni bilo nič. Luka prime gospo, jo vzdigne iz kočije in nese na posteljo. Potem gre po gospoda, mu pomaga iz kočije, počasi ga pelje opiraje ga in položi na drugo posteljo.

Gospá je bila od strahú še vedno v omedlevici; da se zavé, odpne ji Luka oblačila, da je niso tiščala in jo moči po sencéh z jesihom ali kisom. Tudi je dobil izlečka iz jelenovega roga, katerega je gospej večkrat dal poduhati in tako jo je počasi zbrihtal. Zdaj ji Luka streže tako, da bi ji nobena ženska ne mogla tako lepo postreči; v tacih opravilih je bil posebno ročen. Znal je dobro skuhati, bil je izurjen skoro v vseh ženskih delih, česar se je bil še domá od matere navadil. Večkrat se spomni zdaj Luka besed svoje rajne matere, katera mu je marsikrat rekla: Lukec! nauči se tega in ónega; karkoli se v mladosti naučiš, to ti zna še kedaj prav priti in ti veliko pomagati.

Grozno se čudi gospá, ko se zavé, da je v tuji hiši in ima tujega strežaja tako umnega, ki ga še ni videla nikoli. Vse od kraja ji mora Luka pripovedovati, kakó se je godilo od takrat, kar je strahu omedlela. Gospá zvesto posluša in

se zavzame nad Lokovo srčnostjo; zelo mu je hvaležna ter mu tudi obeča v dejanju skazati svojo hvaležnost. Gospod je bil sicer zmerom brihten, le zelo so ga bolele rane, ki so mu jih naredili roparji, dregavši ga z ostrim nožem. Luka mu izmije rane z mrzlo vodo, jih lepo izčedi, potem naredi dobro ranocelno mazilo, namaže ž njim obkladke in jih poklada po gospodovih ranah, da so se izgubile počasi bolečine, rane pa se zacelile. Luku je šlo to delo tako izvrstno od rok, kakor bi bil izučen ranocelnik. Naučil se je bil nekoliko pri vojaki, nekoliko v jetnišnici v Sibiriji; vse mu je zdaj prav prišlo; gospod in gospá sta bila zelo zadovoljna z Lukovo postrežbo.

Ko Luka vse opravi, gre že pozno zvečer v obednico in si ukaže prinesiti jedi in pijače, ker celi dan še ni imel nič gorkega v ustih. „Le dajte mi dobrih jedil in vina; vem, da gospod vse rad poplača za-me.“

Krčmar mu prinese vse po željah, vsede se zraven Luka in ga vpraša, odkodi da pridejo.

Luka vpraša krčmarja: „Očaneč! ali poznate to gospodo?“
 „I kaj pa, da jo poznam; gospod je baron Žiga, gospa je baronovka njegova žena. — Ti ljudje so zelo premožni, baron je posestnik velike grajščine ne zelo daleč od tod.“

Zdaj še le pripoveduje Luka, kako se je pridružil družini in jo le otél iz rok neusmiljenih tolovajev — da prej ni videl ne poznal nikoli ne barona, ne baronovke. „Naključilo se je — govori Luka —, da sem ravno videl, kako so roparji napadli kočijo; ta naključba ni bila brez božje volje. Bog je tako obrnil, da so bili hudobneži odgnani in baron rešen, čeravno ranjen, vendar ne nevarno; meni se pa tudi ni zgodilo nič hudega.“

Gostilničar je zvesto poslušal Luka in se čudil njegovi srčnosti, naposled reče: „Veš, Luka! le lepó strezi baronu in baronovki; tvoj trud ne bo zastonj; oba sta dobrega srca in tudi dobrih rok, bogata pa tudi. Vem dobro, da boš od zdaj moral več časa pri teh dobrih ljudeh ostati, ker si jim storil toliko dobroto; zató poslušaj, kar ti povém, da boš vsaj nekoliko vedel okoliščine te družine.“

V lepi zakonski ljubezni in edinosti sta živela baron Žiga in njegova žena Matilda, srečo sta imela v vseh rečéh, vsele dni sta uživala, čislana od vseh sosedov. Pa kakor časna sreča ni nikoli stanovitna in popolnoma, ker kmalu pride kaka bridkost, katera posvetno srečo kali in greni, ravno taka je bila sreča baronu Žigi. Pač je res, da na tem svetu ni najti

prave resnične sreče, le v nebesih bomo našli resnično in pa večno srečo, katere nam ne bo grenila nobena težava, nobena bridkost, ampak brez vsega strahú, da bi to neskončno srečo kdaj izgubili, bomo se neprenehoma v Bogu veselili. — Baron Žiga in njegova žena nista imela več ko dva sinova, stareji je bil Pavel, mlajšemu je bilo ime Henrik. Lepo sta skrbela oče in mati za svoja fantiča, skrbno ju učila v krščanskih resnicah, zvesto ju navajala na lepo krščansko življenje; zato sta stavila v nju vse svoje zaupanje. Mlajši sin Henrik je rad slušal svoje stariše, bil je pokoren v vseh rečéh; vsa povelja svojih starišev je zvesto in z veseljem sploval, svoje stariše je vedno zelo spoštoval in imel v veliki časti, zato je pa tudi starišem narejal veliko veselje. Stareji sin Pavel je bil nepokoren, neposlušen in svojeglaven. Nagajal in kljuboval je starišem, kjer je mogel; kar so mu ukazali oče in mati, še ubogal ni, ali pa je storil vse le z nevoljo, godrnjaje in preklinjevaje. Stori je Pavel pajdašino s kmečkimi potepuhi; cele noči se je vlačil ž njimi, popival in pretepal se; da je pa imel s čim plačevati po krčmah za se in za svoje pajdaše, kradel je doma očetu denarje in zapravljjal, tako je delal svojim ljubim starišem veliko bridkost in žalost. Pač noben otrok, kateri starišev ne spoštuje, jih žali in zaničuje, sreče imeti ne more; zato je tudi Pavel ni mogel imeti. Šel je k vojakom; vojaški stan mu je bil najbolj po godu. Nekaj časa se prav dobro obnaša, bil je častnik ali oficir, toda kmalu se je naveličal; najhujše ga pa je težila pokorščina, v vojaškem stanu pa je pokorščino najbolj potrebna dolžnost.

Pavel stori prijaznost s pajdaši svoje vrste, kateri so bili ravno tako svojeglavni, napuhnjeni, prevzetni in hudobni; nobeno povelje jim ni bilo po godu; zabavljali so čez vse naredbe višjih oblastnikov in le prosto živeti želeli. Pogovorijo se nekega dné iti na lov v daljni gozd; tam v samoti pa brez strahú, da bi jih kdo zapazil, naredijo trdno zavezo natihoma dobiti tovarišev, kolikor je mogoče, da se hočejo potem združeno močjo ustaviti vsem oblastnikom, jim pokorščino odreči in sedanjo vlado popolnoma ovreči. Trdo so molčali vsi zavezniki; živ človek ni zvedel njihovega skrivnega naklepa; pridobili so že sila veliko tovarišev. Že se je bližal čas, da bi bili zavezniki oznanili očitno ustajo, pozaprl ali pa pomorili vse višje oblastnike. Višji oblastniki so pa zasledili naklep teh zaveznikov, zvedeli so za vse, kateri so bili v tej ustaji prizadeti, in malo dnij pred izvršitvijo njihovega na-

mena bili so vsi polovljeni in v hude ječe pozaprti. Tako je vlada o pravem času zadušila osnovano ustajo, katera bi bila utegnila nevarna biti celemu kraljestvu. Zelo so bili pokorjeni ali kaznovani vsi zavezniki, največja kazen pa je zadela Pavla, kot začetnika in podpihovalca zelo nevarne ustaje; bil je obsojen k smrti. Ker je pa ruski car usmiljenega in dobrega srca, prizanesel je Pavlu in njegovo obsodbo premenil v hudo ječo do smrti v veliki jetnišnici v Sibiriji. Kakor slišimo, ni bilo treba mu dolgo časa trpeti kazni; vsled žalosti, pomanjkanja in trpljenja je Pavel kmalu končal svoje žalostno življenje, kar sta zvedela baron in baronovka in sta zelo žalostna.“

Luka je dobro pazil na vse te krčmarjeve besede in mislil, morebiti je bil ravno tega barona sin tisti, ki sem mu jaz stregel v jetnišnici.

X. Luka P. v hiši barona Žige.

Brž ko zvé mladi baron Henrik, sin barona Žige, nesrečo svojih starišev, pripelje se jih obiskat in pripelje s seboj tudi umnega zdravnika, ki je pregledal baronu rane, in opráševal Luka, iz česa je naredil mazilo, da se po njem lepo rane celijo in baronu ne napravljajo več bolečin?

Luka vse zvesto pové in reče: „Veliko vojakom sem rane zacelil s tem mazilom, zato pa vem, da je dobro in v resnici pomaga.“

Zdravnik je vse to vpričo barona in baronovke potrdil in za dobro spoznal, kar je Luka naredil; zato ga zdravnik priporoči baronu, rekoč: „Tak strežaj je plačila vreden“.

Henrik in zdravnik sta bila ves dan pri baronu Žigi; mislila sta ga že drugi dan z baronovko vred domov prepeljati, toda ni bilo mogoče; rane se niso še toliko zacelile, da bi se bil mogel baron brez nevarnosti voziti. Morala sta ostati v krčmi še štiri dni, potem naj prideta Henrik in zdravnik z veliko kočijo, da se bodo vkup peljali domov.

Veliko veselje je bilo v gradu o prihodu barona in baronovke, sešlo se je več ljudij, ker so zvedeli njihovo nesrečo in pa njih srečen prihod po prestani nevarnosti; vsi ljudje so jima voščili srečo. Krčmarju je baron obilno plačal za vso postrežbo in zahvalil za prijazno sočutje, pa tudi ga pohvalil kot prijaznega in dobrega gostilničarja.

Ko baron in baronovka prideta v svoje navadno stanišče, boljšata se vedno bolj, in kmalu popolnoma okrevata in do

dobrega ozdravita. Luku sta bila vedno hvaležna, pa tudi mladi baron Henrik je bil ž njim prijatelj zavoljo tolike starišem skazane skrbi in truda. Po zadobljenem zdravju ukaže baron Žiga nekega dne napraviti dobro pojedino, in povabi več znancev in prijateljev, da so se ž njim vred veselili, na njegovo zdravje pili; pa Luka tudi niso pozabili, ampak zelo so ga hvalili.

Ko se povabljeni razidejo, vsedeta se baron in baronovka na podolgasti poblazinjeni stol, pokličeta Luka, in baron mu tako govori: „Glej Luka! srečno smo ozdraveli, čast bodi Bogu! Zdaj povej, ker si nama toliko dobrega storil, tako lepo nama stregel, da sva v kratkem času ozdravela, koliko ti bom moral dati za ves tvoj trud? Koliko boš terjal? le naravnost in odkritosrčno govori.“

Luka na to pohlevno reče: „Žlahtni gospod baron, dobra gospa baronovka! zelo me veseli, da ste ozdraveli, dobro se mi zdi, da sem vam mogel nekoliko pomagati v vaši nesreči; pa povem vam, tega nisem storil zavoljo dobička ali zavoljo plačila, ampak storil sem to le iz krščanske ljubezni do bližnjega; storil sem le svojo dolžnost; če pa človek stori, kar je dolžen, s tem še nič ne zasluži. Če sem kaj zaslužil, plačal mi bo Bog; če mi pa tudi vi radovoljno daste kak dar, rad ga bom vzel, ker sem reven. Denarci, ki mi jih je brat dal, so že pošli, torej nemam zdaj prav nič. Če mi za popotnico kaj podarite, zelo vam bom hvaležen.“

Baron in baronovka se spogledata, potem reče baron: „Luka! ker za ves trud od mene nič ne terjaš, sklenil sem tako-le narediti, ako ti bo prav: Ti ostaneš v moji hiši, dokler boš živ; preskrbljen boš z vsem potrebnim; imel boš obleko lepo, hrano dobro in stanišče snažno; delati ti ne bo nič treba, samo meni boš stregel; ti boš moj životni strežaj in moj životni varih. Za kake kratkočasnosti ti bom tudi dal včasih kaj denarjev; le pameten boš moral biti in lepo se obnašati. Pred mojo smrtjo bom že naročil, da te bode moral moj naslednik, naj bo že moj sin ali pa kak drugi, do smrti z vsem preskrbeti; ako bi te pa ne hotel v hiši imeti, ti bo moral vsako leto v denarjih dati, kolikor bom odločil. Luka, povej zdaj, si li zadovoljen s tem ali ne?“

„Dobri gospod baron!“ odgovori Luka in se prikloni, „rad ostanem pri vas, dokler me boste hoteli imeti; kedar se me pa naveličate, pojdem pa s trebuhom za kruhom. Samo to vas prosim, dovolite mi, da grem iskat nekega gospoda, kateremu imam veliko povedati; ne vem ravno prav, kje pre-

biva tisti gospod; pa toliko vem, da v tej okolici nekje je njegov grad.“

Baron vpraša Luka: „Ali imaš kako pismo do tistega gospoda, katerega misliš iskati, drugače ga ne najdeš, ker tudi pravega imena ne veš.“

„To je da“, odgovori Luka, seže v žep in pokaže list brez napisa. Baron vzame pismice in bere: zapisano pa je bilo tako-le:

„Ljubi moj oče!

Če vam Luka P. sam to pismice prinese, prosim vas, da mu odštete sto rubljev za veliki trud, ki ga je z menoj imel v moji hudi bolezni v jetnišnici v Sibiriji; lepo mi je stregel, zato mu z voljo dajte, kar sem mu obljubil. H koncu se vam priporočim in vzamem za vselej od vas slovó, zakaj pri koncu je moje življenje. Odpustite mi, kar sem vas razžalil.

Vaš nesrečni sin Pavel v jetnišnici v Sibiriji.“

Baron, prebravši to pismice, prihaja bled ko pražnja ruta; vendar ga na glas prebere baronovki, ki se je na to pismo tako prestrašila, da je omedlela in se dolgo ni mogla zbrichtati. Potem reče baron Luku: „Ni treba ti hoditi daleč iskat tistega gospoda, glej jaz sem oče tistega bolnika, kateremu si stregel v jetnišnici. Oh Luka! povej povej, kako se je vendar mojemu sinu Pavlu godilo v jetnišnici.“

Luka zdaj pripoveda vse od kraja, koliko je moral Pavel trpeti, in je dobil hudo, grozno težavno bolezen, da ni bilo mogoče več ozdravéti. „Posebno pa“, pravi Luka, „mi je priporočal in rekel malo pred smrtjo: Ljubi moj Luka, če boš našel moje ljubeznjive stariše, povej jim, da sem ostro pokoro delal v jetnišnici za svoje pregrehe in napačnosti; zato upam, da mi bo Bog tudi odpustil.“

Baron odšteje precej Luku sto rubljev po sinovem naročilu in mu reče: „Tu imaš sto rubljev; še več ti bom pa dal, če bom videl, da denarje prav in v dobro obračaš, zato da boš tudi ti katerikrat molil za mojega nesrečnega sina Pavla.“

Oče in mati sta dolgo žalovala po Pavlu, zanj molila, in svojega mlajega Henrika lepo učila, da naj bo pokoren, zvest, priden in pa dober pravičen kristijan. Večkrat je oče rekel: „Glej, ljubi moj sin Henrik! ako bi bil tvoj brat Pavel mene slušal, ubogal me in spoštoval, ko bi ne bil v hudobne tovaršije zahajal, nikdar bi ne bil prišel v tako nesrečo. Varuj se, da se tudi tebi ne primeri kaj enacega“!

XI. Luka P. se oženi.

Dve leti že je bil Luka P. v hiši barona Žige vedno vesel, dobre volje in z vsemi prijazen in priljuden; popolnoma se je bil odpovedal pijančevanju, zvesto stregel baronu in baronovki, zató sta ga tudi vedno rada imela. Henrik, baronov sin, ki je bil od začetka Luku zelo prijazen in dober, pa je začel Luka grdo gledati, pri vsaki priliki mu zabavljati in ga zaničevati; imenoval ga je le pritepenca, postavača in lenuha; nazadnje se je prijaznost premenila celó v sovraštvo do Luka. Pred očetom se mladi baron Henrik ni predrznil govoriti kaj zoper Luka, vendar proti svojim prijateljem je večkrat rekel: „Moj oče so neumni, ki so tega tujca pri hiši obdržali, to ni nič prida človek; ko bi bil kaj prida, ne bi ga bili po Sibiriji vlačili po jetnišnicah. Če je mojim starišem kaj dobrega storil, naj bi mu bili zato plačali, pa ga odpravili, ne pa obljubili mu do smrti ga z vsem preskrbeti, da bo meni prišel na glavo. Moj oče ne bodo še dolgo gospodarili, ker so že stari in zelo oslabeledi; ko pa jaz nastopim gospodarstvo, gotovo ne bom gledal pri hiši tega tujca.“

Luka je zeló čutil sovraštvo mladega barona, kar ga je tudi bolelo; pa vendar pred starim baronom nikoli ni zinil ničesar, ker se je bal iti od hiše.

Pri hiši pa ga je držala privezanega neka druga stvar.

Stari baron Žiga je imel posebno veselje do lepih vrtov; imeti jih je hotel okoli svojega grada. V ta namen je vzel v službo umnega vrtnarja, ki je baronu napravljaval posebno lepe vrte, družega dela mu baron ni nakladal nobenega. Vrtnar, dober, priden mož je v lepi krščanski edinosti živel s svojo ženo v koči blizu grada. Otrok nista več imela, kakor eno samo hčerko z imenom Kristinica. Nemila smrt pride, pomori v štirinajstih dneh očeta in mater ter Kristinico samo pusti, ko je bila komaj štiriletna.

Baron Žiga, dober, usmiljen mož, je silno rad revežem pomagal, posebno rad pa se usmilil zapuščenih otrok, kar je lepa lastnost premožnih ljudij. On je vzel malo Kristinico v svoj grad in jo preskrbel; vzel jo je kakor za svojo. Ko Kristinica doraste, pošlje jo baron v šolo in dá poučiti v vseh vednostih; ne le samo navadna ženska dela je morala znati, ampak bila je tudi poučena v tujih jezikih, v glasbi (muziki) in v vseh učenostih, kakoršnih si plemenitniki navadno prisvajajo. Kakor žlahtna cvetlica v lepem vrtu lepo razvija svoje cvetje in razveseljuje s svojim prijetnim duhom vsacega,

ki jo ugleda, ravno tako je Kristinica s svojim lepim čednostnim in s ponižnim obnašanjem razveselila vsakoga, kdor je ž njo prišel v kako dotiko. Stari baron Žiga je Kristinico tolikanj rad imel, da bi bil rad videl, ko bi hotela biti njegova sinaha; želel je, da bi jo mladi baron v zakon vzel. Dopadla mu je Kristinica zató posebno, ker je rada in veliko molila in rada hodila k božji službi; mislil je pa tudi po pravici, da dá Bog vsaki hiši, kjer radi molijo, srečo in obilen blagoslov.

Nekega dné pokliče stari baron Žiga k sebi svojega sina Henrika in mu tako govori: „Ljubi moj sin Henrik! glej, oslabil sem; moč me je zapustila; več ne bom mogel posihdob gospodariti; iti hočem v pokoj, tebi pa izročiti gospodarstvo. Zató ti priporočam: poišči si tovaršico, izberi si dobro ženico, da boš srečno gospodaril, pošteno živel in ohranil dobro ime naše rodovine. Ne pozabi, da grozno veliko je ležeče na tem, kako nevesto si boš izvolil. Če bo srečen tvoj zakon, da boš lepo mirno v edinosti živel s svojo ženo, srečno bo celo tvoje popotovanje na svetu, in užival boš vesele ure; tudi v starosti, če ti je Bog dočakati dovoli, boš imel dobro zvesto pomočnico. Če bo pa nesrečen vajn zakon, ako ne bosta obá ene misli, ako se bosta v zakonu sovražila in grdo gledala, drug drugemu kljubovala in nasprotovala, pekel bosta imela že na tem svetu, izginil bo blagoslov in zadele vaju bodo mnoge nesreče. Zato ti priporočam, da si poiščeš dobro, pobožno, pohlevno in pametno nevesto. Ne bom te silil, katero bi mógel vzeti; izberi si jo sam, kakoršno si boš izbral, tako boš moral imeti do smrti. Ker pa vsak oče more dober svèt dati svojemu otroku, zató tudi jaz svetujem in mislim, da se ne boš kèsal, ako storiš po mojem svètu. Moj svèt je pa, da bi vzel za ženo našo Kristinico. — Dekle je zala, mlada, pohlevna, bogoslužna, rada moli, zvesto Bogu služi in zelo pametno se obnaša; tega ne moreš tajiti, ker jo od mladih nog poznaš, saj sta bila skupaj izrejena. Upam, da bi Kristinica lepo ravnala z menój, ker je dobrega in žlahtnega srca; vem, da bi me nikoli ne zaničevala. Stori pa kakor hočeš; silil te ne bom.“

Nato se mladi baron spodobno prikloni očetu in reče: „Dragi moj oče, zahvaljujem vas lepo za nauke, ki ste mi jih dali; kar pa zadeva mojo ženitev in volitev neveste, prosim vas lepo, da mi daste štirinajst dnij odloga, da malo premislim, preudarim in kaj pozvem.“

Oče reče: „Prav je tako, da se ne tja v en dan in ne-

premišljeno ne zavežeš do smrti. Le dobro premisli, pa svetujem ti tudi in priporočam molitev. Prosi nebeškega Očeta, da naj ti nakloni dobro krščansko nevesto, s katero bi srečno in veselo živel mnogo let.“

Precej drugi dan se mladi baron Henrik napravi, obleče najlepša oblačila, ki jih je imel, ukaže vpreči iskre konje v lepo kočijo in se odpelje obiskat daljnega soseda grofa Vladimira. Vladimir je bil zelo premožen in slaven grof; imel je več grajščin in veliko bogastvo. Imel je tudi tri hčere, že vse odrastle; omožil še ni bil nobene, zato ker ni ga bilo ženina še do zdaj, kateri bi bil gospodičnam všeč. Baron Henrik se pripelje v Vladimirovo grajščino, in sprejeli so ga slovesno in z velikim veseljem. Grof ukaže napraviti dobro kosilo, veseli se vsedejo k mizi, se radujejo in drug drugemu napivajo. Henrik je imel pri mizi lepo priliko grofove tri hčere opazovati ter presoditi njih obnašanje.

Henrik si je izmed trijih gospodičin izbral najmlajšo, Matildo po imenu, in je potem ostal v Vladimirovem gradu še štiri dni, da so se do dobrega zmenili in vse obravnali, kar zadeva prihodnjo ženitvo. Ko so se do dobrega pogodili, reče Henrik grofu Vladimiru. „Z vsemi pogodbami sem zadovoljen, samo to vam povém, da ženitnine še ne bomo obhajali, ker čakati moram nekaj časa, da doma tudi spravim vse v red. Posebno dva človeka moram pred spraviti z grada, preden pride nevesta, zato ker vem, ko bi ta dva ostala pri hiši, bi nova nevesta ne imela kaj veselih dnij.“

Grof vpraša: „Kaj pa sta ta dva človeka, da ju tako želite od hiše spraviti?“

„Ta dva sta: Luka, neki tujec, ki je mojega očeta otel roparjem; zato so mu pa oče preveč obljubili, namreč, da ima pravico pri gradu biti do smrti in lastnik grajščine, naj bo kateri hoče, mora ga z vsem preskrbeti, ko bi ga pa ne hotel pri gradu imeti, mora mu vsako leto nekaj denarjev dati do smrti. Jaz pa mu bom rajši dal denarje, da se ga le iznebim; nič mi ni všeč, on me zmerom toži očetu in besede prenaša, tega pa ne morem in nečem trpeti, zato mora iti od hiše. Tudi je pri gradu neka rejenka, katero so oče vzeli potem, ko so ji revni stariši umrli. Dekle je res pametna, toda oče bi radi, da bi se jaz ž njo zaročil; ker pa tega nečem, vem, da bo očetu in rejenki moja nevesta odveč in je ne bosta rada videla; ravno zato jo moram tudi odpraviti, če ji ravno nekoliko dam, ker je bila od mladega pri hiši. Vedite torej, dragi gospod grof, kedar vse to strani

spravim, prišel bom in napravili bomo ženitnino, se gostili in veselili.“

Henrik se lepo priporoči vsem, odrine in gre domov.

Drugi dan po svojem prihodu stopi Henrik pred svojega očeta, ki je zelo bolehal. „No! kako si kaj opravil pri Vladimiru s svojo snubarijo“, vpraša stari Žiga?

„Prav dobro, oče! izbral sem si nevesto, hčer Vladimirovo, najmlajšo, z imenom Matildo, ki sicer ni tako zala kakor njeni dve sestri, toda zdi se mi prav ponižna, pohlevna in pametna; mislim, da boste tudi vi zadovoljni ž njo.“

„Prav je“, reče Žiga; „pa ljubi moj sin! verjameš li, da sem že pred tvojim prihodom zvedel, kakšne pogodbe ste storili, ko ste se menili o ženitvi. Ti si namreč pred Vladimirom obljubil, da ženitnine ne boš obhajal pred, kakor da rejenko Kristinico in pa tujca Luka odpraviš od grada. Zakaj si to storil? kaj sta ti ta dva toliko na poti? To me je zelo užalilo. Saj dobro veš, da ti Kristinice nisem nikoli silil, ali ti rekel, da jo moraš vzeti; jaz sem ti jo le svetoval, zraven sem pa tudi povedal, da vzameš katero hočeš. Zakaj boš Kristinico sovražil in jo preganjal; saj ti ni storila nič hudega. Tujcu Luku sem pa obljubil preskrbeti ga do smrti; tudi spolniti hočem to obljubo, akoravno to tebe v oči bode.“

„Dragi moj oče“, pravi nato Henrik, „lepo prosim, odpuščajte mi, če sem se vam zameril s temi besedami, da bom pred ženitnino dva človeka od grada odpravil. Res sem tako govoril, pa sem to rekel le zato, da sem Vladimirovim pokazal, da mi ni v misli s Kristinico se zaročiti, kar so mi prisojevali. Dobro sem vedel, da vam ne bo všeč, ker nečem vzeti Kristinice, ki ste mi jo priporočali in hvalili, silili mi je pa res niste nikoli. Res da je Kristinica zalo, dobro, pridno in pohlevno dekle, vse hvale je vredna, vendar za ženo je vzeti ne morem.“

„Zakaj ne?“

„Prvič zató ne, ker je revnega, nizkega stanú. Naša rodovina je, kakor veste, že od starodavnih časov žlahtna in sloveča, zató se spodobi, da vzamem nevesto tudi žlahtnega stanú, da se v rodovini ohrani žlahtni stan. Ko bi jaz vzel nevesto nežlahtnega stanu, bili bi moji otroci le na pol žlahtni. Pa tudi moji tovariši in sosedje bi me zaničevali in mi rekli: Škoda, da si baron tako imenitne rodovine, pa vzameš za ženo revno rejenko nizkega stanú.“

Drugič ne vzamem Kristinice zato, ker je revna, nema nič premoženja, denarjev pa bom potreboval, ko bom pričel

gospodarstvo. Moja prihodnja nevesta bo pa imela lepo doto, trideset tisoč goldinarjev, take dote ni v vsakem kotu dobiti.

Tretjič ne vzamem Kristinice zato, ker je preveč prijazna s tujcem Lukom. Res da prav nič napačnega ne vem o njiju, ampak zapazil sem, da se z očmi pogovarjata. Tedaj upam, da mi ne boste zamerili, da nisem hotel storiti, kakor ste mi svetovali. Nadejam se pa, da vam bo tudi moja prihodnja nevesta všeč; ona je tudi pohlevna, ponižna in bogoslužna, zato sem jo izvolil; ónih dveh sester nisem hotel nobene, ker ste se mi zdeli preveč prevzetni.“

Stari baron Žiga je imel zraven svoje domače grajščine tudi še drugo majhno grajščino z imenom Trnjava, katero je bil kupil za sedem tisoč goldinarjev. Te grajščine baron ni združil ali zedinil s svojo domačo grajščino, ampak jo zmerom dal posebej oskrbovati po kakem služabniku; mislil je v nji v svoji starosti zaslombo imeti, ko bi se mu utegnilo v starih letih hudo goditi, kar se vsakomur zna primeriti. Ker je pa stari baron zvedel, da se njegov sin noče oženiti pred, da bo Kristinico in Luka popolnoma spravil od hiše, reče sam pri sebi: „Čakaj, da ti ne bo treba odpravljati od hiše teh dveh oseb, ki ti toliko bôdete v oči, odpravil bom ju pa jaz brez tvoje skrbi.“

Zato pokliče k sebi Kristinico in Luka, ki so mu le tujec rekali, ter ga tako-le nagovori: „Luka! povej mi, ali bi ne bil voljen s Kristinico se zaročiti in jo za svojo ženo vzeti?“

Luka prihaja rudeč, ne ve kaj odgovoriti, nekoliko pomolči, potem pa pravi: „Se ve, da bi jo rad, toda je nemam kam dejati, ker nemam celo nič premoženja?“

Potem vpraša baron Kristinico: „Si li dovoljna z Lukom se zaročiti in ga vzeti za moža?“

Kristinica tudi ne ve kaj odgovoriti, ampak vsa oplašena milo reče svojemu krušnemu očetu: „Milostljivi oče, gospod baron! rada bi vzela Luka, ker mislim, da bo dober mož; pa kaj hočem sirota, ki nemam nič premoženja. Mislila in želela sem do smrti pri vas ostati, da bi vam bila stregla v starih letih v vaši bolehnosti in vam skazovala hvaležnost za tolike dobrote; ker sem pa zvedela, da je mladi baron, vaš sin, trdno sklenil mene in Luka dejati od hiše, preden pride nevesta, zato se rajši sama umaknem prostovoljno, da bi le toliko imela, da se pošteno preživim.“

Zdaj reče baron z resno in krepko besedo: „Luka P. in Kristinica, moja rejenka! poslušajta me, kaj vama veselega naznanim, česar vem, da se ne nadejeta. Znano vama je, da

sem gospodarstvo svoje velike grajščine izročil svojemu sinu; tudi vesta, da imam grajščinico Trnjavo z imenom, katere nisem sinu dal, moja lastnina je. To grajščinico hočem vama v last dati. Polovico grajščine Trnjave dam tebi, Kristinica, za doto, ker si od mladega pri meni; vzel sem te kakor za svojo hčerko in rada si me vselej slušala; drugo polovico Trnjave pa dam tebi, Luka, zato da boš preskrbljen do smrti, kar sem ti obljubil, ker si mi v sili pomagal; vendar te zavežem s Kristinico lepo ravnati in po krščansko ž njo v zakonu živeti. Ker vama grajščinico Trnjavo izročam, izgovarjam si samo to-le: Vsako leto mi bosta dajala za moj poboljšek z grajščine dve sto goldinarjev, kar mislim, da vaju ne bo težilo. Zraven tega morate biti zame vedno pripravljeni dve stanici z vsem hišnim orodjem, primernim mojemu stanu. Prišel bom k vama stanovat, kedar se mi bo zljubilo, in bom prebival pri vaju, kolikor dolgo se mi bo zdelo. Morebiti še pri vaju sklenem svoje življenje; po moji smrti nemata nobene dolžnosti več z grajščine komu kaj dajati. Sta li zadovoljna s to mojo naredbo?“

Luka in Kristinica padeta na kolena pred baronom, priznata ga vsak za eno roko, jo poljubita in od velicega veselja jokata. „Milostljivi gospod baron! nisva vredna tolike sreče; drugega ne moreva reči, kakor Bog vam stoterno in stoterno povrni. Bog vas ohrani mnogo let pri življenju, da bi veliko let pri naju prebivali.“

Te besede so tako ganile starega barona, da so mu solze stopile v oči; toda hitro se zjasni njegovo obličje in prijazno reče Luku in Kristinici: „Hitro vstanita, le pred Bogom se spodobi klečati, ne pred človekom. Pojdita po svojih opravkih, priporočam vama, da bosta molila za-me. Jutri se naredi izročilno pismo, potem pojdeta h gospodu župniku, da opravita ukazano izpraševanje in zapišeta oklice. Čez tri nedelje, ko iztečejo oklici, hočemo napraviti ženitnino. Tudi ženitnino vama bom jaz napravil in povabil nekaj svojih zvestih prijateljev, da se bom zadnjikrat radoval ž njimi, in se vsaj enkrat še pred smrtjo veselil prav iz srca.“

Bila sta zdaj Luka in Kristinica ženin in nevesta; ker sta dobro znala krščanski nauk, tekli so oklici poredoma, zadržka ni bilo nobenega. Stari baron je že ukazal pripraviti za ženitovanje, tudi je oznanil svojim prijateljem dan, kdaj naj pridejo na gosti.

Ko mladi baron Henrik zvé vse natanko, kako je naredil njegov oče, bil je žalosten, da je zbolel od velike žalosti. Ves

zamišljen molči, z nobenim ne izpregovori, in če ga kdo vpraša, odgovori mu: „Oče so me zavrgli, oče me sovražijo, zato nisem mogoč biti vesel.“

Nekega dne je oskrbnik lepo tolažil mladega barona in mu tako govoril: „Dobri baronček! zakaj ste vedno tako pobiti in žalostni in nevoljni zavoljo grajšččinice Trnjave, katero so oče dali drugim; saj imate zadosti prihodkov od domače grajšččine; priženili boste tudi dosti, ne bo vam treba stradati ne, če imate Trnjavo ali pa ne; pustite vse to v nemar, kaj se boste zató toliko gnali in zdravje spodkopavali, naj bo Trnjava, čegar hoče.“

„Ljubi moj prijatelj! vse je res, kar mi pripoveduješ“, odgovori mladi baron. „Vedi, da mi ni toliko za grajšččinico Trnjavo, ampak le to me grozno boli in peče, ker me oče sovražijo in me nikoli ne pogledajo z lepim očesom. Glej, gotovo več ko dvajsetkrat sem ponižno prosil očeta in rekel: Dragi moj oče! lepo pohlevno vas prosim, dajte meni malo grajšččinico vsaj po vaši smrti, da bom tudi jaz v starih letih imel zaslombo, ker nihče ne more vedeti, kako se mu bo v starosti godilo; toda vse moje prošnje so bile zastonj, nisem bil uslišan. Prilizljiva rejenka Kristinica in pa hinavski pritepeni tujec Luka sta se vedno očetu prilizovala in prikupovala, jih posebno častila, poviševala in hvalila. Zavrgli so oče moje prošnje, kakor da bi ne bil njihov sin, dasi jih nisem nikoli razžalil, nikoli nič napačnega storil, nikoli jim nasprotoval; dali so tujcem grajšččinico, do katere sem jaz imel prvo pravico.“

„Res je to“, reče oskrbnik, „pa kaj vam pomaga togotiti se zavoljo tega, saj veste, da s svojim blagom stori vsakateri, kakor se mu poljubi; tako tudi vaš oče s svojim premoženjem. Kaj boste vi hudobni zato. Veste, dobri mladi baron! jaz vam svetujem nekaj prav pametnega.“

„Kaj tacega?“

„To-le, umaknite se za nekoliko časa, pojdite k svojemu prihodnjemu tastu grofu Vladimiru. Ostanite tam tako dolgo, da mine Lukovo ženitovanje; med tem se bo vaše srce upokojilo, pozabili boste na grajšččinico, na Luka in na Kristinico. Potem se boste oženili in žalost v veselje izpremenili.“

Mladi baron gre.

XII. Jožef P. najde oba svoja sina Jakoba in Luka.

Odločen je bil dan poroke in ženitovanja precej v ponedeljek po tretjem oklicu; bilo je ravno na sv. Luka dan, bil je ženinov najveselejši god. Že zjutraj v ponedeljek se je v grajščino pripeljalo pet lepih kočij, napreženih z lepimi bistrimi konji; pripeljali so se namreč povabljeni posebni prijatelji starega barona vsi v lepih dragih svatovskih oblačilih. Baron je tudi dal napreči najlepšo kočijo; vsedeta se v njo ženin in nevesta in peljejo se k poroki v župno cerkev, katera je bila preko velike ceste; grajščina je bila pičle pol ure oddaljena.

Ker je bil dan poroke oznanjen, prišlo je več ljudij k cerkvi pričakovat svatov. Med tem pripotuje neki tuj starček, vidi pred cerkvijo stati ljudi, pridruži se jim in vpraša enega izmed njih, kaj da čakajo, ker ni nedelja ne praznik?

Odgovori mu ta, da bo okoli enajste ure poroka, ravno kar se bodo pripeljali svatje.

Tuji starček vpraša: „Ali bo tudi maša ali pa samo poroka?“

Povedó mu, da bo tudi maša.

„No“ pravi starček, „čakati hočem tudi jaz, da bom pri sv. maši, same poroke pa bi ne čakal.“

Kmalu se pripeljejo svatje. Iz prve kočije pred cerkvijo stopita ženin in nevesta, in vsi gledalci ju pozdravijo in zapijejo: „Živela“. Tudi tuji starček, radoveden videti ženina in nevesto, prav dobro pogleda ženina, ki je stal ravno pred njim. Ta pogled je tako v srce ganil starčka in tako čudni občutki so se ga lotili, da sam ni vedel, od kod prihajajo in kaj pomenjajo. Sam pri sebi je rekel: Ženin se mi zdi posebno znan, Bog ve, od kod je.

Starček vpraša enega zravenstoječih: „Prijatelj! bi li hoteli mi povedati, kako je ime temu ženinu in kako se piše?“

„Luka vem da mu je ime, kako se pa piše, tega vam ne vem povedati,“ odgovori vprašani.

„Luka, Luka!“ ta beseda gre starčku zmerom po glavi, tako da ga je še pri maši motila.

Po maši gresta ženin in nevesta kakor je navadno k oltarju, da ju poročijo duhovnik.

Starček ni bil daleč od oltarja; vedno ogleduje ženina in je radoveden slišati zdaj še njegov glas pri oltarju. Ko zasliši starček Lukov glas pri oltarju, začudi se tako, da se ves strese in sam pri sebi reče: tega človeka bi jaz utegnil poznati, tudi njegov glas se mi znan dozdeva.

Ko mine poroka, posedajo se svatje po kočijah in se odpeljejo domov na grad. Tudi tuji starček gre iz cerkve, gleda za kočijami in premišljuje, kam bi se zdaj obrnil. „Ej!“ pravi zadnjič, „naj bo kakor hoče, grem do grada, morebiti najdem med povabljenimi človeka dobrega srca, da bi mi dal malo jesti, ki sem zeló potreben, denarja pa že nimam nobenega, vse čisto sem že potrosil na dolgem potovanju.“

Starček gre počasi, operaje se s palico, da pride do grada; pred gradom se vsede na kamenito klop in sedi cel božji popoldne, ne da bi ga bil kdo vprašal, kaj češ ali kaj bi rad. V gradu pa so uživali obilno dobrih jedij, pili sladko vince, veselili in radovali se in prepevali vesele pesmi. Starček sedi lačen na klopi, ni ga bilo nikogar, da bi se bil ozrl na-nj in mu podaril najmanjši grižljaj, noter pa se ni predrznil iti in gospôdi nadlego delati. Proti večeru pride nekdo povabljenih iz grada se hladit, bilo mu je v obednici preveč vroče, vsede se na kamenito klop zraven starčka in ga prijazno povpraša: „Kaj pa vi, stari mož, čakate?“

„E, čakam, da bi malo jesti dobil, zelo sem lačen, danes še nisem nič toplega okusil, denarji so mi pošli, ker že dolgo potujem, kupiti torej ne morem; trdno sem se zanašal, da bom tukaj kaj dobil, ker vem, da je vsega v obilnosti pri ženitnini; ker si pa ne upam noter iti prosit in gospodo nadlegovat, čakam tukaj na božjo milost.“

Gospod pravi: „Vi ste tujec, kar vas obleka in jezik razodevata? Od kod ste domá?“

„Daleč daleč sem domá, jaz sem Ilirijan, Ilirija je moja domovina, pa nisem Nемеc, ampak Slovan sem kakor vi; vaš jezik in naš sta si močno v rodu.“

Gospod ves prijazen s tujim starčkom reče: „Dragi stari možiček! počakajte tukaj, jaz hočem skrbeti, da kaj jesti dobite, in potem se hočeva kaj več pogovoriti; ker se jaz rad pogovarjam s starimi ljudmi, zlasti pa s takimi, ki pridejo iz daljnih krajev, da kaj pozvem.“ Gospod gre v obednico k baronu in mu prijazno reče: „Gospod baron! nekak tuj starček, popotnik, sedi pred gradom, zeló je lačen, pravi, da danes še ni nič toplega okusil; ne spodobi se, da bi danes kdo lačen šel od hiše, prosim vas torej, ukažite kaj dati revnemu tujcu, starček je prav pošten videti.“

Baron precej nkaže služabniku prinesti posodo, in sam baron dá v posodo lep kos dobre pečenke, velik kos belega kruha in kozarec vodke (na Poljskem se žganje imenuje vodka)

in reče služabniku: „Nesi to tujemu revežu; povej mu, naj použije to, potem naj gre v božjem strahu naprej.“

Povabljeni gospod, ki je jesti sprosil za tujca, tudi gre s služabnikom in mu reče: „Glejte, to vam pošljejo baron, da se boste poživili in udeležili veselja današnjega dneva. Le uživajte zdaj dar božji, pogovarjati se znava tudi med jedjo.“

Starček odgovori gospodu: „Dobri gospod! vidim, da ste dobrega, usmiljenega srca; lepo vas zahvaljujem, da ste mi jesti sprosili, ker morebiti brez vas bi se ne bil nihče spomnil name; pa ne zamerite mi, da ne pokusim nobene jedi, čeravno sem zelo lačen, preden bom z ženinom govoril. Eno samo besedico mu imam povedati in potem sem zadovoljen.“

Gospod radoveden, kaj bi ta tuji starček z ženinom imel govoriti, vpraša: „Kaj bi mu pa radi povedali?“

Popotnik pravi: „Tega vam ne morem povedati, če mi pa ženina pripeljete, znate zraven biti in slišati, kar mu bom povedal.“

Gospod reče: „Malo počakajte; z ženinom bova kmalu tukaj“. Koj gre, poišče ženina in mu reče: „Nekak tuj pri-ljuden starček je tukaj in želi z vami govoriti; pravi, da vam imá eno samo besedo povedati.“

Ženin precej gre pred grad rekoč: „Deset besedij mi zna tuji starček povedati, ne le eno samo, ker rad kaj zvem iz daljnih krajev.“

Povabljeni gospod ga spremi. Ženin Luka se vstopi pred tujega starčka in ga prijazno povpraša: „Oče! kaj mi imate povedati?“

Tuji starček ogleduje Luka od glave do nog, potem reče po domače v slovenskem jeziku s trdno besedo: „Ali nisi ti Luka P iz Ljubljane doma?“

„Se vé da sem.“

„Kaj me več ne poznaš, svojega očeta Jožefa P.?“

Takrat spozna Luka svojega pravega očeta po besedi, ga objame in se od veselja zjoka. „Za božjo voljo, ljubeznjivi moj oče! kako ste prišli tako daleč, in kako ste me našli tukaj?“

„Naključilo se je tako“, odgovori oče, „pa kaj naključilo, Bog je naklonil tako, da sem te našel, ker sem te želel videti, preden umrjem. Dolg in težaven je pot, ki sem ga storil, toda nič mi ni žal, da sem te le našel.“

Luka reče svojemu očetu: „Oče! le malo še počakajte“, in steče vesel v obednico, katera je bila v drugem nadstropju; stopi pred barona, ki je bil v lepih pogovorih s svojimi prijatelji, ne utegne počakati, da bi bil baron izgovoril, po-

vzdigne roko kakor k molitvi in tako govori: „Dobri, milostljivi gospod baron, moj dobrotnik! ker ste mi skazali nezapopadljivo dobroto, in mi storili neskončno veselje, prosim, lepo vas prosim, storite mi danes še eno veselje.“

Baron smehljaje se reče: „No, kaj bi neki še rad? Le hitro povej, kaj želiš; danes sem dobre volje, če si le nisi kaj neumnega zmislil, storil ti bom; kaj želiš?“

Luka odgovori: „Moj pravi oče so me prišli obiskat iz daljne dežele; namerilo se je, da so me ravno danes našli; samo to prosim, da bi dovolili za nekaj časa očeta k mizi vzeti, da bi bili deležni mojega veselja in moje sreče.“

Baron reče: „Prav je, precej pojdite po očeta, pripeljite ga noter, posadite ga k mizi, da se z nami vred veseli; ne spodobi se, da bi se sin radoval, oče pa vzdihoval, saj vem, da otrokova sreča starišem več veselja nareja ko lastna.“

Jakob, ženinov brat, ki je bil tudi med povaljenimi, zasllišavši govoriti o očetu, vpraša ženina: „Kaj so res najin oče prišli?“

Luka hitro odgovori: „Res, res, le pojdi z menoj pred grad!“

Zdaj gre ženin s svojo nevesto Kristinico, brat ženinov Jakob s svojo ženo Katinko, pa tudi tisti povabljeni gospod, ki je najprvo govoril z očetom.

Vsi se vstopijo pred očeta in Luka reče: „Oče, poznate li tega moža?“ ter pokaže na Jakoba?

Oče ga ogleduje, potem reče: „Ne morem ga poznati, ker oči me že zapuščajo, spomin moj je grozno slab.“

Jakob pravi na to: „Kaj več ne poznate Jakoba P., svojega starejega sina?“

Zdaj oče po besedi spozná Jakoba svojega sina in reče ves ganjen: „Dobrotljivi Bog! kolika sreča mi je danes došla! Našel sem ob enem obá sina, katera sem mislil že zdavnaj pokopana. Neskončno milostljivi Bog, kako hitro premeniš žalost v veselje, ti rad pomagaš revnim, kateri v tebe zaupajo. Ljuba moja sina Jakob in Luka! zdaj vidita, da Bog rad uslišava naše molitve, če le s trdnim zaupanjem molimo; glejta, vedno sem molil za vaju, odkar sta odšla od hiše, da bi vaju Bog obvaroval vseh nesreč, — in tu vaju najdem zdaj zdrava in srečna. Molita tedaj vidva tudi vselej rada, da bi vaju dobrotljivi Bog obvaroval časne in večne nesreče.“

Zdaj peljejo starega očeta Jožefa P. z vso častjo v grad ženin Luka in njegova nevesta, ženinov brat Jakob s svojo ženo, in pridružili so se tudi drugi povabljeni gospodje. Na baronovo povelje prišli so jim godci naproti in jih spremili v obednico.

Ukazal je baron očeta posaditi k mizi med oba sina in mu postreči, karkoli je mogoče. Baron se je sam tudi prijazno pogovarjal s starim očetom, in rekel, da še nikdar ni imel takega veselja kakor danes, ker revni žalostni oče najde dva sina ob enem v sreči in veselju.

Draga jedila so uživali, jih očetu ponujali, sladko vince pili, vsi se srčno veselili. Vedno sta sina očeta opraševala, kako se kaj godi na Slovenskem, in če kdo izmed znancev še živi. Celó noč so se radovali, proti jutru še le so pospali, baron pa je zavoljo bolehnosti že pred šel k pokoju.

Preden se stari baron Žiga odpravi k pokoju, tako le ogovori svate: „Dragi moji prijatelji! le dobre volje bodite in veselite se, pa prosim vas, da pred poldnem jutri me nobeden ne zapusti. Jutri opoldne bomo še vkupej južinali, potem se boste odpeljali vsak na svoj dom.“ To mu obečajo vsi in želijo lahko noč.

Drugi dan opoldne južinajo vsi vkup, bili so židane volje; po južini vzamejo drug od družega slovó in se odpeljejo vsak na svoj dom. Luka in njegova nevesta se odpeljeta na svojo njima podarjeno grajščnico Trnjavo in pa očeta Jožefa vzameta s seboj. Ženinov brat Jakob in njegova žena jih spremita in se pri njih pomudita nekaj dnij, da grajščino dobro ogledata.

Zdaj Jakob vzame slovó od svojega brata Luka, želi njemu in njegovi ženi veliko sreče in dolgo življenje. Jakob tudi reče svojemu bratu: „Dragi moj bratec! dobro vem, pa bi ti rad imel pri sebi očeta, da bi ti pomagali in te učili gospodariti, česar nikoli nisi bil vaje; toda drugače ne more biti zdaj, očeta ti bom odpeljal, da bodo videli tudi moj dom. Nekoliko časa bodo pri meni; ko se bodo naveličali, pridejo pa spet k tebi.“

S tem so bili vsi zadovoljni. Jakob in njegova žena Katinca se z očetom vred odpeljeta na svoj dom blizu mesta Kovno.

Zelo vesel je bil oče Jožef P., da vidi srečna svoja sina po tolikih prestanih nadlogah, nesrečah in bridkostih, katere mu je Jakob vse natanko dopovedal. Zato je rekel: „Glej, moj sin Jakob! kako dober ti je Bog; velike žalosti ti je poslal, z mnogimi težavami te je obiskal, zató da te je sčistil, in zdaj je vse tvoje žalosti v veselje premenil. Bodi zató Bogu vselej hvaležen; varúj se tako dobrega nebeškega očeta žaliti ali se mu zameriti. Bodi zvest božji služabnik, rad in obilno moli, hvali Boga za tolike dobrote, da se boš vrednega storil, doseči tudi večnih dobrot v nebesih.“

Jožef P. je bil komaj dva meseca pri svojem sinu Jakobu, ko mu je jelo tako dolg čas biti, da je prosil Jakoba rekoč: „Ljubi moj sin! kmalu sem se naveličal pri tebi; dolg čas mi je; prosim te, daj me peljati k Luku nazaj, da bom še pri njem nekoliko časa.“

Jakob, ker ni hotel žaliti očeta, ukaže napreči in pelje sam svojega očeta k bratu Luku na Trnjavo. Pol leta je živel Jožef P. pri svojem sinu Luku, potem pa poln veselja, da je pred smrtjo še videl oba svoja sina, srečno v Gospodu zaspal.

* * *

Serčno in veselo so živeli še veliko let med svojo družino vsi trije sinovi Jožefovi. Blagoslov božji je bil vedno pri njih, ki so zvesto hodili po njegovih potih.

Bog nikomur dolžen ne ostane; Bog vse na dobro obrne tistim, ki ga ljubijo. Njegovo presveto imé bodi hvaljeno in češčeno vekomaj!

Kazalo.

V v o d	Stran 3
-------------------	------------

Prvi del.

I. Oče Jožef da tri sinove v vojake	5
II. Andrej P. bolnik v Smolensku, strežaj generala J.	6
III. General in njegov strežaj ujeta	9
IV. Andrej P. v Parizu	11
V. Andrej P. se odpelje po morju v Ameriko	17
VI. Andrej P. stanoviten v veri	23

Drugi del.

I. Luka P. v Moskvi na Ruskem	33
II. Luka P. umora obdolžen	35
III. Luka P. v Sibiriji	37

Tretji del.

I. Jakob P. se vrne iz Moskve	39
II. Jakob P. oživiljen	41
III. Jakob P. ostane v Bazilijevi hiši kakor domač	42
IV. Jakob P. ženin pride v nesrečo	47
V. Jakob P. najde v Sibiriji v jetnišnici svojega brata Luka	54
VI. Luka P. izpuščen iz ječe	56
VII. Luka P. v Bazilijevi hiši	59
VIII. Jakob P. za nedolžnega spoznan in iz ječe izpuščen	60
IX. Luka P. se loči od svojega brata Jakoba	70
X. Luka P. v hiši barona Žige	75
XI. Luka P. se oženi	78
XII. Jožef P. najde oba svoja sina Jakoba in Luka	85

